V.I. Lenin

De linkse stroming, een kinderziekte van het communisme

Geschreven: april-mei 1920

Bron: Een uitgave van Progres Moskou, copyright Pegasus **Vertaling:** A.J. Gerritsen en J.B. de Klerk

Transcriptie: www.vonk.org, mei 2004

Opmaak en copyleft deze PDF: gedaan voor het Marxistisch Internet-Archief Nederlands (www.marxists.org/nederlands). Overname wordt toegestaan en zelfs aangemoedigd, mits vermelding van deze colofon.

Inhoud

I. In welk opzicht kan men van de internationale betekenis van de Russische revolutie spreken?

II. Een van de voornaamste voorwaarden van het succes der bolsjewieken

III. De voornaamste etappen in de geschiedenis van het bolsjewisme

IV. Tegen welke vijanden binnen de arbeidersbeweging heeft het

bolsjewisme zich in de strijd ontwikkeld, versterkt en gestaald?

V. Het 'linkse' communisme in Duitsland: Leiders — partij — klasse — massa

VI. Behoren revolutionairen in reactionaire vakverenigingen te werken?

VII. Moet men aan de burgerlijke parlementen deelnemen?

VIII. Generlei compromissen?

IX. Het 'linkse' communisme in Engeland

X. Enkele conclusies

Aanhangsel

I. De scheuring onder de Duitse communisten

II. De communisten en de Onafhankelijken in Duitsland III. Turati en Co. in Italië

IV. Verkeerde gevolgtrekkingen uit juiste onderstellingen V. Een brief van Wijnkoop

Het boek *De 'linkse stroming', een kinderziekte van het communisme,* werd door Lenin ter gelegenheid van het Tweede Congres van de Communistische Internationale geschreven. Het werd na verschijning onmiddellijk aan alle gedelegeerden van het congres ter hand gesteld.

Het boek werd door Lenin grotendeels in april 1920 geschreven: het aanhangsel volgde in mei. Begin juni 1920 verscheen het in de Russische taal, een maand later in het Duits, Frans en Engels. Uit het handschrift blijkt dat Lenin aan de hoofdtitel *De 'linkse stroming', een kinderziekte van het communisme* aanvankelijk de ondertitel 'Poging tot een populaire uiteenzetting van de marxistische strategie en tactiek' had toegevoegd. In de tijdens zijn leven verschenen uitgaven werd deze ondertitel echter nooit vermeld.

I. In welk opzicht kan men van de internationale betekenis van de Russische revolutie spreken?

In de eerste maanden na de verovering van de politieke macht door het proletariaat in Rusland op 7 november 1917 (25 oktober oude tijdrekening) kon het de schijn hebben alsof ten gevolge van de reusachtige verschillen tussen het achterlijke Rusland en de ontwikkelde West-Europese landen, de revolutie van het proletariaat in deze landen zeer weinig op de onze zou lijken. Nu beschikken wij al over een vrij aanzienlijke internationale ervaring, waaruit met grote zekerheid blijkt dat enige grondtrekken van onze revolutie geen plaatselijke, geen specifiek nationale, geen uitsluitend Russische, maar internationale betekenis hebben. Ik spreek hier niet van internationale betekenis in de ruime zin van het woord: wat de inwerking van onze revolutie op alle landen betreft, hebben niet enkele, maar al haar grondtrekken en vele van haar secundaire trekken internationale betekenis. Neen, ik spreek erover in de meest strikte betekenis van het woord, d.w.z. wanneer men onder internationale betekenis verstaat dat hetgeen bij ons gebeurd is internationale geldigheid heeft of zich met een historische onvermijdelijkheid op internationale schaal zal herhalen, moet men aan enkele grondtrekken van onze revolutie zo'n betekenis toekennen.

Het zou natuurlijk een grote fout zijn deze waarheid te overdrijven en haar tot meer dan enkele grondtrekken van onze revolutie uit te breiden. Het zou evenzeer onjuist zijn buiten beschouwing te laten dat na de overwinning van de proletarische revolutie, al is het maar in één van de ontwikkelde landen, naar alle waarschijnlijkheid een scherpe wending zal intreden, dat namelijk Rusland spoedig daarna geen land meer zal zijn dat als voorbeeld kan dienen, maar weer een (in de 'sovjet-' en in socialistische betekenis) achtergebleven land.

Maar op het gegeven historische moment is het nu eenmaal zo dat het Russische voorbeeld *alle* landen iets, en wel iets ongemeen essentieels uit hun onvermijdelijke en niet ver verwijderde toekomst toont. De

vooruitstrevende arbeiders van alle landen hebben dit al lang begrepen — nog vaker overigens niet zozeer begrepen als wel met het instinct van de revolutionaire klasse beseft, aangevoeld. Vandaar de internationale 'betekenis' (in de engere zin van het woord) van de sovjetmacht en evenzeer van de grondslagen der bolsjewistische theorie en tactiek. Dat is niet begrepen door de 'revolutionaire' leiders van de Tweede Internationale van het slag van Kautsky in Duitsland en Otto Bauer en Friedrich Adler in Oostenrijk, die dan ook reactionairen, verdedigers van het ergste opportunisme en van het sociale verraad zijn gebleken. De in 1919 in Wenen anoniem[1] verschenen brochure *Wereldrevolutie* ('Weltrevolution', Sozialistische Bücherei, nummer 11, bij Ignaz Brand) toont o.a. bijzonder aanschouwelijk de gehele gedachtengang en denkwijze, juister gezegd, heel de afgrond van onverstand, pedanterie, gemeenheid en

1 De brochure *Weltrevolution* was door Otto Bauer geschreven.

verraad aan de belangen van de arbeidersklasse — en dat alles onder het mom van 'verdediging' van de idee der 'wereldrevolutie'. Over deze brochure echter later meer. Hier willen wij alleen nog op één punt wijzen: in lang vervlogen tijden, toen Kautsky nog marxist en geen renegaat was, pakte hij het vraagstuk als historicus aan en voorzag dat er een situatie zou kunnen ontstaan waarin de revolutionaire ingesteldheid van het Russische proletariaat een voorbeeld voor West-Europa zou kunnen worden. Dat was in 1902, toen Kautsky in de revolutionaire[2] *Iskra* het artikel publiceerde *De Slaven en de revolutie*. Ziehier wat hij in dit artikel schreef:

"Vandaag" (in tegenstelling tot het jaar 1848) "heeft het er echter veel van weg dat de Slaven niet alleen hun plaats in de rijen der revolutionaire volken hebben ingenomen, maar dat ook het zwaartepunt van het revolutionaire denken en doen zich steeds meer naar de Slaven verplaatst. Het revolutionaire centrum verplaatst zich van west naar oost. In de eerste helft van de 19e eeuw lag het in Frankrijk, bij tijden in Engeland, in 1848 trad ook Duitsland toe tot de rij van revolutionaire naties (...) De nieuwe eeuw echter begint onder verschijnselen die ons op de gedachte brengen dat wij een verdere verschuiving van het revolutionaire centrum tegemoetgaan, en wel een verschuiving in de richting van Rusland (...) Rusland, dat zo vele revolutionaire stimulansen uit het Westen heeft ontvangen, is misschien thans aan de beurt ook van zijn kant revolutionaire stimulansen te geven. Het opvlammen van de Russische revolutionaire beweging zal misschien het krachtigste middel zijn om de geest van slappe kleinzieligheid en kil staatsmansgedoe, die in onze rijen een grote rol begint te spelen, uit te bannen en de hartstochten van de strijd en van de bezieling voor onze grote idealen weer hoog te laten

oplaaien. Rusland is voor West-Europa al lang niet meer louter het toevluchtsoord van de reactie en het absolutisme. Veeleer wordt het omgekeerde nu het geval. West-Europa wordt het toevluchtsoord van de reactie en van het absolutisme in Rusland (...) De Russische revolutionairen zouden misschien al lang hebben afgerekend met de tsaar, als ze niet tegelijkertijd hadden moeten strijden tegen zijn bondgenoot, het Europese kapitaal. Laat ons hopen dat het hen dit keer lukt beide vijanden te verslaan, opdat hun onheilige alliantie sneller ineenstort dan haar voorgangster. Maar hoe de huidige strijd in Rusland ook moge aflopen, het bloed en het levensgeluk van de martelaren, die hij waarschijnlijk helaas maar al te rijkelijk zal eisen, zullen niet voor niets worden gegeven. Ze zullen het zaad van de sociale omwenteling in de gehele beschaafde wereld bevruchten en het rijker en sneller doen opschieten. De Slaven waren in 1848 de ijzige vorst, die de bloesems van de volkerenlente knakte. Misschien is het hun vergund nu de warme stormwind te worden, die het ijs van de reactie doet barsten en een nieuwe, gelukkige volkerenlente onweerstaanbaar naderbij brengt."

(Karl Kautsky, *De Slaven en de revolutie*, 'Iskra', Russisch sociaal-democratisch revolutionair blad, nr. 18 van 10

maart 1902.)

Hoe goed schreef Karl Kautsky toch achttien jaar geleden!

2 *'Iskra'* (De Vonk) was de eerste Russische illegale marxistische krant. Zij werd in 1900 door Lenin opgericht en speelde een beslissende rol bij de vorming van de revolutionaire marxistische partij van de Russische arbeidersklasse.

II. Een van de voornaamste voorwaarden

van het succes van de bolsjewieken

Ongetwijfeld ziet nu al bijna iedereen dat de bolsjewieken geen 2½ maand, laat staan 2½ jaar, aan de macht hadden kunnen blijven zonder de strengste, waarlijk ijzeren discipline in onze partij, zonder de volledige en onbeperkte ondersteuning van de partij door de gehele massa der arbeidersklasse, d.w.z. door alle denkende, eerlijke,

onbaatzuchtige, invloedrijke mensen van deze klasse, die in staat zijn de achterlijke lagen te leiden of mee te slepen.

De dictatuur van het proletariaat is de meeste opoffering vergende, meest meedogenloze oorlog van de nieuwe klasse tegen een *machtigere* vijand, tegen de bourgeoisie, wiens verzet door haar omverwerping (al is het maar in één land) *vertienvoudigd* wordt en wiens macht niet alleen gelegen is in de sterkte van het internationale kapitaal, in de sterkte en hechtheid van de internationale bourgeoisie, maar ook in de *macht der gewoonte,* in de sterkte van de *productie in het klein.* Want productie in het klein bestaat er op de wereld helaas nog zeer, zeer veel; de productie in het klein *brengt* echter onophoudelijk, dagelijks, elk uur, elementair en in massale omvang kapitalisme en bourgeoisie *voort.* Om al deze redenen is de dictatuur van het proletariaat noodzakelijk, en de overwinning op de bourgeoisie is onmogelijk zonder een langdurige, hardnekkige, verbitterde strijd op leven en dood, een oorlog die uithoudingsvermogen, discipline, standvastigheid, onbuigzaamheid en eenheid van wil vereist.

Ik herhaal: de ervaringen van de zegevierende dictatuur van het proletariaat in Rusland hebben degenen die niet tot denken in staat zijn of geen gelegenheid hadden over dit vraagstuk na te denken, duidelijk laten zien dat onvoorwaardelijke centralisatie en strengste discipline van het proletariaat een van de voornaamste voorwaarden voor de overwinning op de bourgeoisie zijn.

Daarover wordt dikwijls gesproken. Wat het betekent, onder welke voorwaarden het mogelijk is — daarover wordt echter lang niet genoeg nagedacht. Zou men er niet beter aan doen de aan de sovjetmacht en de bolsjewieken toegezwaaide lof *veelvuldiger* te verbinden met een *zeer ernstige analyse* van de oorzaken, *die ertoe hebben geleid dat* de bolsjewieken de voor het revolutionaire proletariaat noodzakelijke discipline konden scheppen?

Het bolsjewisme bestaat als stroming van het politieke denken en als politieke partij sinds het jaar 1903. Alleen de geschiedenis van het bolsjewisme gedurende de *gehele* tijd van zijn bestaan kan op bevredigende wijze verklaren waardoor het in staat is geweest de voor de overwinning van het proletariaat noodzakelijke ijzeren discipline tot stand te brengen en die onder de moeilijkste omstandigheden te handhaven.

En dan komt allereerst de vraag naar voren: waardoor wordt de discipline van de revolutionaire partij van het proletariaat gehandhaafd? Waardoor wordt ze gecontroleerd, waardoor versterkt?

In de eerste plaats door het klassenbewustzijn van de proletarische voorhoede en door haar toewijding aan de revolutie, door haar uithoudingsvermogen, haar zelfopoffering, haar heldendom. In de tweede plaats door haar vermogen zich met de meest brede massa's van het werkende volk, allereerst met de proletarische, *maar ook met de niet-proletarische* werkende massa's te verbinden, toenadering met hen tot stand te brengen, ja zelfs, zo men wil, tot op zekere hoogte met hen samen te smelten. In de derde plaats door de juistheid van de politieke leiding, die door deze voorhoede wordt gerealiseerd, door de juistheid van haar politieke strategie en tactiek, onder de voorwaarde dat de brede massa's zich *door eigen ervaring* van deze juistheid overtuigen. Zonder deze voorwaarden kan in een revolutionaire partij, die werkelijk bij machte is de partij van de vooruitstrevende klasse te zijn, wiens taak het is de bourgeoisie omver te werpen en de gehele maatschappij om te vormen, de discipline niet verwezenlijkt worden. Zonder deze voorwaarden worden de pogingen om discipline te scheppen onvermijdelijk een fictie, een frase, een farce. Deze voorwaarden kunnen echter aan de andere kant niet ineens ontstaan. Ze worden slechts door moeizame arbeid, door harde ervaring tot stand gebracht, wat wordt vergemakkelijkt door de juiste revolutionaire theorie, die op haar beurt geen dogma is, maar slechts nauw samenhangt met de praktijk van een werkelijke massabeweging en een werkelijk revolutionaire beweging definitief vorm aanneemt.

Als het bolsjewisme in de jaren 1917-1920 onder ongelooflijk moeilijke omstandigheden de strengste centralisatie en een ijzeren discipline wist te scheppen en met goed gevolg wist toe te passen, dan is de oorzaak daarvan heel eenvoudig gelegen in een reeks historische bijzonderheden van Rusland.

Aan de ene kant is het bolsjewisme in 1903 ontstaan op de hechte grondslag van de marxistische theorie. Dat echter deze — en alleen deze — revolutionaire theorie juist is, is niet alleen bewezen door de internationale ervaringen van de gehele 19e eeuw, maar in het bijzonder ook door de ervaringen met de dwalingen en verwarringen, met de fouten en teleurstellingen van het revolutionaire denken in Rusland. In de loop van ongeveer een halve eeuw, ongeveer vanaf de veertiger tot de negentiger jaren van de vorige eeuw, zocht het vooruitstrevende denken in Rusland, onder het juk van het ongelooflijk barbaarse en reactionaire tsarisme, gretig naar de juiste revolutionaire theorie en volgde het met een verbazingwekkende ijver en oplettendheid elk 'laatste woord' van Europa en Amerika op dit gebied. Rusland heeft zich het marxisme als de enig juiste revolutionaire theorie waarlijk *door lijden eigen gemaakt,* door een halve eeuw van ongehoorde kwellingen en offers, weergaloos

revolutionair heldendom, ongelooflijke energie en toegewijd zoeken, leren, in de praktijk beproeven van teleurstellingen, van toetsen en vergelijken met de ervaringen van Europa. Dank zij het door het tsarisme opgedrongen emigrantenleven beschikte het revolutionaire Rusland in de tweede helft van de 19e eeuw over een zodanige overvloed aan internationale verbindingen, over een zo voortreffelijke kennis van alle vormen en theorieën van de revolutionaire beweging van de wereld als geen ander land op de aardbol bezat.

Aan de andere kant had het bolsjewisme, dat op deze granieten theoretische grondslag was ontstaan, een praktische geschiedenis van vijftien jaar (1903-1917) achter zich, die, wat rijkdom aan ervaring betreft, haar gelijke niet kent. Want geen ander land had in die vijftien jaren ook maar bij benadering zoveel doorgemaakt op het gebied van revolutionaire ervaring, van snelle en veelvuldige verandering van de verschillende vormen van de beweging: de legale en illegale, de vreedzame en stormachtige, de ondergrondse en openlijke, het werk in kleine groepen en het massawerk, de parlementaire en de terroristische vorm van de beweging. In geen ander land was in een zo korte tijdspanne zo een rijkdom aan vormen, schakeringen en methoden van de strijd van *alle* klassen uit de moderne maatschappij geconcentreerd geweest, en wel van een strijd die als gevolg van de achterlijkheid van het land en van het zware juk van het tsarisme bijzonder snel rijp werd en zich bijzonder begerig en met succes het passende ‘laatste woord’ van de Amerikaanse en Europese politieke ervaringen eigen maakte.

III. De voornaamste etappen in de geschiedenis van het bolsjewisme

De jaren van de voorbereiding van de revolutie (1903-1905). Overal is het naderen van de grote storm te bespeuren. In alle klassen is een gisting, een voorbereiding aan de gang. De emigrantenpers in het buitenland stelt theoretisch *alle* grondproblemen van de revolutie aan de orde. De vertegenwoordigers van de drie voornaamste klassen, van de drie belangrijkste politieke stromingen — de burgerlijk-liberale, de kleinburgerlijk-democratische (die zich verbergt achter de

uithangborden van de ‘sociaal-democratische’ en de ‘sociaal-revolutionaire’ richting) en de proletarisch-revolutionaire —, lopen in een uiterst verbitterde strijd over de programmatische en tactische opvattingen op de komende openlijke strijd van de klassen vooruit en bereiden die voor. *Alle* vraagstukken, terwille waarvan de gewapende strijd van de massa’s in de jaren 1905-1907 en 1917-1920 werd gevoerd, kan men (en moet men), aan de hand van de toenmalige pers, in hun kiemvorm volgen. En tussen de drie voornaamste richtingen zijn er natuurlijk nog een menigte tussen-, overgangs- en halfslachtige vormen. Juister: in de strijd tussen de persorganen, partijen, fracties en groepen kristalliseren zich de ideologische en politieke richtingen, die werkelijk voor hun klasse bepalend zijn; de klassen smeden de voor hen noodzakelijke ideologische en politieke wapens voor de komende grote strijd.

De jaren van de revolutie (1905-1907). Alle klassen treden openlijk op. Alle opvattingen inzake programma en tactiek worden door het optreden van de massa’s op de proef gesteld. Stakingen van nooit geziene duur en heftigheid. Het uitgroeien van de economische staking tot de politieke en van de politieke staking tot de opstand. Het beproeven in de praktijk van de wederzijdse betrekkingen tussen het proletariaat als de leider en de wankelmoedige, onbestendige boeren als de geleiden. In de elementaire ontwikkeling van de strijd ontstaat de organisatievorm van de sovjets. De toenmalige discussies over de betekenis van de sovjets lopen vooruit op de grote strijd van 1917 tot 1920. Het afwisselen van de parlementaire en buitenparlementaire vormen van strijd, van de tactiek van het boycotten van het parlementarisme en van de tactiek van het deelnemen aan het parlementswerk, van de legale en de illegale vormen van strijd en hun wederzijdse betrekkingen en samenhang — dit alles onderscheidde zich door een verbazingwekkend rijke inhoud. Elke maand van deze periode stond, wat het onderrichten van zowel de massa’s als de leiders, zowel de klassen als de partijen in de grondbeginselen van de politieke wetenschap betreft, gelijk aan een jaar ‘vreedzame’, ‘constitutionele’ ontwikkeling. Zonder de ‘generale repetitie’ van 1905 zou de overwinning van de Oktoberrevolutie in 1917 niet mogelijk zijn geweest.

De jaren van de reactie (1907-1910). Het tsarisme heeft gewonnen. Alle revolutionaire en oppositionele partijen zijn verslagen. Neergang, demoralisatie, scheuringen, ordeloosheid, renegatendom, pornografie in plaats van politiek. Een versterkte neiging tot het filosofische idealisme; mysticisme als omhulsel van contrarevolutionaire stemmingen. Tegelijkertijd echter geeft juist de grote nederlaag de revolutionaire partijen en de revolutionaire klasse een werkelijke en

uitermate nuttige les, een les in historische dialectiek, een les inzake het begrip, het vermogen en de kunst de politieke strijd te voeren. In de nood leert men zijn vrienden kennen. Verslagen legers leren goed.

Het zegevierende tsarisme is gedwongen de overblijfselen van de voorburgerlijke, patriarchale levensvormen in Rusland in versneld tempo te vernietigen. De burgerlijke ontwikkeling van Rusland gaat verheugend snel. De illusies dat men buiten de klassen, boven de klassen zou kunnen staan, de illusies dat het mogelijk zou zijn het kapitalisme te vermijden, vervliegen als kaf in de wind. De klassenstrijd manifesteert zich op een geheel nieuwe en des te duidelijker wijze.

Revolutionaire partijen moeten steeds blijven leren. Ze hebben geleerd aan te vallen. Het gaat er nu om te begrijpen dat deze wetenschap moet worden aangevuld met de wetenschap hoe men zich op juiste wijze terugtrekt. Het gaat er om te begrijpen — en de revolutionaire klasse leert uit eigen bittere ervaring te begrijpen — dat men niet kan overwinnen wanneer men niet geleerd heeft op de juiste manier aan te vallen en zich op de juiste manier terug te trekken. Van alle verslagen oppositionele en revolutionaire partijen waren het de bolsjewieken die zich in de grootste orde, met de geringste verliezen voor hun 'leger' hebben teruggetrokken, met het grootst mogelijke behoud van hun kern, met de geringste scheuringen (gelet op hun diepte en onherstelbaarheid), de minste demoralisatie en de grootst mogelijke bekwaamheid om het werk in zo groot mogelijke omvang en op een zo juist en energiek mogelijke wijze te hervatten. En de bolsjewieken hebben dat alleen bereikt doordat zij de revolutionairen van de frase meedogenloos ontmaskerden en wegjoegen, die niet wilden begrijpen dat men de terugtocht moet aanvaarden en dat men moet weten hoe dit te doen, dat men absoluut moet leren zelfs in de meest reactionaire parlementen, in de meest reactionaire vakverenigingen, coöperaties, verzekeringskassen en dergelijke organisaties legaal te werken.

De jaren van de opgang (1910-1914). Aanvankelijk voltrok de opgang zich ongelooflijk langzaam, later, na de gebeurtenissen aan de Lena [3] in 1912, iets sneller. Onder het overwinnen van ongehoorde moeilijkheden drongen de bolsjewieken de mensjewieken terug, wier rol als burgerlijke agenten in de arbeidersbeweging door de gehele bourgeoisie na 1905 uitstekend werd begrepen en die daarom door de gehele bourgeoisie op duizenderlei manieren tegen de bolsjewieken werden ondersteund. Het zou de bolsjewieken echter nooit zijn gelukt dit te bereiken als zij niet de juiste tactiek hadden toegepast om het illegale werk te verbinden met het onvoorwaardelijk gebruiken van de 'legale mogelijkheden'. In de aartsreactionaire Doema veroverden de

bolsjewieken de gehele arbeidersfractie.

De eerste imperialistische wereldoorlog (1914-1917). Het legale parlementswerk bewijst de partij van het revolutionaire proletariaat, de bolsjewieken, als gevolg van de omstandigheid dat het 'parlement' uiterst reactionair is, uitermate nuttige diensten. De bolsjewistische afgevaardigden worden naar Siberië gestuurd. In onze emigrantenpers komen alle schakeringen van de opvattingen van het sociaal-imperialisme, het sociaal-chauvinisme, het sociaal-patriottisme, het inconsequente en consequente internationalisme, het pacifisme en de revolutionaire afwijzing van pacifistische illusies in volle omvang tot uiting. De geleerde domoren en oude wijven van de Tweede Internationale, die voor de ontelbare 'fracties' in het Russische socialisme en voor de verbitterde strijd tussen hen verachtelijk en hoogmoedig de neus hadden opgehaald, waren, toen de oorlog hen in *alle* ontwikkelde landen van de veelgeprezen 'legaliteit' beroofde, niet in staat ook maar bij benadering een dergelijke vrije (illegale) gedachtenwisseling en een zo vrije (illegale) uitwerking van de juiste opvattingen te organiseren als de Russische revolutionairen in Zwitserland en in een reeks andere landen dit deden. Daardoor juist zijn zowel de openlijke sociaal-patriotten, alsook de 'kautskyanen' van alle landen de ergste verraders van het proletariaat gebleken. En als het bolsjewisme in de jaren 1917-1920 wist te zegevieren, dan is een van de voornaamste oorzaken van deze overwinning gelegen in het feit dat het bolsjewisme de walgelijkheid, schandelijkheid en laagheid van het sociaal-chauvinisme en van het 'kautskyanisme' (waarmee de richting van Longuet[4] [5] in Frankrijk, de opvattingen van de leiders van de Onafhankelijke Arbeiderspartij

3 Op 4 (17) april 1912 werd door tsaristische troepen een bloedig einde gemaakt aan een demonstratie van tegen de meedogeloze uitbuiting stakende arbeiders, die aan de Lena (Siberië) op de goudvelden werkten. De Russische arbeiders beantwoordden dit bloedbad met politieke massastakingen en demonstraties.

4 *Richting van Longuet*: een stroming in de Franse Socialistische Partij, onder leiding van Jean Longuet. Tijdens de Eerste Wereldoorlog namen de Longuetisten een sociaal-pacifistisch standpunt in. Na de overwinning van de Oktoberrevolutie in Rusland verklaarden de Longuetisten zich met de mond aanhangers van de dictatuur van het proletariaat, maar in de praktijk bleven zij er vijandig tegenover staan. Zijn hielden vast aan de politiek van verzoening met de sociaal-chauvinisten en ondersteunden het Verdrag van Versailles. In december 1920 maakten de Longuetisten zich, samen met openlijke reformisten, los van de partij en sloten zich aan bij de zogenaamde 2½e Internationale. Na het uiteenvallen daarvan keerden zij terug naar de Tweede Internationale.

5 De *Onafhankelijke Arbeiderspartij* (Independent Labour Party) werd in 1893 door de leiders van de 'nieuwe Trade Unions' opgericht. Aan het hoofd van de partij stonden James Keir Hardie en Ramsay MacDonald. Terwijl zij de pretentie had van politieke onafhankelijkheid van de burgerlijke partijen, was de 'Onafhankelijke Arbeiderspartij' in werkelijkheid en van

de Fabiërs[6] in Engeland, van Turati in Italië enzovoort overeenkomen) al sedert het einde van 1914 meedogenloos had ontmaskerd, terwijl de massa's zich naderhand door eigen ervaring er steeds meer van overtuigden dat de opvattingen van de bolsjewieken juist waren.

De tweede revolutie in Rusland (van februari tot oktober 1917). Het ongelooflijk verouderde en overleefde tsarisme had (met behulp van de slagen en lasten van de uiterst kwellende oorlog) een ontzaglijke vernietigingskracht voortgebracht, die zich tegen het tsarisme zelf keerde. Binnen enkele dagen veranderde Rusland in een democratische burgerlijke republiek, die — onder de verhoudingen van de oorlog — vrijer was dan een willekeurig ander land van de wereld. De regering werd nu — net als in de uitgesproken 'streng parlementaire' republieken — gevormd door de leiders van de oppositionele en revolutionaire partijen, waarbij de naam, leider van een oppositiepartij in het parlement geweest te zijn, al was het ook in het allerreactionairste parlement, het voor zo'n leider *gemakkelijker maakte* later een rol in de revolutie te spelen.

De mensjewieken en de 'sociaal-revolutionairen' maakten zich binnen luttele weken alle methoden en manieren, alle argumenten en sofismen van de Europese helden van de Tweede Internationale, van de hengelaars naar ministersbaantjes en van het overige opportunistische gespuis voortreffelijk eigen. Alles wat wij nu over de Scheidemanns en Noske, over Kautsky en Hilferding, over Renner en Austerlitz, over Otto Bauer en Fritz Adler, over Turati en Longuet, over de Fabiërs en de leiders van de Onafhankelijke Arbeiderspartij van Engeland lezen, dit alles lijkt ons een vervelende herhaling, een afdraaien van bekende en oude melodieën te zijn (en het is het inderdaad). Dit alles hebben we al bij de mensjewieken gezien. De geschiedenis heeft zich een grap veroorloofd en de opportunisten van een achterlijk land ertoe gebracht de opportunisten van een reeks ontwikkelde landen de loef af te steken.

Als al die helden van de Tweede Internationale bankroet zijn gegaan en zich ten aanzien van de betekenis en de rol van de sovjets en de sovjetmacht hebben geblameerd, als de leiders van de drie thans uit de Tweede Internationale getreden zeer belangrijke partijen (namelijk de Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland[7], de Franse Longuetisten en de Engelse Onafhanhelijke

"onafhankelijk van het socialisme, maar afhankelijk van het liberalisme" (Lenin).

6 *Fabiërs*: leden van het 'Genootschap der Fabiers' (Fabian Society), een reformistische organisatie, die in 1884 in Londen werd opgericht. De leden van het genootschap waren merendeels burgerlijke intellectuelen - geleerden, schrijvers, politici (Sydney en Beatrice Webb, Ramsay MacDonald, Bernard Shaw e. a.). Zij ontkenden de noodzaak van de klassenstrijd en van de socialistische revolutie en beweerden dat de overgang van het kapitalisme naar het socialisme door geleidelijke omvorming van de maatschappij mogelijk zou zijn. In 1900 voegde het genootschap zich bij de Labour-partij.

7 De 'Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland' was een centristische partij, opgericht in april 1917, waarvan de kern door Kautsky's 'Arbeitsgemeinschaft' gevormd werd. In oktober 1920 voltrok zich op het congres van deze partij te Halle een scheuring. Een aanzienlijk deel van haar leden verenigde zich in december 1920 met de Communistische Partij van Duitsland. De rechtse elementen vormden een afzonderlijke partij en namen de oude naam aan — 'Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij'. In 1922 keerden de 'Onafhankelijken' terug in de Sociaal-democratische Partij van Duitsland.

Arbeiderspartij) zich ten aanzien van dit vraagstuk bijzonder 'schitterend' geblameerd en verstrikt hebben, als ze allen slaven van de vooroordelen van de kleinburgerlijke democratie zijn gebleken (geheel in de geest van de kleinburgers van 1848, die zich 'sociaal-democraten' noemden), dan hebben wij *dit alles al* aan het voorbeeld van de mensjewieken gezien. De geschiedenis heeft zich de grap veroorloofd dat in Rusland in 1905 sovjets ontstonden, dat ze van februari tot oktober 1917 werden vervalst door de mensjewieken, die bankroet gingen omdat ze de rol en betekenis van de sovjets niet konden begrijpen, en dat thans de idee van de sovjetmacht *in de gehele wereld* geboren is en zich met een onvoorstelbaar tempo onder het proletariaat van alle landen verbreidt, waarbij de oude helden van de Tweede Internationale, als gevolg van hun onvermogen de rol en betekenis van de sovjets te begrijpen, *overal* evenzeer bankroet gaan als onze mensjewieken. De ervaring heeft bewezen dat *alle* landen ten aanzien van enkele zeer wezenlijke vraagstukken van de proletarische revolutie onvermijdelijk hetzelfde zullen moeten doormaken wat Rusland heeft doorgemaakt.

De bolsjewieken zijn hun zegevierende strijd tegen de parlementaire (in feite) burgerlijke republiek en tegen de mensjewieken zeer voorzichtig begonnen en zij hebben die geenszins op een simpele manier voorbereid — tegengesteld aan de opvattingen, die men thans niet zelden in Europa en Amerika aantreft. In het begin van de genoemde periode hebben wij *niet* aangespoord tot omverwerping van de regering, maar hebben wij uiteengezet dat haar omverwerping *zonder* voorafgaande veranderingen in de samenstelling en de sfeer van de sovjets niet mogelijk is. We hebben niet de boycot van het burgerlijke parlement, de Constituante, geproclameerd, maar hebben gezegd — sedert de April-conferentie (1917) van onze partij hebben wij het officieel namens de partij gezegd — dat een burgerlijke republiek met een Constituante beter is dan een dergelijke republiek zonder Constituante, maar dat een 'arbeiders- en boerenrepubliek',

een sovjetrepubliek, beter is dan welke burgerlijk-democratische, parlementaire republiek dan ook. Zonder deze voorzichtige, grondige, omzichtige en langdurige voorbereiding hadden wij noch de overwinning in oktober 1917 kunnen behalen, noch die overwinning kunnen handhaven.

IV. Tegen welke vijanden binnen de arbeidersbeweging heeft het bolsjewisme zich in de strijd ontwikkeld, versterkt en gestaald?

In de eerste plaats en voornamelijk tegen het opportunisme, dat in 1914 definitief tot sociaal-chauvinisme uitgroeide, definitief naar de kant van de bourgeoisie overliep en zich tegen het proletariaat keerde. Dat was natuurlijk de voornaamste vijand van het bolsjewisme binnen de arbeidersbeweging. Deze vijand blijft ook op internationale schaal de hoofdvijand. Het bolsjewisme heeft aan deze vijand steeds de grootst mogelijke aandacht geschonken en het doet dat ook vandaag. Van deze kant van de activiteit van de bolsjewieken is men thans ook in het buitenland al tamelijk goed op de hoogte.

Iets anders moet over een andere vijand van het bolsjewisme binnen de arbeidersbeweging worden gezegd. In het buitenland is het nog al te weinig bekend dat het bolsjewisme zich ontwikkeld, geformeerd en gestaald heeft in vele jaren van strijd tegen het *kleinburgerlijke revolutionarisme*, dat op het anarchisme lijkt of daaraan nogal wat ontleent en dat op letterlijk alle wezenlijke punten afwijkt van de voorwaarden en vereisten van de consequente proletarische klassenstrijd. Voor de marxisten geldt het als theoretisch volstrekt vaststaand en door de ervaringen van alle Europese revoluties en revolutionaire bewegingen ten volle bevestigd dat de kleine eigenaar, de kleine bezitter (een maatschappelijk type dat in vele Europese landen zeer sterk, zelfs massaal verbreid is) gemakkelijk in extreem revolutionaire stemmingen vervalt, doordat hij onder het kapitalisme blootgesteld is aan een voortdurende onderdrukking en heel vaak aan een ongelooflijk krasse en snelle verslechtering van zijn levensstandaard en aan het bankroet, maar dat hij niet bij machte is uithoudingsvermogen, georganiseerdheid, discipline en standvastig

heid aan de dag te leggen. De door de verschrikkingen van het kapitalisme ‘wild geworden’ kleinburger is een maatschappelijk verschijnsel dat evenals het anarchisme alle kapitalistische landen eigen is. De onbestendigheid van dit revolutionarisme, zijn onvruchtbaarheid, zijn eigenschap snel om te slaan in onderdanigheid, apathie en gefantaseer en zich zelfs tot ‘dolle dingen’ te laten meeslepen door deze of gene burgerlijke ‘mode’stroming — dit alles is algemeen bekend. Maar het theoretisch, abstract erkennen van deze waarheden behoedt de revolutionaire partijen nog geenszins voor de oude fouten die steeds bij onverwachte aanleidingen, in ietwat nieuwe vorm, in een vroeger niet gekende vermomming of omgeving, onder originele — meer of minder originele — omstandigheden voorkomen.

Het anarchisme was niet zelden een soort straf voor de opportunistische zonden van de arbeidersbeweging. Beide uitwassen vulden elkaar aan. En als het anarchisme in Rusland, hoewel het aandeel van het kleinburgerdom in de bevolking groter is dan in de West-Europese landen, gedurende de beide revoluties (1905 en 1917) en gedurende de voorbereiding ervan een naar verhouding geringe invloed heeft uitgeoefend, dan moet dit ongetwijfeld ten dele het bolsjewisme als verdienste aangerekend worden, dat steeds een meedogenloze en onverzoenlijke strijd tegen het opportunisme heeft gevoerd. Ik zeg ‘ten dele’, want van nog grotere betekenis voor het verzwakken van het anarchisme in Rusland was de omstandigheid dat het in het verleden (in de zeventiger jaren van de negentiende eeuw) de mogelijkheid had zich buitengewoon welig te ontplooien en zijn onjuistheid, zijn ondeugdelijkheid als leidende theorie van de revolutionaire klasse volledig te openbaren.

Het bolsjewisme heeft bij zijn ontstaan in 1903 de traditie overgenomen van de niets ontziende strijd tegen het kleinburgerlijke, half-anarchistische (of tot lonken naar het anarchisme neigende) revolutionarisme. Deze traditie heeft in de revolutionaire sociaal-democratie steeds geleefd en heeft bij ons in de jaren 1900 tot 1903, toen de grondslagen werden gelegd van de massapartij van het revolutionaire proletariaat in Rusland, bijzonder aan kracht gewonnen. Het bolsjewisme nam op drie belangrijke punten de strijd op tegen de partij die het meest de tendensen van het kleinburgerlijke revolutionarisme belichaamde, namelijk de partij van de ‘sociaal-revolutionairen’, en het zette die strijd voort. In de eerste plaats wilde (of juister misschien: kon) deze partij, die het marxisme afwees, volstrekt niet begrijpen dat het noodzakelijk is voor elke politieke actie streng objectief de klassenkrachten en hun wederkerige betrekkingen af te wegen. In de tweede plaats beschouwde deze partij zich als bijzonder ‘revolutionair’ of ‘links-radicaal’, omdat zij voor de

individuele terreur, voor aanslagen was, hetgeen wij, marxisten, met klem van de hand wezen. Vanzelfsprekend hebben wij de individuele terreur slechts om redenen van doelmatigheid van de hand gewezen; lieden echter die het mochten klaarspelen de terreur van de grote Franse Revolutie of in het algemeen de terreur van een zegevierende en door de bourgeoisie van de gehele wereld in het nauw gedreven revolutionaire partij 'principieel' te veroordelen, die lieden heeft reeds Plechanov in de jaren 1900-1903, toen hij marxist en revolutionair was, aan spot en verachting prijsgegeven. In de derde plaats meenden de 'sociaal-revolutionairen' 'links-radicaal' te zijn, omdat zij om betrekkelijk onbelangrijke opportunistische zonden van de Duitse sociaal-democratie ginnegapten, terwijl zij tegelijkertijd de extreme opportunisten van dezelfde partij na-aapten, bv. ten aanzien van het landbouwvraagstuk of het vraagstuk van de dictatuur van het proletariaat.

Terloops zij opgemerkt dat de geschiedenis thans op grote, wereldhistorische schaal de opvatting bevestigd heeft, die wij steeds hebben gehuldigd, namelijk dat de *revolutionaire* Duitse sociaal-democratie (let wel, dat reeds Plechanov in de jaren 1900-1903 het royement van Bernstein uit de partij eiste en dat de bolsjewieken, die deze traditie steeds voortzetten, in 1913 de gehele laagheid, gemeenheid en het verraad van Legien onthulden) — dat de revolutionaire Duitse sociaal-democratie *het meeste weg had* van de partij waaraan het revolutionaire proletariaat behoefte heeft om te kunnen overwinnen. Nu, in 1920, na alle smadelijke bankroeten en crises van de oorlogstijd en de eerste jaren na de oorlog, is duidelijk te zien dat van alle partijen van het Westen juist de Duitse revolutionaire sociaal-democratie de beste leiders heeft voortgebracht en ook sneller heeft hersteld, sneller dan de andere is genezen en sterk is geworden. Dat ziet men zowel aan de Spartakusbond [8] als aan de proletarische linkervleugel van de

8 *Spartakusbond*: Deze was tijdens de Eerste Wereldoorlog (januari 1916) onder leiding van Karl Liebknecht, Rosa 'Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland', die een hardnekkige strijd voert tegen het opportunisme en de karakterloosheid van een Kautsky, Hilferding, Ledebour en Crispien. Als men nu een samenvattende blik werpt op een volledig gesloten periode uit de geschiedenis, namelijk die van de Commune van Parijs tot aan de eerste Socialistische Sovjetrepubliek, dan treedt de verhouding van het marxisme ten opzichte van het anarchisme in het algemeen in duidelijke, scherp getrokken lijnen naar voren. Het is tenslotte gebleken dat het marxisme gelijk heeft, en wanneer de anarchisten terecht op het opportunistische karakter van de in de meeste socialistische partijen heersende opvattingen inzake de staat

hebben gewezen, dan berustte dit opportunisme in de eerste plaats op een verdraaiing en zelfs op een rechtstreekse verduistering van de opvattingen van Marx over de staat (in mijn boek *Staat en revolutie* heb ik vastgesteld dat Bebel een brief van Engels, die het opportunisme van de gangbare sociaal-democratische opvattingen inzake de staat bijzonder nadrukkelijk, scherp, openlijk en helder onthult, 36 jaar lang, van 1875 tot 1911, in zijn bureaulade weggeborgen heeft gehouden), en in de tweede plaats kwam de correctie op deze opportunistische opvattingen, de erkenning van de sovjetmacht en van haar superioriteit ten opzichte van de burgerlijke parlementaire democratie, het snelst en het meest grondig juist uit de boezem van die stromingen, die in de Europese en Amerikaanse socialistische partijen het meest marxistisch waren.

In twee gevallen nam de strijd van het bolsjewisme tegen de afwijkingen naar 'links' in de eigen partij een bijzonder grote omvang aan: in 1908, toen de vraag aan de orde was of men moest deelnemen aan het aartsreactionaire 'parlement' en aan de door aartsreactionaire wetten ingekapselde legale arbeidersverenigingen, en in 1918 (vrede van Brest-Litowsk), toen het ging om de vraag of het ene of het andere 'compromis' toelaatbaar was.

In 1908 werden de 'linkse' bolsjewieken uit onze partij gestoten, omdat zij hardnekkig weigerden de noodzaak in te zien om deel te nemen aan het aartsreactionaire 'parlement'. De 'linksen', onder wie vele voortreffelijke revolutionairen die later weer verdienstelijke leden van de communistische partij waren (en het nog altijd zijn), steunden in het bijzonder op de goede ervaringen met de boycot in het jaar 1905 . Toen de tsaar in augustus 1905 het bijeenroepen van een raadgevend 'parlement' proclameerde, zegden de bolsjewieken, in tegenstelling tot alle oppositiepartijen en ook tot de mensjewieken, dit parlement de boycot aan, en de revolutie van oktober 1905 vaagde het inderdaad weg. De boycot was toentertijd juist, niet omdat het zonder meer juist zou zijn niet aan reactionaire parlementen deel te nemen, maar omdat de

Luxemburg, Franz Mehring, Wilhelm Pieck, Clara Zetkin e.a. opgericht. De Spartakisten voerden revolutionaire propaganda onder de massa tegen de imperialistische oorlog. Zij ontmaskerden de veroveringspolitiek van het Duitse imperialisme en het verraad van de leiders van de sociaal-democratie. Maar de Spartakisten, de Duitse linksen, wisten zich niet los te maken van de half-mensjewistische fouten in de belangrijkste vraagstukken van de theorie en de politiek. De kritiek op de Duitse linksen werd in de werken van Lenin gegeven o.a. in zijn geschriften *Over de Juniusbrochure* en *Het militaire program van de proletarische revolutie*. In april 1917 traden de Spartakisten tot de Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij toe, waarbij zij hun organisatorische zelfstandigheid behielden. Tijdens de Novemberrevolutie in Duitsland in 1918 braken de Spartakisten met de 'Onafhankelijken' en in december van datzelfde jaar stichtten zij de Communistische Partij van Duitsland

(Spartakusbond). objectieve toestand juist was beoordeeld, die leidde tot een snelle verandering van de massastaking in een politieke, daarna in een revolutionaire staking en ten slotte in de opstand. Bovendien ging de strijd er destijds om of men het bijeenroepen van het eerste vertegenwoordigende lichaam moest overlaten aan de tsaar of dat men moest proberen deze bijeenroeping aan de handen van de oude staatsmacht te ontrukken. Aangezien er geen zekerheid over bestond en kon bestaan dat er een analoge objectieve toestand zou ontstaan en dat die zich in dezelfde richting en in hetzelfde tempo zou ontwikkelen, hield de boycot op juist te zijn.

De bolsjewistische boycot van het ‘parlement’ in 1905 heeft het proletariaat met een buitengewoon waardevolle politieke ervaring verrijkt, doordat hij aantoonde dat het bij het combineren van legale en illegale, parlementaire en buitenparlementaire vormen van strijd soms nuttig, ja zelfs noodzakelijk is dat men van de parlementaire vormen van strijd weet afstand te doen. Maar het blindelings, na-apend, kritiekloos overdragen van deze ervaring op *andere* omstandigheden, op een *andere* situatie, is een ernstige fout. De boycot van de ‘Doema’ door de bolsjewieken in 1906 was al een fout, al was het ook een geringe, gemakkelijk te corrigeren fout. Een zeer ernstige en moeilijk herstelbare fout was de boycot in de jaren 1907, 1908 en in de daarnavolgende jaren, toen aan de ene kant een bijzonder snel opkomen van de revolutionaire golf en het omslaan ervan in een opstand niet verwacht kon worden en toen aan de andere kant uit de gehele historische situatie van de zich vernieuwende burgerlijke monarchie de noodzaak voortsproot, legaal en illegaal werk met elkaar te combineren. [9] Als men thans op de volledig afgesloten historische periode terugblikt, waarvan de samenhang met de volgende perioden al duidelijk blijkt, dan treedt scherp aan het licht dat de bolsjewieken *niet in staat geweest zouden zijn* in de jaren 1908-1914 de vaste kern van de revolutionaire partij van het proletariaat bijeen te houden (om er nog maar niet van te spreken die krachtiger en sterker te maken en te ontwikkelen), wanneer zij niet in een uiterst harde strijd de opvatting hadden doorgezet dat men de legale vormen van strijd *onvoorwaardelijk* met de illegale moet combineren en dat men *onvoorwaardelijk* moet deelnemen aan het aartsreactionaire parlement en aan een reeks van andere door reactionaire wetten ingekapselde instellingen (verzekeringskassen e.d.).

In 1918 kwam het niet tot een scheuring. De ‘linkse’ communisten vormden destijds, en nog niet eens gedurende lange tijd, slechts een afzonderlijke groep of ‘fractie’ binnen onze partij. In hetzelfde jaar 1918 gaven de bekendste vertegenwoordigers van het ‘linkse

communisme’, bv. de kameraden Radek en Boecharin, openlijk hun fouten toe. Zij waren van mening geweest dat de vrede van Brest-Litowsk een voor een partij van het revolutionaire proletariaat principieel ontoelaatbaar en schadelijk compromis met de imperialisten was. Het was inderdaad een compromis met de imperialisten, maar juist een compromis dat onder de gegeven omstandigheden *absoluut noodzakelijk* was.

Als ik vandaag hoor hoe onze tactiek bij het ondertekenen van de vrede van Brest-Litowsk bijvoorbeeld

9 Voor de politiek en voor de partijen geldt — met dienovereenkomstige wijzigingen — hetzelfde wat voor afzonderlijke personen geldt. Verstandig is niet hij die geen fouten maakt. Zulke mensen zijn er niet en kunnen er niet zijn. Verstandig is hij die geen al te ernstige fouten maakt en ze gemakkelijk en vlug weet te herstellen. — *Noot van Lenin* door de ‘sociaal-revolutionairen’ wordt aangevallen, of als ik de opmerking van kameraad Lansbury hoor, die hij in een gesprek met mij maakte: “Onze Engelse vakverenigingsleiders zeggen dat compromissen ook voor hen toelaatbaar zijn, wanneer ze voor het bolsjewisme toelaatbaar waren”, antwoord ik gewoonlijk allereerst met een simpele en ‘populaire’ vergelijking:

Stelt u zich voor dat uw auto door gewapende bandieten is aangehouden. U geeft hun uw geld, uw paspoort, uw revolver, uw wagen. U wordt van het prettige gezelschap van de bandieten verlost. Dat is ongetwijfeld een compromis. ‘Do ut des’ (‘ik geef’ je mijn geld, mijn wapen, mijn wagen, ‘opdat je’ me de mogelijkheid ‘geeft’ mij ongedeerd uit de voeten te maken). Het zou overigens moeilijk zijn een mens te vinden die, bij zijn volle verstand zijnde, een dergelijk compromis tot ‘principieel ontoelaatbaar’ ofwel de persoon die zo’n compromis heeft gesloten, tot een medeplichtige van de bandieten zou verklaren (hoewel de bandieten, nadat zij in de auto hadden plaatsgenomen, de wagen en het wapen voor nieuwe roofovervallen konden gebruiken). Ons compromis met de bandieten van het Duitse imperialisme geleek op een dergelijk compromis.

Toen echter de mensjewieken en de sociaal-revolutionairen in Rusland, de Scheidemanns (en in aanzienlijke mate ook de kautskyanen) in Duitsland, Otto Bauer en Friedrich Adler (om maar te zwijgen over de heren Renner en Co.) in Oostenrijk, Renaudel, Longuet en Co. in Frankrijk, de Fabiërs, de ‘Onafhankelijken’ en de ‘troedowiki’ (‘Labouristen’[10]) in Engeland in de jaren 1914-1918 en 1918-1920 *compromissen* sloten met de bandieten van hun eigen, soms echter ook met die van de ‘geallieerde’ bourgeoisie *tegen* het revolutionaire proletariaat van hun eigen land, toen handelden al deze

heren als *medeplichtigen van het banditisme*.

De conclusie is duidelijk: het 'principieel' van de hand wijzen van compromissen, het zonder meer ontkennen van de toelaatbaarheid van compromissen, van welke aard dan ook, is een kinderachtigheid die men bezwaarlijk serieus kan nemen. Een politicus die voor het revolutionaire proletariaat nuttig werk wil doen, moet in staat zijn de concrete gevallen van juist die compromissen er uit te pikken die ontoelaatbaar zijn, waarin opportunisme en *verraad* tot uiting komen, de gehele kracht van de kritiek, de gehele scherpte van de meedogenloze ontmaskering en van de onverzoenlijke strijd *op deze concrete* compromissen te richten en de geslepen 'zakelijke' socialisten en parlementaire jezuïeten niet toe te staan zich door bespiegelingen over 'compromissen zonder meer' aan de verantwoordelijkheid te onttrekken en er onderuit te komen. De heren 'leiders' van de Engelse vakverenigingen, evenals van het genootschap der Fabiërs en van de 'Onafhankelijke' Arbeiderspartij onttrekken zich juist op die manier aan de verantwoordelijkheid *voor het door hen gepleegde verraad,* voor *zulk* een door hen aangegaan compromis, dat in werkelijkheid het ergste opportunisme, trouwbreuk en verraad betekent.

Er zijn compromissen en compromissen. Men moet de omstandigheden en de concrete voorwaarden van elk compromis of van elke variant van een compromis weten te analyseren. Men moet de mens die de

10 *'Labouristen'*: de leden van de Labour-partij.

bandieten geld en wapens heeft gegeven om het kwaad dat de bandieten stichten, te verminderen en hun aanhouding en executie te vergemakkelijken, leren onderscheiden van de mens die de bandieten geld en wapens geeft om deel te nemen aan de verdeling van de bandietenbuit. In de politiek is dat bijlange na niet altijd zo gemakkelijk als in het aangehaalde kinderlijk eenvoudige voorbeeld. Wie het echter in zijn hoofd zou halen voor de arbeiders een recept uit te denken dat van tevoren pasklare beslissingen voor alle gevallen van het leven geeft, of wie zou beloven dat er in de politiek van het revolutionaire proletariaat geen moeilijkheden en geen ingewikkelde situaties zullen voorkomen, zou eenvoudigweg een charlatan zijn.

Om elke verkeerde uitlegging te voorkomen, wil ik trachten, al is het heel in het kort, enkele grondstellingen voor het analyseren van concrete compromissen op te stellen.

De partij, die met het Duitse imperialisme het compromis sloot dat uit

de ondertekening van de vrede van Brest-Litowsk bestond, had zich haar internationalisme sedert het einde van 1914 daadwerkelijk eigen gemaakt. Ze was er niet bevreesd voor de nederlaag van de tsaristische monarchie te proclameren en in de oorlog tussen twee imperialistische rovers de 'vaderlandsverdediging' te brandmerken. De parlementsafgevaardigden van deze partij kwamen in Siberië terecht, in plaats van de weg op te gaan die naar ministerszetels in een burgerlijke regering leidt. De revolutie, die het tsarisme omverwierp en de democratische republiek tot stand bracht, betekende voor deze partij een nieuwe, geweldige test: de partij ging op geen enkele overeenkomst met 'haar' imperialisten in, maar bereidde hun omverwerping voor en wierp ze ook omver. Nadat deze partij de politieke macht in handen had genomen, liet zij van de eigendom van de landheren en kapitalisten geen steen op de andere. Nadat deze partij de geheime verdragen van de imperialisten openbaar had gemaakt en verscheurd, stelde zij *alle* volken de vrede voor en onderwierp zich pas aan het geweld van de rovers van Brest-Litowsk, toen de Engelse en Franse imperialisten de vrede hadden verijdeld en toen de bolsjewieken alles hadden gedaan wat menselijkerwijs mogelijk was om de revolutie in Duitsland en in andere landen te bespoedigen. De absolute juistheid van een zodanig compromis, dat door zo'n partij onder zulke omstandigheden werd gesloten, wordt met de dag voor iedereen duidelijker en sprekender.

De mensjewieken en de sociaal-revolutionairen in Rusland (evenals alle leiders van de Tweede Internationale in de gehele wereld in de jaren 1914 tot 1920) zijn met het verraad begonnen, doordat zij direct of indirect de 'vaderlandsverdediging', d.w.z. de verdediging van *hun* roofzuchtige bourgeoisie, rechtvaardigden. Zij zetten het verraad voort, doordat zij met de bourgeoisie van *hun* land een coalitie aangingen en in vereniging met *hun* bourgeoisie strijd voerden tegen het revolutionaire proletariaat van hun land. Hun blok, eerst met Kerenski en de Kadetten [11], later met Koltsjak en Denikin in Rusland, was,

11 *Kadetten*: benaming voor de leden van de Constitutioneel-Democratische Partij, de voornaamste partij van de liberaal-monarchistische bourgeoisie in Rusland. Zij noemden zich de partij van de 'volksvrijheid', maar trachtten in werkelijkheid met het tsarisme tot overeenstemming te komen, teneinde het in de vorm van een constitutionele monarchie in stand te houden. Na de Februarirevolutie van 1917 traden zij toe tot de voorlopige burgerlijke regering. Na de Oktoberrevolutie werden de evenals het blok van hun buitenlandse geestverwanten met de bourgeoisie van *hun* landen, een overlopen naar de kant van de bourgeoisie tegen het proletariaat. *Hun* compromis met de bandieten van het imperialisme bestond er van begin tot einde uit dat zij zich tot *medeplichtigen* van het imperialistische banditisme maakten.

V. Het ‘linkse’ communisme in Duitsland:

Leiders — partij — klasse — massa

De Duitse communisten, over wie we thans moeten spreken, noemen zich geen ‘linksen’, maar — als ik me niet vergis — ‘principiële oppositie’. Dat zij echter ten volle de symptomen van de ‘kinderziekte van de linkse stroming’ vertonen, zal uit de verdere uiteenzetting duidelijk worden.

De door de ‘plaatselijke groep Frankfort a/Main’ uitgegeven kleine brochure *De scheuring van de KPD (Spartakusbond)*, die het standpunt van deze oppositie weergeeft, zet uitermate plastisch, nauwkeurig, duidelijk en bondig de wezenlijke kern van de opvattingen van deze oppositie uiteen. Enkele citaten zullen voldoende zijn om de lezer van deze wezenlijke kern in kennis te stellen:

“De Communistische Partij is de partij van de meest consequente klassenstrijd (...)”

“In politiek opzicht doet deze tussentijd” (tussen kapitalisme en socialisme) “zich voor als de periode van de proletarische dictatuur.”

“Nu echter ontstaat de vraag: wie moet de dictatuur uitoefenen: *de communistische partij of de proletarische klasse?*(...) Moet men *principieel* streven naar de dictatuur van de communistische partij of naar de dictatuur van de proletarische klasse?”

(Cursiveringen en spatiëringen in de citaten geheel volgens de originele tekst.)

Voorts beschuldigt de schrijver van de brochure de ‘centrale’ (het centraal comité) van de Communistische Partij van Duitsland ervan dat ze wegen zoekt naar een *coalitie* met de *Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland* en dat deze ‘centrale’ *het vraagstuk ‘van de principiële erkenning van alle politieke middelen’* van de strijd, ook van het parlementarisme, alleen aan de orde heeft gesteld om haar werkelijke en voornaamste bedoelingen inzake een coalitie met

de Onafhankelijken te verhullen. De brochure vervolgt dan:

“De oppositie heeft een andere weg gekozen. Zij is van mening dat het bij het vraagstuk van de heerschappij van de communistische partij en van de dictatuur van de partij slechts om een vraagstuk van tactiek gaat. In elk geval is de heerschappij van de communistische partij de laatste vorm van elke

Kadetten de onverzoenlijke tegenstanders van de Sovjetstaat en namen actief aan alle contrarevolutionaire activiteiten en campagnes van de buitenlandse indringers deel.

partijheerschappij. Men moet *principieel* streven naar de dictatuur van de proletarische klasse. En alle maatregelen van de partij, haar organisaties, haar strijdvorm, haar strategie en tactiek moeten daarop worden af gestemd. Dientengevolge moet elk compromis met andere partijen, elke terugkeer naar de historisch en politiek afgedane strijdvormen van het parlementarisme, elke politiek van het laveren en pacteren met alle kracht van de hand worden gewezen (...) Met nadruk moet gewezen worden op de specifiek proletarische methoden van de revolutionaire strijd. En om vat te krijgen op zo ruim mogelijke proletarische kringen en lagen, die onder leiding van de communistische partij in de revolutionaire strijd moeten optrekken, moeten nieuwe organisatievormen op de breedst mogelijke basis en op zo ruim mogelijke schaal tot stand gebracht worden. Dit reservoir van alle revolutionaire elementen is de in de bedrijfsorganisaties verankerde *Arbeiders-Unie.* Daarin vinden elkaar alle proletariërs die gehoor gegeven hebben aan de oproep: bedank voor de vakbonden! Hier schaart het strijdende proletariaat zich in de breedst mogelijke slagorde aaneen. Het zich uitspreken voor de klassenstrijd, voor het radensysteem en voor de dictatuur is voldoende om opgenomen te worden. Al het overige, de politieke opvoeding van de strijdende massa’s en de politieke oriëntatie in de strijd, is de taak van de communistische partij, die buiten de Arbeiders-Unie staat (...)”

“Twee communistische partijen staan dus thans tegenover elkaar: *een partij van de leiders,* die tracht *van bovenaf* de revolutionaire strijd te organiseren en in de hand te houden, tot compromissen en parlementarisme bereid, om situaties te scheppen die haar de toegang tot een coalitieregering veroorloven, in handen waarvan de dictatuur zou moeten liggen, en *een partij van de massa’s,* die het oplaaien van de revolutionaire strijd *van onderaf* verwacht, in deze strijd alle parlementaire en opportunistische methoden van de hand wijst en slechts één doelbewuste methode kent en beoefent, namelijk die van het meedogenloos *neerslaan van de bourgeoisie,* om daarna de proletarische klassedictatuur op te richten ter verwezenlijking van het

socialisme" (...)

(...) Daar de dictatuur van de leiders — hier de dictatuur van de massa's!

Dat is de leuze."

Dit zijn de meest wezenlijke passages die de opvattingen van de oppositie in de Communistische Partij van Duitsland kenmerken.

Elke bolsjewiek die de ontwikkeling van het bolsjewisme sinds 1903 bewust heeft meegemaakt of van nabij heeft gevolgd, zal bij het lezen van deze regels onmiddellijk zeggen: "Wat een oude, al lang bekende rommel! Wat een 'linkse' kinderachtigheid!"

Laten we echter de aangehaalde plaatsen iets nader bekijken.

Alleen al de manier waarop het probleem wordt gesteld: "Dictatuur van de partij *of* dictatuur van de klasse? — Dictatuur (partij) van de leiders *of* dictatuur (partij) van de massa's?" getuigt van een ongelooflijke en oeverloze begripsverwarring. Die lui spannen zich in om iets heel bijzonders *te verzinnen* en maken zich in hun ijver om wijs te lijken belachelijk. Iedereen weet dat de massa's in klassen zijn verdeeld; dat men massa's en klassen alleen dan tegenover elkaar kan plaatsen, wanneer men de overgrote meerderheid zonder meer, niet gerangschikt naar de positie in het maatschappelijke bestel van de productie, tegenover die categorieën plaatst die in het maatschappelijke bestel van de productie een bijzondere positie innemen; dat de klassen gewoonlijk en in de meeste gevallen, althans in de moderne beschaafde landen, door politieke partijen worden aangevoerd; dat de politieke partijen in de regel worden geleid door meer of minder stabiele groepen van de meest gezaghebbende, meest invloedrijke, meest ervaren en op de meest verantwoordelijke posten geplaatste personen, die men leiders noemt. Dit zijn waarheden als een koe. Dat is allemaal simpel en duidelijk. Waarvoor was er dan in plaats daarvan een koeterwaals, een nieuw Volapuk [12] nodig? Aan de ene kant zijn de mensen klaarblijkelijk in verwarring geraakt, doordat zij in een moeilijke situatie kwamen, toen een snelle afwisseling van legaliteit en illegaliteit van de partij de gebruikelijke, normale, eenvoudige verhouding tussen leiders, partijen en klassen verstoorde. In Duitsland, evenals in andere Europese landen, is men te veel gewend geraakt aan de legaliteit, aan de vrije en regelrechte verkiezing van de 'leiders' door regelmatige congressen, aan de gemakkelijke controle op de klassensamenstelling van de partijen door middel van parlementsverkiezingen, openbare vergaderingen, de pers,

de stemmingen in de vakverenigingen en andere organisaties enzovoort. Toen men, als gevolg van de stormachtige loop van de revolutie en van de ontwikkeling van de burgeroorlog, van deze gewoonten snel moest overgaan tot het afwisselen van legaliteit en illegaliteit, tot het combineren ervan, tot 'ongemakkelijke', 'ondemocratische' methoden van het selecteren of vormen of in stand houden van 'leidersgroepen' — toen raakten die mensen hun bezinning kwijt en begonnen grove onzin uit te kramen. Waarschijnlijk zijn de Nederlandse 'Tribunisten'[13], die het ongeluk hadden in een klein land met de tradities en verhoudingen van een bijzonder bevoorrechte en bijzonder stabiele legaliteit geboren te zijn, en die de afwisseling van legaliteit en illegaliteit nooit hebben meegemaakt, zelf in de war en de kluts kwijt geraakt en hebben ze tot de absurde bedenksels bijgedragen.

Aan de andere kant hebben wij hier eenvoudig te maken met het gedachteloos gebruiken, zonder enig verband, van de thans in de 'mode' geraakte trefwoorden 'massa' en 'leiders'. Men heeft er veel over horen praten dat de 'leiders' aangevallen en tegenover de 'massa' geplaatst worden, en heeft dat stevig in zijn hoofd geprent, maar om erover na te denken wat het ene te maken heeft met het andere, en een duidelijk inzicht in de kwestie te krijgen, daartoe was men niet bij machte.

12 '*Volapuk*': kunstmatige wereldtaal, uitgedacht door de predikant Schleyer te Litzelstetten.

13 *Nederlandse 'Tribunisten'* noemt Lenin de leden van de Communistische Partij van Holland. Aanvankelijk waren de Tribunisten een linkse groep van de Sociaal-democratische Arbeiderspartij (SDAP). In 1907 richtten zij het blad *De Tribune* op. In 1909 werden de Tribunisten uit de SDAP gesloten en organiseerden zij een zelfstandige partij, de Sociaal-democratische Partij (SDP). De Tribunisten vormden de linkervleugel van de arbeidersbeweging in Nederland, maar waren geen consequent revolutionaire partij. In 1918 namen de Tribunisten deel aan de oprichting van de Communistische Partij van Holland.

De scheiding tussen 'leiders' en 'massa's' trad in alle landen aan het einde van de imperialistische oorlog en na de oorlog bijzonder duidelijk en scherp aan de dag. De voornaamste oorzaak van dit verschijnsel hebben Marx en Engels in de jaren 1852-1892 vele keren verduidelijkt aan het voorbeeld van Engeland. De monopoliepositie van Engeland had ertoe geleid dat zich van de 'massa' een half-kleinburgerlijke, opportunistische 'arbeidersaristocratie' afzonderde. De leiders van deze arbeidersaristocratie liepen voortdurend over naar de kant van de bourgeoisie en werden — direct of indirect — door haar onderhouden. Marx haalde zich de eervolle haat van dit tuig op de hals, doordat hij ze openlijk als verraders brandmerkte. Het

moderne imperialisme (van de 20e eeuw) heeft voor enkele ontwikkelde landen een bevoorrechte monopoliepositie geschapen, en op grondslag daarvan is overal in de Tweede Internationale het type van de verraderlijke leiders, van de opportunisten, van de sociaal-chauvinisten ontstaan, die de belangen van hun gilde, van de dunne laag van de arbeidersaristocratie vertegenwoordigen. De opportunistische partijen kwamen geïsoleerd te staan van de 'massa's', d.w.z. van de brede lagen van de werkende mensen, van hun meerderheid, van de slechtst betaalde arbeiders. De overwinning van het revolutionaire proletariaat is onmogelijk zonder strijd tegen dit kwaad te voeren, zonder het ontmaskeren, brandmerken en verjagen van de opportunistische, sociaalverraderlijke leiders. Dat is dan ook de politiek van de Derde Internationale.

Het is belachelijke onzin en dom gedoe om naar aanleiding daarvan door te draven en de dictatuur van de massa's en de dictatuur van de leiders *in het algemeen* tegenover elkaar de plaatsen. Het is bijzonder komisch dat in werkelijkheid in de plaats van de oude leiders, die algemeen menselijke opvattingen over simpele zaken hebben, thans in de praktijk (onder de dekmantel van de leuze 'Weg met de leiders') *nieuwe leiders* komen die klinkklare onzin en kletskoek ten beste geven. Dat zijn in Duitsland Laufenberg, Wolffheim, Horner [14], Karl Schröder, Friedrich Wendel, Karl Erler. De pogingen van Erler het vraagstuk 'uit te diepen' en te verklaren dat de politieke partijen in het algemeen ontbeerd kunnen worden en 'burgerlijk' zijn — dat zijn wel zulke Herculeszuilen van dwaasheid, dat men alleen maar de handen ten hemel kan heffen. [15] Hier ziet men waarachtig hoe uit een kleine fout steeds een reusachtig grote kan voortkomen, wanneer men in de fout volhardt, wanneer men hem grondig motiveert, wanneer men hem 'consequent doortrekt'.

14 *K. Horner*: A. Pannekoek; *K. Erler*: H. Laufenberg.

15 'Kommunistische Arbeiterzeitung' (nr. 32 van 7 februari 1920, Hamburg, *De ontbinding van de partij*, artikel door *Karl Erler*): "De arbeidersklasse kan de burgerlijke staat niet verbrijzelen zonder vernietiging van de burgerlijke democratie, en ze kan de burgerlijke democratie niet vernietigen zonder de partijen te verbrijzelen." De grootste warhoofden onder de Romaanse syndicalisten en anarchisten kunnen 'tevreden' zijn: solide Duitsers, die zichzelf klaarblijkelijk voor marxisten verslijten (K. Erler en K. Horner leveren door hun artikelen in het genoemde blad een bijzonder solide bewijs dat zij zich als solide marxisten beschouwen, en kletsen op een bijzonder komische manier ongelooflijke onzin bij elkaar, waardoor zij er blijk van geven dat zij van het abc van het marxisme niets hebben begrepen), durven de grootste ongerijmdheden te verkondigen. Het louter erkennen van het marxisme vrijwaart niet voor fouten. Dat weten de Russen bijzonder goed, want bij ons was het marxisme bijzonder vaak 'mode'. — *noot van Lenin*

Het ontkennen van het begrip partij en van de partijdiscipline — dat is het waartoe de oppositie is *gekomen.* Dat staat evenwel gelijk aan de volledige ontwapening van het

proletariaat *ten gunste van de bourgeoisie.* Dat staat gelijk aan juist die kleinburgerlijke versplintering, onbestendigheid en onbekwaamheid tot consequent optreden, tot vereniging, tot eensgezinde actie, die onvermijdelijk elke proletarische revolutionaire beweging te gronde moeten richten wanneer men ze de vrije teugel laat. Het partijbeginsel vanuit het gezichtspunt van het communisme ontkennen betekent een sprong maken van de vooravond van de ineenstorting van het kapitalisme (in Duitsland) niet naar de laagste en niet naar de middelste, maar naar de hoogste fase van het communisme. Wij in Rusland maken (in het derde jaar na de omverwerping van de bourgeoisie) de eerste stappen van de overgang van het kapitalisme naar het socialisme of naar de laagste fase van het communisme mee. De klassen zijn blijven bestaan en zullen overal *na* het veroveren van de macht door het proletariaat *jarenlang* blijven bestaan. Op zijn hoogst in Engeland, waar men geen boeren kent (overigens wel kleine bezitters!), zal deze termijn korter zijn. De klassen opheffen wil niet alleen zeggen de landheren en kapitalisten wegjagen — dat hebben wij betrekkelijk gemakkelijk gedaan — maar het wil ook zeggen *de kleine warenproducenten afschaffen,* maar die *kan men niet wegjagen,* die kan men niet onderdrukken, daar *moet men* mee *leren leven*; men kan (en moet) hen alleen door zeer langdurige, langzame, voorzichtige organisatorische arbeid omvormen en heropvoeden. Zij omgeven het proletariaat van alle kanten met een kleinburgerlijke atmosfeer, zij doordrenken het ermee, demoraliseren het ermee, brengen voortdurend binnen het proletariaat het terugvallen in kleinburgerlijke karakterloosheid, versplintering, individualisme, nu eens enthousiasme, dan weer moedeloosheid teweeg. De meest strikte centralisatie en discipline binnen de politieke partij van het proletariaat zijn noodzakelijk om hieraan weerstand te bieden, om de *organisatorische* rol van het proletariaat (dit is echter zijn *voornaamste* rol) op juiste wijze, met succes en zegevierend te vervullen. De dictatuur van het proletariaat is een taaie strijd, een bloedige en onbloedige, gewelddadige en vreedzame, militaire en economische, opvoedkundige en administratieve strijd tegen de machten en tradities van de oude maatschappij. De macht der gewoonte van miljoenen en nog eens miljoenen is de verschrikkelijkste macht. Zonder een ijzeren en in de strijd gestaalde partij, zonder een partij die het vertrouwen geniet van al wat in de gegeven klasse eerlijk is, zonder een partij die de stemming van de massa’s weet te beoordelen en te beïnvloeden, is het onmogelijk zo’n strijd met succes te voeren. Het is duizend keer gemakkelijker de gecentraliseerde grote bourgeoisie te overwinnen dan de miljoenen en nog eens miljoenen kleine bezitters ‘te overwinnen’; zij evenwel brengen door hun dagelijkse, alledaagse, onmerkbare, ongrijpbare, ondermijnende werkzaamheid *juist die*

resultaten teweeg waaraan de bourgeoisie behoefte heeft, waardoor de macht van de bourgeoisie wordt *hersteld.* Wie de ijzeren discipline van de partij van het proletariaat (in het bijzonder tijdens zijn dictatuur) ook maar het minst verzwakt, helpt in feite de bourgeoisie tegen het proletariaat.

Naast het vraagstuk: leiders — partij — klasse — massa dient men het vraagstuk van de 'reactionaire' vakbonden aan de orde te stellen. Allereerst echter zal ik me zelf nog enkele slotopmerkingen veroorloven op grond van de ervaringen van onze partij. Er *zijn* in onze partij *steeds* aanvallen op de 'dictatuur van de leiders' *geweest.* Ik herinner me de eerste van die aanvallen in 1895, toen de partij formeel nog niet bestond, maar toen zich in Petersburg een centrale groep begon te formeren, die geroepen was de leiding van de districtsgroepen op zich te nemen. Op het IXde Congres van onze partij (april 1920) *was* er een kleine oppositie, die eveneens tegen de 'dictatuur van de leiders', de 'oligarchie' enzovoort optrad. Vandaar dat de 'kinderziekte' 'van het linkse communisme' van de Duitsers niets verwonderlijks, niets nieuws, niets schrikwekkends bevat. Deze ziekte gaat zonder gevaar over en het organisme wordt daarna zelfs krachtiger. Aan de andere kant heeft de snelle wisseling van legale en illegale arbeid, samen met de noodzaak juist de generale staf, juist de leiders bijzonder goed 'te verstoppen', bijzonder goed verborgen te houden, bij ons soms tot uiterst gevaarlijke verschijnselen aanleiding gegeven. Het ergste daarvan was dat in 1912 de provocateur Malinowski in het centraal comité van de bolsjewieken werd opgenomen. Hij liet vele tientallen van de beste en trouwste kameraden in de val lopen, deed hen in het tuchthuis belanden en verhaastte de dood van velen van hen. Als hij niet nog groter onheil heeft gesticht, dan heeft het daaraan gelegen dat er bij ons een juiste verhouding bestond tussen legale en illegale arbeid. Om ons vertrouwen te winnen moest Malinowski ons als lid van het centraal comité van de partij en als afgevaardigde in de Doema helpen bij het uitgeven van legale dagbladen, die ook onder het tsarisme de strijd tegen het opportunisme van de mensjewieken wisten te voeren en in aangepaste verhulde vorm de grondslagen van het bolsjewisme wisten te propageren. Met zijn ene hand stuurde Malinowski vele tientallen van de beste vertegenwoordigers van het bolsjewisme de verbanning en de dood in, terwijl hij met z'n andere hand moest helpen door middel van de legale pers vele tienduizenden nieuwe bolsjewieken op te voeden. Het zou goed zijn als die Duitse (en ook Engelse en Amerikaanse, Franse en Italiaanse) kameraden, die thans moeten leren revolutionaire arbeid in reactionaire vakverenigingen te verrichten, over dit feit eens grondig zouden nadenken.[16]

In vele landen, waaronder ook de meest ontwikkelde, stuurt de bourgeoisie thans ongetwijfeld provocateurs in de communistische partijen, en ze zal dat ook in de toekomst doen. Een van de middelen om dit gevaar te bestrijden is het op juiste wijze combineren van illegale en legale arbeid.

16 Malinowski was in krijgsgevangenschap in Duitsland. Toen hij onder het bewind van de bolsjewieken naar Rusland terugkeerde, werd hij door onze arbeiders onmiddellijk voor het gerecht gebracht en doodgeschoten. De mensjewieken vielen ons op een bijzonder giftige wijze aan wegens onze fout dat wij een provocateur in het centraal comité van onze partij hadden. Toen wij echter onder Kerenski eisten dat de president van de Doema, Rodsjanko, gearresteerd en veroordeeld zou worden, omdat hij al voor de oorlog op de hoogte was van de provocatorische activiteit van Malinowski, maar dit *niet meegedeeld* had aan de troedowiki en de arbeiders in de Doema, werden wij noch door de mensjewieken, noch door de sociaal-revolutionairen ondersteund, die met Kerenski in de regering zaten, en Rodsjanko bleef op vrije voeten en kon ongehinderd naar Denikin ontkomen. — *noot van Lenin*

VI. Behoren revolutionairen in reactionaire vakverenigingen te werken?

De Duitse ‘linksen’ beschouwen het voor hen als een uitgemaakte zaak dat deze vraag absoluut ontkennend beantwoord moet worden. Naar hun mening zijn hoogdravende bewoordingen en toornige uitroepen tegen de ‘reactionaire’ en ‘contrarevolutionaire’ vakverenigingen (bijzonder ‘solide’ en bijzonder dom wordt dat gedaan door K. Horner) voldoende om ‘te bewijzen’ dat revolutionairen, dat communisten niet behoeven, ja zelfs niet mogen werken in de gele, sociaal-chauvinistische, met de bourgeoisie pacterende, contrarevolutionaire vakverenigingen à la Legien.

Hoezeer de Duitse ‘linksen’ er echter ook van overtuigd mogen zijn dat deze tactiek revolutionair is, ze is in werkelijkheid falikant verkeerd en ze bevat niets anders dan holle frasen.

Om dat duidelijk te maken, wil ik beginnen met de door ons opgedane ervaring — overeenkomstig de algemene opzet van het onderhavige geschrift, dat tot doel heeft datgene op West-Europa toe te passen dat in de geschiedenis en in de tegenwoordige tactiek van het bolsjewisme algemeen bruikbaar, van algemene betekenis en van algemene

geldigheid is.

De verhouding tussen leiders, partij, klasse en massa en tegelijkertijd daarmee de verhouding tussen de dictatuur van het proletariaat en zijn partij en de vakverenigingen heeft bij ons thans concreet de volgende vorm aangenomen: de dictatuur wordt uitgeoefend door het in de sovjets georganiseerde proletariaat, waarvan de leider de communistische partij van de bolsjewieken is, die volgens de gegevens van het laatstgehouden congres (april 1920) 611.000 leden telt. Het aantal leden heeft zowel voor als na de Oktoberrevolutie sterk geschommeld en was vroeger, zelfs in de jaren 1918 en 1919, veel geringer. [17] Wij vrezen een te sterke uitbreiding van de partij, want onvermijdelijk proberen carrièrezoekers en schavuiten, die alleen maar verdienen doodgeschoten te worden, in een regerende partij binnen te dringen. De laatste keer dat wij — alleen voor arbeiders en boeren — de poorten van de partij wijd open hebben gezet, was toen (in de winter van 1919) Joedenitsj enkele werst voor Petrograd en Denikin in Orjol (circa 350 werst van Moskou) stonden, d.w.z. toen de Sovjetrepubliek in het grootste, dodelijke gevaar verkeerde en toen avonturiers, baantjesjagers, schavuiten en in het algemeen onbetrouwbare elementen allerminst op een goede carrière konden rekenen als ze zich bij de communisten aansloten (eerder op de galg en op folteringen). De partij, die elk jaar haar congres houdt (bij het laatste kwam op elke 1.000 leden één afgevaardigde), wordt geleid door het centraal comité, dat uit 19 personen bestaat en op het congres wordt gekozen; het lopende werk in Moskou wordt door nog kleinere colleges verricht, het zogenaamde ‘Orgbureau’ (organisatiebureau) en het zogenaamde ‘Politbureau’ (politieke bureau), die elk uit vijf leden

17 Na de Februarirevolutie van 1917 wijzigde het aantal partijleden zich tot en met 1918 als volgt: tijdens de Zevende Conferentie van de RSDAP (b) voor geheel Rusland in april 1917 telde de partij 80.000 leden; tijdens het Zesde Congres van de RSDAP (b) in juli/augustus 1917 rond 240.000; tijdens het Zevende Congres van de RCP (b) in maart 1918 minstens 300.000 en tijdens het Achtste Congres in maart 1919 bedroeg het ledental 313.166.

van het centraal comité bestaan en in voltallige bijeenkomsten van het centraal comité worden gekozen. Hier hebben we dus een regelrechte ‘oligarchie’. Over geen enkel belangrijk politiek of organisatorisch vraagstuk wordt in onze republiek door de een of andere staatsinstelling een besluit genomen zonder richtlijnen van het centraal comité van onze partij.

De partij steunt in haar werk direct op de *vakverenigingen,* die volgens de gegevens van het laatste congres (april 1920) op het ogenblik meer dan 4 miljoen leden tellen en formeel *partijloos* zijn. In feite bestaan alle leidende organen van verreweg de meeste vakbonden en in de eerste plaats natuurlijk van de centrale of van het bureau van alle vakbonden van geheel Rusland (de Centrale Raad van de

Vakverenigingen van Geheel Rusland — WTSPS) uit communisten en voeren zij alle richtlijnen van de partij uit. Alles bijeengenomen hebben we dan ook een formeel niet-communistisch, elastisch en naar verhouding omvangrijk, ongemeen machtig proletarisch apparaat, via hetwelk de partij nauw verbonden is met de *klasse* en de *massa* en via hetwelk, onder leiding van de partij, de *dictatuur van de klasse* ten uitvoer wordt gelegd. Zonder ten nauwste met de vakverenigingen verbonden te zijn, zonder hun krachtdadige ondersteuning, zonder hun onbaatzuchtige arbeid bij het opbouwen niet alleen van het economische leven, *maar ook van het leger,* zouden wij het land vanzelfsprekend geen 2½ maand, om maar niet te spreken van 2½ jaar hebben kunnen besturen en de dictatuur hebben kunnen uitoefenen. Deze uitermate nauwe verbinding betekent in de praktijk natuurlijk een zeer gecompliceerde en veelsoortige arbeid op het gebied van de propaganda, de agitatie, van tijdige en veelvuldige besprekingen niet alleen met de leidinggevende, maar in het algemeen met de invloedrijke vakbondsfunctionarissen en een krachtige strijd tegen de mensjewieken, die tot nog toe over een zeker, al is het ook zeer gering aantal aanhangers beschikken, die door hen tot alle mogelijke contrarevolutionaire kuiperijen worden aangezet — vanaf de ideologische verdediging van de *(burgerlijke)* democratie, van het prediken van de 'onafhankelijkheid' van de vakverenigingen (onafhankelijkheid — van de proletarische staatsmacht!) tot aan het saboteren van de proletarische discipline enzovoort enzovoort.

Wij achten de verbinding met de 'massa's' door middel van de vakverenigingen ontoereikend. De praktijk heeft bij ons in de loop van de revolutie een instituut tot stand gebracht als de *conferenties van partijloze arbeiders en boeren,* die wij op alle mogelijke manieren trachten te ondersteunen, te ontwikkelen en uit te breiden teneinde de stemming van de massa's te peilen, nauwer in contact met de massa's te komen en aan hun eisen te voldoen, ten einde uit hun midden de beste krachten op posten in de staat te doen plaatsnemen enzovoort. In een van de laatste decreten over het veranderen van het Volkscommissariaat voor Staatscontrole in de 'Arbeiders- en Boereninspectie' wordt aan deze conferenties van partijlozen het recht toegekend leden van de Staatscontrole te kiezen om inspecties van diverse aard te verrichten enzovoort.

Voorts vindt vanzelfsprekend het gehele werk van de partij plaats door middel van de sovjets, die de werkende massa's zonder onderscheid van beroep verenigen. De districtsconferenties van de sovjets zijn een *democratische* instelling, zoals de beste democratische republieken van de burgerlijke wereld die nog niet gekend hebben. Door deze conferenties (de partij tracht deze met de grootst mogelijke

aandacht te volgen), alsook door het permanent detacheren van klassenbewuste arbeiders naar diverse posten op het platteland, wordt de leidinggevende rol van het proletariaat tegenover de boeren gerealiseerd, wordt de dictatuur van het stedelijke proletariaat verwerkelijkt, wordt een stelselmatige strijd gevoerd tegen de rijke, tegen de bourgeoisie aanleunende, uitbuitende en speculerende boeren enzovoort.

Zo ziet het algemene mechanisme van de proletarische staatsmacht eruit, 'van bovenaf' bezien, vanuit het standpunt van de praktische uitoefening van de dictatuur. De lezer zal, naar wij hopen, begrijpen waarom voor de Russische bolsjewiek, die met dit mechanisme vertrouwd is en die heeft waargenomen hoe het zich in de loop van 25 jaar uit kleine, illegale, ondergrondse cellen heeft ontwikkeld, al dat gepraat over 'van boven' *of* 'van onderen', over dictatuur van de leiders *of* dictatuur van de massa's enzovoort belachelijke, kinderachtige onzin moet schijnen, een soort ruzie over de vraag of de linkervoet of de rechterhand voor de mens nuttiger is.

Het zwaarwichtige, ongemeen geleerde en vreselijk revolutionaire geklets van de Duitse linksen over het onderwerp dat de communisten niet kunnen en niet mogen werken in de reactionaire vakverenigingen, dat het geoorloofd is dit werk van de hand te wijzen, dat men voor de vakverenigingen moet bedanken en zeer beslist een gloednieuwe, brandschone, door zeer aardige (en doorgaans zeker ook heel jonge) communisten uitgedachte 'Arbeiders-Unie' tot stand moet brengen enzovoort, enzovoort., moet ons wel een al even belachelijke, kinderachtige onzin toeschijnen.

Het kapitalisme laat het socialisme onvermijdelijk enerzijds de oude verschillen in beroep en ambacht tussen de arbeiders achter — verschillen, die in de loop van eeuwen zijn gegroeid —, en anderzijds de vakverenigingen. Deze kunnen en zullen zich in de loop van vele jaren slechts zeer langzaam ontwikkelen tot bredere, minder gildeachtige productievakverenigingen (die gehele productietakken omvatten en niet slechts afzonderlijke branches, vakken en beroepen) en pas dan ertoe overgaan door middel van deze productievakverenigingen de arbeidsdeling onder de mensen op te heffen en *alzijdig ontwikkelde en alzijdig* geschoolde mensen, die *alles kunnen maken,* op te voeden, te onderwijzen en op te leiden. Daarop koerst het communisme, daartoe moet en *zal* het komen, maar pas na een lange reeks van jaren. Vandaag pogen op dit toekomstige resultaat van het volkomen ontwikkelde, volkomen geconsolideerde en gevormde, volkomen ontplooide en rijpe communisme in de praktijk vooruit te lopen, zou gelijkstaan aan de poging een kind van vier jaar

hogere wiskunde bij te brengen.

We kunnen (en moeten) beginnen het socialisme op te bouwen, en dat niet met een gefantaseerd en niet met een door ons speciaal geschapen mensenmateriaal, maar met het materiaal, dat het kapitalisme ons als erfdeel heeft nagelaten. Dat is erg ‘moeilijk’, wie zal het ontkennen, maar elke andere benadering van deze taak is zo weinig serieus dat het echt niet de moeite loont er over te praten.

In het begin van de ontwikkeling van het kapitalisme betekenden de vakverenigingen als overgang van de versplintering en hulpeloosheid van de arbeiders naar *het begin* van een klassevereniging een reusachtige vooruitgang van de arbeidersklasse. Toen de *hoogste* vorm van klassenvereniging van de proletariërs, de *revolutionaire partij van het proletariaat* (die deze naam niet verdient zolang zij niet heeft geleerd de leiders met de klasse en met de massa’s te verbinden tot één geheel, tot iets dat niet te scheiden is), vorm begon aan te nemen, begonnen de vakverenigingen onvermijdelijk *bepaalde* reactionaire kenmerken te vertonen, een zekere gildeachtige beperktheid, een zekere neiging tot politieke onverschilligheid, een zekere stagnatie enzovoort. Maar de ontwikkeling van het proletariaat heeft nergens ter wereld een ander verloop gehad dan via de vakverenigingen, dan via hun samenwerking met de partij van de arbeidersklasse, en ze kon ook geen ander verloop hebben. De verovering van de politieke macht door het proletariaat betekent voor het proletariaat als klasse een reusachtige stap voorwaarts; de partij moet de vakverenigingen nog meer en op nieuwe, niet alleen op de oude manier opvoeden en er leiding aan geven, maar ze mag tegelijkertijd niet vergeten dat ze een onontbeerlijke ‘school van het communisme’ zijn en dat nog lange tijd zullen blijven, een voorbereidende school voor de proletariërs om hun dictatuur te realiseren, een onontbeerlijke organisatie van de arbeiders voor de geleidelijke overgang van het beheer van de gehele economie van het land in de handen van de arbeidersklasse (maar niet van afzonderlijke takken van beroep) en daarna van alle werkende mensen.

In vorenbedoelde zin zijn *zekere* ‘reactionaire trekken’ van de vakverenigingen onder de dictatuur van het proletariaat *onvermijdelijk*. Wie dat niet begrijpt, begrijpt absoluut niets van de fundamentele voorwaarden van de *overgang* van het kapitalisme naar het socialisme. *Deze* ‘reactionaire trekken’ vrezen, trachten ze te *omzeilen,* er overheen te springen, is de grootst mogelijke domheid, want het betekent terug te schrikken voor de rol van de proletarische voorhoede, welke daaruit bestaat dat ze de meest achtergebleven lagen en massa’s van de arbeidersklasse en de boeren schoolt, ontwikkelt, opvoedt en in het

nieuwe leven betrekt. Aan de andere kant zou het een nog grotere fout zijn de verwezenlijking van de dictatuur van het proletariaat zo lang uit te stellen totdat er geen enkele arbeider meer bestaat die behept is met beroepsbekrompenheid en met gildeachtige en trade-unionistische vooroordelen. Het is juist de kunst van de politicus (en het juiste begrip van de communist voor zijn taken) op juiste wijze de voorwaarden en het tijdstip te beoordelen waarop de voorhoede van het proletariaat met succes de macht in handen kan nemen, opdat zij tijdens en na het overnemen van de macht kan rekenen op een toereikende ondersteuning van voldoende brede lagen van de arbeidersklasse en van de niet-proletarische werkende massa's, opdat zij na het veroveren van de macht haar heerschappij kan handhaven, versterken en uitbreiden doordat zij steeds bredere massa's van het werkende volk opvoedt, schoolt en meesleept.

Verder. In landen die meer ontwikkeld zin dan Rusland is, en dat kon niet anders, een zekere reactionaire geest in de vakverenigingen ongetwijfeld veel sterker aan de dag getreden dan bij ons. Juist wegens de gildeachtige beperktheid, het beroepsegoïsme en het opportunisme hadden de mensjewieken bij ons een steunpunt in dc vakverenigingen (en hebben ze dat ten dele in zeer weinig vakverenigingen ook vandaag nog). In het Westen hebben de mensjewieken van ginds zich veel sterker in de vakverenigingen 'genesteld', daar is een veel sterkere laag van *een beroepsmatig beperkte, geborneerde, zelfzuchtige, versteende, egoïstische, kleinburgerlijke, imperialistisch gezinde en door het imperialisme omgekochte, door het imperialisme gedemoraliseerde 'arbeidersaristocratie'* ontstaan dan bij ons. Dat is onbetwistbaar. De strijd tegen lieden als Gompers, Jouhaux, Henderson, Merrheim, Legien en Co. in West-Europa is veel moeilijker dan de strijd tegen onze mensjewieken, die sociaal en politiek een *volkomen gelijksoortig* type vormen. Deze strijd moet meedogenloos en, zoals wij het gedaan hebben, consequent tot het einde worden gevoerd, tot het volledig in diskrediet brengen van alle onverbeterlijke leiders van het opportunisme en sociaalchauvinisme en tot hun verdrijving uit de vakverenigingen. Men kan de politieke macht niet veroveren (en men moet niet proberen de politieke macht te grijpen), zolang deze strijd niet een *zekere* hoogte heeft bereikt, waarbij deze 'zekere hoogte' in de verschillende landen en onder de uiteenlopende omstandigheden *niet dezelfde is;* en slechts verstandige, ervaren en ter zake kundige politieke leiders van het proletariaat van elk land afzonderlijk kunnen daarover een juist oordeel vellen. (Een maatstaf voor het succes in deze strijd waren bij ons onder andere de verkiezingen voor de Constituerende Vergadering, die in november 1917, slechts enkele dagen na de proletarische omwenteling van 25

oktober 1917 (7 november), werden gehouden. Hierbij werden de mensjewieken verslagen. Ze kregen 0,7 miljoen stemmen — tezamen met Transkaukasië 1,4 miljoen — tegenover 9 miljoen stemmen, die op de bolsjewieken werden uitgebracht. (Zie mijn artikel *De verkiezingen voor de Constituante en de dictatuur van het proletariaat* [18] in nummer 7/8 van *De Communistische Internationale* .)

De strijd tegen de 'arbeidersaristocratie' voeren wij echter in naam van de arbeidersmassa's en om ze voor ons te winnen; de strijd tegen de opportunistische en sociaal-chauvinistische leiders voeren wij om de arbeidersklasse voor ons te winnen. Deze hoogst elementaire en zeer voor de hand liggende waarheid vergeten zou een domheid zijn. En juist deze domheid begaan de 'linkse' Duitse communisten, die *uit het feit* dat de *topleidingen* van de vakbonden reactionair en contrarevolutionair zijn, de conclusie trekken dat men... uit de vakverenigingen moet stappen!!, het werk in de vakverenigingen moet weigeren !! en nieuwe, *kunstmatige* vormen van arbeidersorganisaties moet scheppen!! Dat is zo een onvergeeflijke domheid dat ze gelijkstaat aan de grootste dienst die communisten de bourgeoisie kunnen bewijzen. Want onze mensjewieken zijn, net als alle opportunistische, sociaal-chauvinistische en Kautskyaanse leiders van de vakverenigingen, niets anders dan 'agenten van de bourgeoisie in de arbeidersbeweging' (wat wij altijd van de mensjewieken hebben gezegd) of 'arbeiders-luitenanten van de kapitalistenklasse' (labor lieutenants of the capitalist class), om een prachtige en beslist juiste uitdrukking van de aanhangers van Daniel de Leon in Amerika te gebruiken. Niet in de reactionaire vakbonden werken betekent de onvoldoende ontwikkelde of achterlijke arbeidersmassa's overlaten aan de invloed van de reactionaire leiders, aan de agenten van de bourgeoisie, aan de arbeidersaristocraten of de 'verburgerlijkte arbeiders'

18 *'De Communistische Internationale'*: orgaan van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale, verscheen in de Russische, Engelse, Franse, Duitse, Spaanse en Chinese taal. Het eerste nummer verscheen op 1 mei 1919. Het tijdschrift publiceerde theoretische artikelen en documenten van de Communistische Internationale (Komintern), waaronder artikelen van Lenin. Het werd op 15 mei 1943 bij besluit van het Uitvoerend Comité van de Komintern opgeheven.

(zie Engels' brief van 1858 aan Marx over de Engelse arbeiders [19]).

Juist de absurde 'theorie' volgens welke de communisten niet mogen deelnemen aan reactionaire vakverenigingen, bewijst ten duidelijkste hoe lichtvaardig deze 'linkse' communisten zich ten opzichte van het vraagstuk van de beïnvloeding van de 'massa's' opstellen en welk een misbruik zij maken met hun geschreeuw over de 'massa's'. Als men de 'massa' wil helpen en de sympathie, de genegenheid, de ondersteuning van de 'massa' wil verwerven, mag men geen moeilijkheden vrezen,

mag men niet bang zijn voor chicanes, voetangels, beledigingen en vervolgingen van de kant van de 'leiders' (die als opportunisten en sociaal-chauvinisten in de meeste gevallen direct of indirect met de bourgeoisie en de politie in verbinding staan) en moet men beslist *daar werken waar de massa's zijn.* Men moet elk offer kunnen brengen en de grootste hinderpalen kunnen overwinnen om systematisch, hardnekkig, volhardend, geduldig propaganda te maken en agitatie te bedrijven juist in die instellingen, verenigingen en bonden — al zijn het ook de reactionairste — waar zich proletarische of halfproletarische massa's bevinden. De vakverenigingen en de arbeiderscoöperaties (deze althans af en toe) zijn echter juist organisaties die massa's omvatten. In Engeland is volgens gegevens van het Zweedse dagblad *Folkets Dagblad — Politiken*[20] (van 10 maart 1920) het ledental van de tradeunions vanaf eind 1917 tot eind 1918 van 5,5 miljoen op 6,6 miljoen gestegen, d.w.z. met 19 procent. Eind 1919 werd het ledental op 7,5 miljoen geschat. Ik heb de overeenkomstige cijfers voor Frankrijk en Duitsland niet bij de hand, maar de feiten, die getuigen van een sterke groei van het ledental van de vakbonden ook in die landen, zijn onbetwistbaar en algemeen bekend.

Deze feiten bewijzen zonneklaar wat ook door duizenden andere tekenen wordt bevestigd: juist in de proletarische massa's, de 'onderste lagen', onder de achtergeblevenen, nemen het klassenbewustzijn en het streven naar organisatie toe. Miljoenen arbeiders in Engeland, Frankrijk en Duitsland gaan voor het *eerst* van de toestand van volkomen ongeorganiseerdheid over naar de elementaire, onderste, eenvoudigste (voor diegenen die nog door en door vervuld zijn van burgerlijk-democratische vooroordelen), toegankelijkste organisatievorm, namelijk naar de vakverenigingen, terwijl de revolutionaire, maar onverstandige linkse communisten er buiten staan, 'Massa! Massa!' schreeuwen en tegelijkertijd *weigeren binnen de vakverenigingen te werken!! Ze* doen dat onder het voorwendsel, dat de vakverenigingen 'reactionair'!! zijn, en ze bedenken een fonkelnieuwe, keurig nette 'Arbeiders-Unie' die niet behept is met burgerlijk-democratische vooroordelen en vrij is van de zonden van de gildeachtige en enghartige beroepsbekrompenheid, een 'Arbeiders-Unie' die zogenaamd een massaorganisatie moet worden (worden!) en die als voorwaarde voor toelating van leden slechts (slechts!) de 'erkenning van het

19 Karl Marx/Friedrich Engels, Werke, band 29, Berlijn 1970 blz. 358.

20 *'Folkets Dagblad — Politiken'*: dagblad van de Zweedse linkse sociaal-democraten, die in 1917 de Linkse Sociaal-democratische Partij oprichtten. In 1921 trad deze partij tot de

Communistische Internationale toe en noemde zich Communistische Partij. Het dagblad werd haar orgaan. Na de scheuring van de Communistische Partij van Zweden in 1929 ging het blad in handen van de rechtervleugel over. In mei 1945 werd het opgeheven.

radensysteem en van de dictatuur' eist!! (zie het aangehaalde citaat).

Een ergere domheid, een grotere schade dan die welke de 'linkse' revolutionairen de revolutie berokkenen, kan men zich gewoonweg niet voorstellen! Wanneer wij nu in Rusland, na 2½ jaar van onvergelijkelijke overwinningen op de bourgeoisie van Rusland en de Entente, van de 'erkenning van de dictatuur' de voorwaarde zouden willen maken voor de toelating tot de vakverenigingen, zouden we een domheid begaan, afbreuk doen aan onze invloed op de massa's en de mensjewieken de helpende hand bieden. Want de gehele taak van de communisten is juist daarin gelegen dat zij de achterlijken weten te *overtuigen, onder* hen weten te werken en zich niet door bedachte, kinderachtige 'linkse' leuzen van hen *afzonderen*.

Het lijdt geen twijfel dat de heren Gompers, Henderson, Jouhaux en Legien dergelijke 'linkse' revolutionairen zeer dankbaar zijn, die, zoals de Duitse 'principiële' oppositie (de hemel beware ons voor een dergelijk 'principieel' gedoe!) of zoals sommige revolutionairen onder de Amerikaanse 'Industriële Arbeiders van de Wereld'[21], voorstander zijn van het uittreden uit de reactionaire vakverenigingen en van de weigering erin te werken. Het lijdt geen twijfel dat de heren 'leiders' van het opportunisme alle mogelijke kunstgrepen van de burgerlijke diplomatie te baat zullen nemen en de hulp van de burgerlijke regeringen, van de geestelijkheid, de politie en de rechtbanken zullen inroepen om de communisten niet tot de vakverenigingen toe te laten, om ze op alle mogelijke manieren uit de vakbonden te verdringen, om hun het werken in de vakbonden zo onaangenaam mogelijk te maken, om ze te beledigen, tegen hen te stoken en hen te vervolgen. Men moet aan dit alles weerstand weten te bieden, men moet tot elk offer bereid zijn en zelfs — als het moet — alle mogelijke listen, kunstgrepen en illegale methoden toepassen, de waarheid verzwijgen en verheimelijken, alleen maar om tot de vakverenigingen toegelaten te worden, erin te blijven en er tot elke prijs communistische arbeid in te verrichten. Onder het tsarisme hadden wij tot 1905 geen enkele 'legale mogelijkheid', maar toen Zoebatow van de geheime politie arbeidersvergaderingen en arbeidersverenigingen van leden van de Zwarte Honderd[22] op touw zette om revolutionairen te vangen en strijd tegen hen te voeren, stuurden wij in deze vergaderingen en verenigingen leden van onze partij (ik herinner me persoonlijk een van hen, namelijk kameraad Baboesjkin, een uitmuntende arbeider uit Petersburg, die in 1906 door de tsaristische generaals werd doodgeschoten), die contact legden met de massa, op een handige

manier agitatie wisten te bedrijven en

21 *Industriële Arbeiders van de Wereld* (Industrial Workers of the World — IWW) was een organisatie van Amerikaanse arbeiders, opgericht in 1905. In het werk van deze organisatie traden de anarcho-syndicalistische trekken scherp aan het licht: zij erkende de politieke strijd van het proletariaat niet; zij ontkende de leidende rol van de partij en de noodzaak voor de dictatuur van het proletariaat te strijden. De IWW werd een sektarische groep, die spoedig elke invloed op de arbeiders verloor.

22 *Zwarte Honderd*: door de tsaristische geheime politie *(Ochrana)* in het leven geroepen monarchistische benden ter bestrijding van de revolutionaire beweging. Ze vermoordden revolutionairen, pleegden aanslagen op vooruitstrevende intellectuelen en organiseerden pogroms tegen de joden.

de arbeiders aan de invloed van de Zoebatow-mensen [23] wisten te ontrukken. Natuurlijk, in West-Europa, dat bijzonder sterk doortrokken is van bijzonder diep gewortelde legalistische, constitutionele, burgerlijk-democratische vooroordelen, is zoiets veel moeilijker te doen. Maar men kan en moet het doen, en wel stelselmatig.

Het Uitvoerend Comité van de Derde Internationale zou naar mijn mening zowel in het algemeen de politiek van het niet-deelnemen aan de reactionaire vakverenigingen direct moeten veroordelen (met een uitvoerige motivering waarom zo'n niet-deelneming onverstandig en voor de zaak van de proletarische revolutie buitengewoon schadelijk is), als ook in het bijzonder de houding van enkele leden van de Communistische Partij van Holland, die — hetzij direct of indirect, openlijk of in het verborgene, geheel of ten dele — deze verkeerde politiek hebben gesteund; het zou ook het eerstkomende congres van de Communistische Internationale moeten voorstellen hetzelfde te doen. De Derde Internationale moet breken met de tactiek van de Tweede Internationale, ze mag de moeilijke vraagstukken niet omzeilen, niet verdoezelen, maar moet ze met alle scherpte aan de orde stellen. Wij hebben de 'Onafhankelijken' (de Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland) de volle waarheid in het gezicht gezegd, we moeten ook de 'linkse' communisten de volle waarheid in het gezicht zeggen.

VII. Moet men aan de burgerlijke

parlementen deelnemen?

De Duitse ‘linkse’ communisten geven op deze vraag met de grootst mogelijke minachting — en met de grootst mogelijke lichtvaardigheid — een ontkennend antwoord. Hun argumenten? In het eerder aangehaalde citaat hebben we gelezen:

“(...) elke terugkeer naar de historisch en politiek afgedane strijdvormen van het parlementarisme (...) (moet) met alle kracht van de hand worden gewezen.”

Dit is aanmatigend gezegd, tot het belachelijke aan toe, en klaarblijkelijk onjuist. ‘Terugkeer’ naar het parlementarisme! Is er in Duitsland soms al een sovjetrepubliek? Toch niet, zeker! Hoe kan men dan over een ‘terugkeer’ praten? Is dat niet een holle frase?

Het parlementarisme heeft ‘historisch afgedaan’. In propagandistisch opzicht is dat juist. Maar iedereen weet dat het daarvandaan tot aan het praktisch te boven komen ervan nog een heel lange weg is. Het kapitalisme kon al vele tientallen jaren geleden, en wel met het volste recht, ‘historisch afgedaan’ worden genoemd, maar dat ontslaat ons geenszins van de noodzaak een zeer langdurige en zeer hardnekkige strijd

23 Lieden als Gompers, Henderson, Jouhaux en Legien zijn niet veel anders dan dergelijke Zoebatows, die zich van onze Zoebatow alleen onderscheiden door het Europese kostuum, de Europese manieren, de beschaafde, verfijnde, democratisch getinte methoden, waarmee zij een laaghartige politiek voeren. — *Noot van Lenin*

te voeren op de bodem van het kapitalisme. Het parlementarisme heeft in wereldhistorische betekenis ‘historisch afgedaan’, d.w.z. het tijdperk van het burgerlijke parlementarisme is voorbij, het tijdperk van de dictatuur van het proletariaat is begonnen. Dat is onbetwistbaar. De wereldhistorische maatstaf rekent echter met tientallen jaren. Tien tot twintig jaar eerder of later, dat maakt, naar wereldhistorische maatstaf gemeten, geen verschil, dat is — vanuit het standpunt van de wereldgeschiedenis gezien — een kleinigheid, die men zelfs bij benadering niet kan berekenen. Maar juist daarom is het een theoretische onjuistheid, die de haren te berge doet rijzen, zich ten aanzien van een vraagstuk van de praktische politiek te beroepen op de wereldhistorische maatstaf.

Het parlementarisme heeft ‘politiek afgedaan’? Dat is een heel andere kwestie. Als dat juist was, zouden de ‘linksen’ heel sterk staan. Het zou echter door een zeer grondige analyse bewezen moeten worden, maar de ‘linksen’ weten nog niet eens hoe ze zo’n analyse moeten

aanpakken. In de Stellingen over het parlementarisme, die in nummer 1 van het Bulletin van het Voorlopige Amsterdamse Bureau van de Communistische Internationale (‘Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International’, February 1920) zijn gepubliceerd en die blijkbaar de opvattingen tot uiting brengen van de Hollands-linkse of links-Hollandse richting, is de analyse, zoals wij zullen zien, eveneens uiterst miserabel.

Ten eerste. De Duitse ‘linksen’ hebben, zoals bekend, tegen de mening van vooraanstaande politieke leiders als Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht in, al in januari 1919 het parlementarisme als ‘politiek afgedaan’ beschouwd. Zoals bekend hebben de ‘linksen’ zich vergist. Dit alleen al gooit onmiddellijk en radicaal de stelling ondersteboven dat het parlementarisme ‘politiek afgedaan’ zou hebben. Het is aan de ‘linksen’ te bewijzen waarom hun onbetwistbare fout van destijds thans heeft opgehouden een fout te zijn. Ze leveren zelfs nog geen spoor van een bewijs en dat kunnen ze ook niet. De houding van een politieke partij ten opzichte van haar fouten is een van de belangrijkste en zekerste maatstaven ter beoordeling van de ernst van een partij en van de wijze waarop zij haar verplichtingen tegenover haar klasse en de werkende massa’s daadwerkelijk vervult. Een fout openlijk toegeven, zijn oorzaken aan het licht brengen, de omstandigheden die ertoe hebben geleid, analyseren, de middelen om de fout te verhelpen zorgvuldig onderzoeken — dat is het kenmerk van een ernstige partij, dat betekent het vervullen van haar plichten, dat is opvoeding en scholing van de klasse en daarna ook van de massa. Wanneer de ‘linksen’ in Duitsland (en in Nederland) deze verplichting niet nakomen, wanneer zij de bestudering van hun klaarblijkelijke fout niet met de grootste oplettendheid, zorgvuldigheid en voorzichtigheid ter hand nemen, bewijzen zij juist daardoor dat zij niet een partij van de klasse, maar een sekte, niet een partij van de massa’s, maar een groep intellectuelen en een stuk of wat arbeiders zijn, die de slechtste eigenschappen van de intellectuelen na-apen.

Ten tweede. In dezelfde brochure van de Frankforter groep van de ‘linksen’, waaruit wij eerder uitvoerige citaten hebben aangehaald, lezen wij: “De miljoenen arbeiders die nog in de ban van de Centrumpolitiek” (de politiek van de katholieke Centrumpartij) “verkeren, zijn contrarevolutionair. De proletariërs van het platteland vormen legioenen contrarevolutionaire troepen.” (Blz. 3 van bovengenoemde brochure.)

Men merkt aan alles dat dit met al te veel verve gezegd en overdreven is. Maar het hier vermelde fundamentele feit is onbetwistbaar, en dat

de ‘linksen’ het erkennen, getuigt bijzonder aanschouwelijk van hun fout. Hoe kan men nu erover praten dat het ‘parlementarisme politiek afgedaan’ heeft, wanneer ‘miljoenen’ en ‘legioenen’ proletariërs niet alleen voor het parlementarisme zonder meer opkomen, maar zelfs direct ‘contrarevolutionair’ zijn!? Het is duidelijk dat het parlementarisme in Duitsland politiek nog niet afgedaan heeft. Het is duidelijk dat de ‘linksen’ in Duitsland hun eigen wens, hun eigen ideologisch-politieke positie voor de objectieve werkelijkheid aanzien. Dat is de gevaarlijkste fout die revolutionairen kunnen maken. In Rusland, waar het ongemeen barbaarse en gruwelijke juk van het tsarisme bijzonder langdurig en in bijzonder veelvuldige vormen revolutionairen van uiteenlopende richtingen heeft voortgebracht, revolutionairen wier overgave, enthousiasme, heldenmoed en wilskracht bewonderenswaardig zijn, in Rusland hebben wij deze fout van zeer nabij bij revolutionairen waargenomen, we hebben haar bijzonder aandachtig bestudeerd, we kennen haar bijzonder goed en zien haar dan ook bij anderen bijzonder duidelijk. Voor de communisten in Duitsland heeft het parlementarisme natuurlijk ‘politiek afgedaan’, maar het komt er juist op aan dat wij datgene dat voor ons heeft afgedaan, niet als afgedaan beschouwen voor de klasse, niet als afgedaan voor de massa’s. Hier juist zien we opnieuw dat de ‘linksen’ niet weten te oordelen dat zij niet als partij van de klasse, als partij van de massa’s weten te handelen. U hebt de plicht niet af te dalen tot het peil van de massa’s, niet tot het peil van de achtergebleven lagen van de klasse. Dat is onbetwistbaar. U hebt de plicht hun de bittere waarheid te vertellen. U hebt de plicht hun burgerlijk-democratische en parlementaire vooroordelen bij hun ware naam te noemen. Maar u hebt tegelijkertijd de plicht de feitelijke graad van het bewustzijn en de rijpheid juist van de gehele klasse (en niet alleen van haar communistische voorhoede), juist van de gehele werkende massa (en niet alleen van haar meest vooruitstrevende vertegenwoordigers) nuchter te onderzoeken.

Zelfs als er geen ‘miljoenen’ en ‘legioenen’, maar louter een tamelijk aanzienlijke minderheid van industriearbeiders achter de katholieke papen aanloopt en een dergelijke minderheid van landarbeiders achter de jonkers en grote boeren aanloopt, blijkt alleen daaruit al zonder enige twijfel dat het parlementarisme in Duitsland politiek nog niet afgedaan heeft, dat het deelnemen aan de parlementsverkiezingen en aan de strijd op de parlementstribune voor de partij van het revolutionaire proletariaat een absolute plicht is, juist om de achtergebleven lagen van haar klasse op te voeden, juist om de onontwikkelde, terneergedrukte, onwetende massa op het platteland wakker te schudden en bewust te maken. Zolang u niet sterk genoeg

bent om het burgerlijke parlement en alle overige reactionaire instellingen uiteen te jagen, bent u verplicht juist binnen deze instellingen te werken, omdat zich daar nog arbeiders bevinden die door de geestelijkheid en door het leven in de afgeslotenheid van de provinciestadjes dom gehouden zijn. U loopt anders het risico eenvoudig kletskousen te worden.

Ten derde. De 'linkse' communisten vertellen over ons, bolsjewieken, heel veel goeds. Soms zou men willen zeggen: prijs ons wat minder, verdiep u toch wat meer in de tactiek van de bolsjewieken, maak u er meer mee vertrouwd! Wij hebben van september tot november 1917 deelgenomen aan de verkiezingen voor het burgerlijke parlement van Rusland, de Constituerende Vergadering. Was onze tactiek juist of niet? Zo niet, dan moet dat duidelijk gezegd en bewezen worden; dat is noodzakelijk, opdat het internationale communisme een juiste tactiek uitwerkt. Zo ja, dan moeten daaruit bepaalde conclusies worden getrokken. Er kan natuurlijk geen sprake van zijn dat de verhoudingen in Rusland op één lijn worden gesteld met de verhoudingen in West-Europa. In het bijzonder echter ten aanzien van de vraag wat de betekenis is van de zin: "Het parlementarisme heeft politiek afgedaan!", moet met onze ervaring zeer beslist precies rekening gehouden worden, want zulke uitspraken veranderen maar al te gemakkelijk in holle frasen indien geen rekening wordt gehouden met de concrete ervaring. Konden wij, Russische bolsjewieken, in september-november 1917 niet met meer recht dan welke willekeurige communist in het Westen aannemen dat het parlementarisme in Rusland politiek had afgedaan? Natuurlijk konden wij dat, want het komt er immers niet op aan of de burgerlijke parlementen lange of korte tijd bestaan, maar het komt erop aan in hoeverre de brede massa's van het werkende volk (ideologisch, politiek, praktisch) bereid zijn het sovjetstelsel te aanvaarden en het burgerlijk-democratische parlement uiteen te jagen (of toe te laten dat het uiteengejaagd wordt). Dat in Rusland in september-november 1917 de arbeidersklasse van de steden, de soldaten en de boeren als gevolg van een reeks van bijzondere omstandigheden buitengewoon goed voorbereid waren op het aanvaarden van het sovjetstelsel en het uiteenjagen van zelfs het meest democratische burgerlijke parlement, is een volkomen onbetwistbaar en volstrekt vaststaand historisch feit. En toch hebben de bolsjewieken de Constituerende Vergadering niet geboycot, maar hebben zowel voor als ook na het veroveren van de politieke macht door het proletariaat aan de verkiezingen deelgenomen. Dat deze verkiezingen buitengewoon waardevolle (en voor het proletariaat uitermate nuttige) politieke resultaten hebben opgeleverd, hoop ik te hebben aangetoond in het eerdergenoemde

artikel, waarin het materiaal over de verkiezingen voor de Constituerende Vergadering in Rusland diepgaand wordt onderzocht.

Daaruit volgt een volstrekt onbetwistbare conclusie: bewezen is dat zelfs enige weken voor de overwinning van de Sovjetrepubliek, ja zelfs na die overwinning het deelnemen aan het burgerlijk-democratische parlement voor het revolutionaire proletariaat niet alleen niet schadelijk is, maar het voor het proletariaat gemakkelijker maakt de achterlijke massa's te bewijzen waarom zulke parlementen verdienen uiteengejaagd te worden, het gemakkelijker maakt die met succes uiteen te jagen, het gemakkelijker maakt het burgerlijke parlementarisme "politiek af te doen". Geen rekening houden met deze ervaring en tegelijkertijd aanspraak maken op het lidmaatschap van de Communistische Internationale, die haar tactiek internationaal (niet als bekrompen of eenzijdig nationale, maar juist als internationale tactiek) moet uitwerken, betekent een zeer ernstige fout begaan en juist in de praktijk afwijken van het internationalisme, terwijl men het met de mond belijdt.

Laten we nu eens kijken naar de 'Hollands-linkse' argumenten voor het niet-deelnemen aan parlementen. De belangrijkste van de bovengenoemde 'Hollandse' stellingen, de vierde stelling, luidt in de vertaling (uit het Engels) als volgt:

"Wanneer het kapitalistische productiesysteem in elkaar gestort is en de maatschappij in een revolutionaire toestand verkeert, verliest de parlementaire actie, vergeleken met de actie van de massa's zelf, geleidelijk aan betekenis. Als onder deze omstandigheden het parlement het centrum en het orgaan wordt van de contrarevolutie, terwijl aan de andere kant de arbeidersklasse de instrumenten van haar macht in de vorm van de sovjets opbouwt, kan het zelfs noodzakelijk worden zich van elke mogelijke deelneming aan parlementaire actie te onthouden."

De eerste zin is duidelijk onjuist, want actie van de massa's — bv. een grote staking — is altijd en geenszins alleen gedurende de revolutie of in een revolutionaire situatie belangrijker dan parlementaire actie. Dit duidelijk onhoudbare, historisch en politiek onjuiste argument laat alleen maar bijzonder aanschouwelijk zien dat de schrijvers niet het minst rekening houden met de ervaringen van Europa (de Franse vóór de revoluties van 1848 en 1870, de Duitse uit de jaren 1878 tot 1890 enzovoort), noch met de Russische ervaringen (zie hierboven), die aantonen hoe belangrijk het is de legale en de illegale strijd met elkaar te verbinden. Deze kwestie is in het algemeen alsook in het bijzonder daarom van de allergrootste betekenis, omdat in alle

beschaafde en ontwikkelde landen snel het tijdstip nadert waarop een dergelijke verbinding voor de partij van het revolutionaire proletariaat meer en meer een noodzakelijkheid wordt — ten dele al geworden is —, en wel als gevolg van het rijp worden en het naderbij komen van de burgeroorlog tussen proletariaat en bourgeoisie, als gevolg van heftige vervolgingen van de communisten door de republikeinse en in het algemeen de burgerlijke regeringen, die op alle mogelijke manieren de wetten aan hun laars lappen (het voorbeeld van Amerika alleen al is veelzeggend genoeg) enzovoort. De Nederlanders en in het algemeen de linksen hebben deze uiterst belangrijke kwestie absoluut niet begrepen.

De tweede zin is in de eerste plaats historisch onjuist. Wij, bolsjewieken, hebben zelfs aan de meest contrarevolutionaire parlementen deelgenomen, en de ervaring heeft laten zien dat zo'n deelneming voor de partij van het revolutionaire proletariaat juist na de eerste burgerlijke revolutie in Rusland (1905) niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk was om de tweede burgerlijke (februari 1917) en daarna de socialistische (oktober 1917) revolutie te kunnen voorbereiden. In de tweede plaats is deze zin verbazend onlogisch. Uit het feit dat het parlement het orgaan en 'centrum' van de contrarevolutie wordt (in werkelijkheid is het nooit het 'centrum' geweest en kan het dat ook niet zijn, maar dit slechts terzijde) en de arbeiders hun machtsinstrumenten scheppen in de vorm van de sovjets, volgt dat de arbeiders zich erop moeten voorbereiden — ideologisch, politiek en technisch — het parlement door middel van de sovjets te bestrijden, het parlement door middel van de sovjets uiteen te jagen. Daaruit volgt echter geenszins dat een dergelijk uiteenjagen door de aanwezigheid van een sovjetoppositie binnen het contrarevolutionaire parlement bemoeilijkt of toch niet vergemakkelijkt zou worden. Wij hebben gedurende onze zegevierende strijd tegen Denikin en Koltsjak geen enkele keer gemerkt dat het bestaan van een sovjetoppositie, van een proletarische oppositie bij hen voor onze overwinningen van weinig of geen belang zou zijn geweest. Wij weten heel goed dat het uiteenjagen van de Constituante op 5 januari 1918 niet bemoeilijkt maar vergemakkelijkt werd door het feit dat er binnen de uiteen te jagen contrarevolutionaire Constituante zowel een consequente, de bolsjewistische, alsook een inconsequente, de linkse sociaal-revolutionaire, sovjetoppositie aanwezig was. De schrijvers van de stelling zijn volkomen in de war en ze hebben de ervaring van talrijke, zo niet van alle revoluties vergeten, die bewijst dat het in tijden van revolutie bijzonder nuttig is de massa-acties buiten het reactionaire parlement te verbinden met een oppositie, die met de revolutie

sympathiseert (of beter nog: de revolutie direct ondersteunt), binnen dit parlement. De Nederlanders en de ‘linksen’ in het algemeen oordelen hier als doctrinairen van de revolutie, die nooit aan een werkelijke revolutie hebben deelgenomen of zich niet in de geschiedenis van de revoluties hebben verdiept of de subjectieve ‘afwijzing’ van een bepaalde reactionaire instelling naïef aanzien voor de daadwerkelijke vernietiging ervan door het samenwerken van een gehele reeks van objectieve factoren. Het zekerste middel om een nieuwe politieke (en niet alleen een politieke) idee in diskrediet te brengen en haar schade te berokkenen bestaat eruit dat men haar tot in het ongerijmde verdedigt. Want men kan elke waarheid, wanneer men haar ‘overdadig’ maakt (zoals de oude Dietzgen placht te zeggen), wanneer men haar overdrijft, wanneer men haar buiten de grenzen van haar werkelijke toepasselijkheid uitstrekt, tot een ongerijmdheid maken, en onder deze omstandigheden wordt ze onvermijdelijk ongerijmd. En juist deze slechte dienst bewijzen de Nederlandse en de Duitse linksen de nieuwe waarheid dat de sovjetmacht superieur is aan de burgerlijk-democratische parlementen. Vanzelfsprekend zou iemand, die net als vroeger en heel in het algemeen zou willen zeggen dat het onder geen enkele omstandigheid toelaatbaar is van het deelnemen aan burgerlijke parlementen af te zien, ongelijk hebben. Ik kan hier geen poging doen de voorwaarden te formuleren waaronder een boycot nuttig is, want dit geschrift stelt zich de veel bescheidener taak in verband met enkele actuele vraagstukken van de internationale communistische tactiek een studie te maken van de Russische ervaringen. De ene keer (1905) hebben de Russische ervaringen ons een succesvolle en juiste en een andere keer (1906) een onjuiste toepassing van de boycot door de bolsjewieken opgeleverd. Als we het eerste geval analyseren, zien we dat het ons is gelukt het bijeenroepen van een reactionair parlement door de reactionaire regering te verhinderen in een situatie waarin de buitenparlementaire revolutionaire actie van de massa’s (vooral de stakingsbeweging) zich met een ongewone snelheid uitbreidde, waarin geen enkele laag van het proletariaat en van de boeren de reactionaire regering op welke wijze dan ook kon ondersteunen en het revolutionaire proletariaat door de stakingsstrijd en door de beweging onder de boeren zich verzekerd had van de invloed op de achterlijke brede massa’s. Het is volkomen duidelijk dat deze ervaring niet toegepast kan worden op de tegenwoordige verhoudingen in Europa. Het is ook volkomen duidelijk — op grond van de hierboven aangevoerde argumenten — dat het zich onthouden van het deelnemen aan parlementen, zoals dat door de Nederlanders en de ‘linksen’, hoewel ook onder zekere voorwaarden, wordt bepleit, principieel onjuist en voor de zaak van het revolutionaire proletariaat

schadelijk zou zijn.

In West-Europa en Amerika heeft het parlement zich de bijzondere haat van de vooraanstaande revolutionairen uit de arbeidersklasse op de hals gehaald. Dat valt niet te ontkennen. Het is volstrekt begrijpelijk, want men kan zich moeilijk iets laaghartigers, gemeners, verraderlijkers voorstellen dan het gedrag van de overgrote meerderheid van de socialistische en sociaal-democratische afgevaardigden in het parlement tijdens en na de oorlog. Het zou echter niet alleen onverstandig, maar regelrecht misdadig zijn, als men aan deze stemming zou toegeven wanneer de vraag moet worden beslist hoe het algemeen erkende kwaad moet worden bestreden. In vele landen van West-Europa is de revolutionaire stemming thans in zekere zin een ‘nieuwigheid’ of ‘zeldzaamheid’, waarop men al te lang, vergeefs, ongeduldig heeft gewacht, en misschien dat men daarom zo gemakkelijk aan deze stemming toegeeft. Natuurlijk kan zonder revolutionaire stemming onder de massa’s en zonder voorwaarden, die het groeien van zo een stemming bevorderen, de revolutionaire tactiek niet in de daad omgezet worden; wij in Rusland hebben ons echter door al te langdurige, moeilijke, bloedige ervaringen overtuigd van de waarheid dat de revolutionaire tactiek niet op een revolutionaire stemming alleen kan worden opgebouwd. De tactiek moet opgebouwd worden op een nuchtere, streng objectieve beoordeling van alle klassenkrachten van de desbetreffende staat (en van de hem omringende staten, alsmede van alle staten in de gehele wereld) en moet rekening houden met de door de revolutionaire bewegingen vergaarde ervaringen. Het is zeer gemakkelijk van zijn ‘revolutionaire gezindheid’ blijk te geven alleen door gescheld op het parlementaire opportunisme, alleen door het afwijzen van het deelnemen aan de parlementen, maar juist omdat dit maar al te gemakkelijk is, vormt het geen oplossing van het moeilijke, uiterst moeilijke vraagstuk. In de Europese parlementen is het veel moeilijker een werkelijk revolutionaire parlementsfractie tot stand te brengen dan het in Rusland het geval is geweest. Dat is zeker. Maar dit is slechts een bijzondere uitdrukking van de algemene waarheid dat het voor Rusland in de concrete, historisch buitengewoon eigenaardige situatie van 1917 gemakkelijk was aan de socialistische revolutie te beginnen, terwijl het voor Rusland moeilijker zal zijn dan voor de Europese landen die revolutie voort te zetten en te voltooien. Al in het begin van 1918 heb ik op deze omstandigheid moeten wijzen, en de ervaringen van de daaropvolgende twee jaren hebben de juistheid van deze gedachtengang ten volle bevestigd. Specifieke voorwaarden als:
1. de mogelijkheid de Sovjetomwenteling te verbinden met de dankzij deze omwenteling tot stand gebrachte beëindiging van de

imperialistische oorlog, die de arbeiders en boeren onbeschrijfelijk had uitgeput; 2. de mogelijkheid gedurende zekere tijd de op leven en dood gevoerde strijd tussen de beide machtige wereldgroepen van imperialistische rovers uit te buiten, de beide groepen, die zich niet konden verenigen tegen hun Sovjetvijand; 3. de mogelijkheid — ten dele dankzij de enorme uitgestrektheid van het land en de slechte verkeersmiddelen — een betrekkelijk langdurige burgeroorlog te doorstaan; 4. het bestaan van een zo diepgaande burgerlijk-democratische revolutionaire beweging onder de boeren, dat de partij van het revolutionaire proletariaat de revolutionaire eisen van de partij van de boeren (de sociaal-revolutionairen, een partij, die in haar meerderheid uitgesproken vijandig tegenover het bolsjewisme stond) kon overnemen en deze dankzij het veroveren van de politieke macht door het proletariaat onverwijld kon realiseren — zulke specifieke voorwaarden zijn thans in West-Europa niet aanwezig, terwijl een herhaling van zulke of soortgelijke voorwaarden niet zo gemakkelijk zal voorkomen. Naast een reeks andere oorzaken is het daardoor voor West-Europa uiteraard moeilijker dan het voor ons is geweest aan de socialistische revolutie te beginnen. Deze moeilijkheid te willen 'omzeilen' doordat men over de moeilijke taak van het gebruik maken van reactionaire parlementen voor revolutionaire doeleinden zou willen 'heerspringen', is je reinste kinderachtigheid. U wilt een nieuwe maatschappij opbouwen? En toch vreest u moeilijkheden bij het tot stand brengen van een goede parlementsfractie van overtuigde, trouwe, heldhaftige communisten in het reactionaire parlement! Is dat soms niet kinderachtig? Als Karl Liebknecht in Duitsland en Z. Höglund in Zweden zelfs zonder ondersteuning van de massa's van onderop voorbeelden hebben weten te geven van een waarlijk revolutionair gebruik van reactionaire parlementen, waarom zou dan een snel groeiende revolutionaire massapartij onder de naoorlogse verhoudingen van teleurstelling en verbittering van de massa's niet in staat zijn in de ergste parlementen een communistische fractie voor zich te smeden? Juist omdat de achterlijke massa's van de arbeiders en — in nog sterkere mate — de kleine boeren in West-Europa veel sterker dan in Rusland doordrongen zijn van burgerlijk-democratische en parlementaire vooroordelen, kunnen (en moeten) de communisten alleen in zulke instellingen als de burgerlijke parlementen van binnenuit een langdurige, hardnekkige en voor geen moeilijkheden terugdeinzende strijd voeren om deze vooroordelen aan de kaak te stellen, te verdrijven en te boven te komen.

De Duitse 'linksen' klagen over de slechte 'leiders' van hun partij en raken daarover in vertwijfeling, waarbij zij tot het belachelijke 'afwijzen' van de 'leiders' doordraven. Onder omstandigheden echter,

waarbij men de ‘leiders’ vaak in de illegaliteit moet verbergen, is het bijzonder moeilijk goede, betrouwbare, beproefde, gezaghebbende ‘leiders’ te vormen, en deze moeilijkheden kan men niet met succes te boven komen zonder de ‘leiders’ onder andere ook in de parlementaire arena op de proef te stellen. Kritiek, en wel de scherpste, meest meedogenloze en onverzoenlijke kritiek, moet niet tegen het parlementarisme of tegen de parlementaire activiteit worden gericht, maar tegen die leiders die de parlementsverkiezingen en de tribune van het parlement niet op een revolutionaire, communistische manier weten te gebruiken, en sterker nog tegen diegenen die dat niet willen. Slechts een dergelijke kritiek, uiteraard verbonden met het wegjagen van de ondeugdelijke en het vervangen van hen door deugdelijke leiders, zal nuttige en vruchtbare revolutionaire arbeid zijn, die tegelijkertijd zowel de ‘leiders’ opvoedt, opdat zij de arbeidersklasse en de werkende massa’s waardig zijn, alsook de massa’s opvoedt, opdat zij leren de weg te vinden in de politieke toestand en de dikwijls zeer gecompliceerde en ingewikkelde taken te begrijpen, die uit deze toestand voortspruiten. [24] 24 Ik heb te weinig gelegenheid gehad het ‘linkse’ communisme in Italië te leren kennen. Ongetwijfeld hebben partijgenoot Bordiga en zijn fractie van de ‘communistische onthouders’ (Comunista astensionista) ongelijk, wanneer zij het niet-deelnemen aan het parlement bepleiten. Ten aanzien van één punt echter schijnt pgt. Bordiga gelijk te hebben — voor zover men zich een oordeel kan vormen op grond van twee nummers van zijn krant *Il Soviet* (nr. 3 en 4 van 18 januari en 1 februari 1920), van vier

VIII. Generlei compromissen?

In het citaat uit de Frankforter-brochure hebben we gezien met welk een beslistheid de ‘linksen’ deze leuze poneren. Het is bedroevend te zien hoe mensen die zich ongetwijfeld als marxisten beschouwen en marxisten willen zijn, de grondwaarheden van het marxisme zijn vergeten. Engels, die evenals Marx tot die zeer zeldzame schrijvers behoort bij wie elke zin van elk van hun belangrijke werken een bewonderenswaardige diepte aan inhoud bevat, schreef in 1874 het volgende tegen het manifest van de 33 blanquistische communards:

“‘Wij zijn communisten’ (schreven in hun manifest de blanquistische communards) ‘omdat wij ons doel willen bereiken zonder ons bij tussenstations op te houden, bij compromissen, die alleen maar de overwinning uitstellen en de slavernij verlengen.’

De Duitse communisten zijn communisten, omdat zij door alle tussenstations en compromissen heen, die niet door hen, doch door de historische ontwikkeling worden geschapen, duidelijk het einddoel

zien en nastreven: het afschaffen van de klassen, het oprichten van een maatschappij, waarin geen private eigendom aan grond en aan productiemiddelen meer bestaat. De drieëndertig zijn communisten, omdat zij zich verbeelden, dat, zodra *zij*maar de goede wil hebben om de tussenstations en compromissen over te slaan, de zaak voor elkaar is, en dat, als het er een dezer dagen 'op los gaat' en zij aan de macht komen, wat als vaststaand geldt, overmorgen al 'het communisme ingevoerd' is. Als dat niet dadelijk mogelijk is, zijn ze dus ook geen communisten.

Kinderlijke naïveteit, het ongeduld als een theoretisch overtuigend argument aan te voeren!"

(F. Engels, *Het program van de blanquistische Commune-vluchtelingen*, uit het Duitse sociaal-democratische blad

Der Volksstaat, 1874, nr. 73 volgens het verzamelwerk *Artikelen 1871 tot 1875*, Russische vertaling, Petrograd

1919, blz. 52/53.)

Engels brengt in hetzelfde artikel zijn grote waardering tot uiting voor Vaillant en heeft het over de 'onbetwiste verdienste' van Vaillant (die evenals Guesde een uitmuntende leider van het internationale socialisme was voordat beiden in augustus 1914 verraad aan het socialisme pleegden). Maar de in het oog

exemplaren van het voortreffelijke tijdschrift van pgt. Serrati *Comunismo* (nr. 1-4 van 1 oktober tot 30 november 1919) en van enkele losse nummers van Italiaanse burgerlijke kranten, die ik in de gelegenheid was te lezen. Partijgenoot Bordiga en zijn fractie hebben nl. gelijk met hun aanvallen op Turati en diens geestverwanten, die in een partij blijven, welke de sovjetmacht en de dictatuur van het proletariaat heeft erkend, die leden van het parlement blijven en hun ongemeen schadelijke, oude, opportunistische politiek voortzetten. Partijgenoot Serrati en de gehele Italiaanse Socialistische Partij maken natuurlijk een fout doordat zij dit dulden, een fout, die evenveel schade dreigt aan te richten en een even groot gevaar dreigt te doen ontstaan als in Hongarije, waar de Hongaarse Turati's zowel de partij als de radenregering van binnenuit hebben gesaboteerd. Deze verkeerde, inconsequente of karakterloze houding ten opzichte van de opportunistische parlementariërs brengt enerzijds het 'linkse' communisme voort en rechtvaardigt anderzijds tot op zekere hoogte het bestaan ervan. Pgt. Serrati heeft kennelijk ongelijk wanneer hij de afgevaardigde Turati 'inconsequentie' verwijt (*Comunismo* nr. 3), want inconsequent is juist de Italiaanse Socialistische Partij, die dergelijke opportunistische parlementariërs als Turati en Co. duldt. — *Noot van Lenin*

springende fout wordt door Engels niettemin grondig geanalyseerd. Het schijnt voor zeer jonge en onervaren revolutionairen, uiteraard net als voor kleinburgerlijke revolutionairen, zelfs als ze van een eerbiedwaardige leeftijd en rijk aan ervaringen zijn, buitengewoon 'gevaarlijk', onverstandig, ja verkeerd te zijn 'compromissen toe te staan'. En vele sofisten (die bovenmatig of al te 'ervaren' politikasters zijn) redeneren net als de door kameraad Lansbury genoemde Engelse leiders van het

opportunisme: “Wanneer de bolsjewieken een bepaald compromis is toegestaan, waarom zouden wij dan niet een willekeurig compromis mogen sluiten?” De proletariërs echter, die in talrijke stakingen geschoold zijn (om alleen maar deze ene uitingsvorm van de klassenstrijd bij de kop te nemen), plegen zich de door Engels ontvouwde, uiterst diepzinnige (filosofische, historische, politieke en psychologische) waarheid uitstekend eigen te maken. Elke proletariër heeft wel aan een staking deelgenomen, heeft ‘compromissen’ met de gehate onderdrukkers en uitbuiters meegemaakt, waarbij de arbeiders het werk moesten hervatten, hetzij zonder in het geheel iets bereikt te hebben, hetzij doordat zij er genoegen mee namen dat hun eisen slechts ten dele werden ingewilligd. Elke proletariër kent, dankzij het milieu van de massastrijd en het zich sterk toespitsen van de klassentegenstellingen waarin hij leeft, het onderscheid tussen een compromis dat door de objectieve omstandigheden is afgedwongen (als de stakingskas leeg is, als de stakers geen steun van buitenaf ontvangen, als zij tot het uiterste uitgehongerd en uitgeput zijn), een compromis dat in geen enkel opzicht schade berokkent aan de revolutionaire overgave en de bereidheid om verder te strijden van de arbeiders, die een dergelijk compromis hebben gesloten — en aan de andere kant een compromis van verraders, die hun eigenbaat (onderkruipers sluiten ook een ‘compromis’!), hun lafheid, hun verlangen bij de kapitalisten een wit voetje te krijgen, hun ontvankelijkheid voor intimidaties, soms ook voor overredingskunsten, voor aalmoezen, voor vleierijen van de kapitalisten voor objectieve oorzaken trachten te doen doorgaan (bijzonder veel van dergelijke compromissen van verraders vinden we in de geschiedenis van de Engelse arbeidersbeweging bij de leiders van de Engelse trade-unions, maar nagenoeg alle arbeiders in alle landen hebben soortgelijke verschijnselen in deze of gene vorm waargenomen).

Natuurlijk komen er wel buitengewoon moeilijke en ingewikkelde gevallen voor waarin het slechts met de grootste moeite lukt het werkelijke karakter van het een of andere ‘compromis’ juist vast te stellen, zoals er gevallen van moord zijn, waarin het in het geheel niet zo gemakkelijk is te bepalen of men te maken heeft met een volstrekt gerechtvaardigde of zelfs noodzakelijke doodslag (bv. uit noodweer) of met een onvergeeflijke nalatigheid of zelfs met een geraffineerd opgezet listig plan.

Het spreekt vanzelf dat er in de politiek, waar het dikwijls om uiterst gecompliceerde — nationale en internationale — wederkerige betrekkingen tussen de klassen en partijen gaat, zeer veel gevallen zullen zijn die veel moeilijker zijn dan de vraag of een bepaald

‘compromis’ bij een staking gerechtvaardigd was of dat het een verraderlijk ‘compromis’ van een onderkruiper, van een verraderlijke leider enzovoort was.

Een recept of een voor alle gevallen (‘generlei compromissen’) bruikbare algemene regel te willen fabriceren zou onzin zijn. Men moet zelf zijn hersens gebruiken om in elk afzonderlijk geval zijn weg te kunnen vinden.

Juist daarin is onder andere de betekenis gelegen van de partijorganisatie en van de partijleiders, die deze naam verdienen, dat men nl. door de langdurige, hardnekkige, veelsoortige, alzijdige arbeid van alle denkende vertegenwoordigers van de gegeven klasse [25] de noodzakelijke kennis, de noodzakelijke ervaringen, de — naast kennis en ervaring — noodzakelijke politieke intuïtie verwerft om gecompliceerde politieke vraagstukken snel en juist op te lossen.

Naïeve en geheel onervaren mensen verbeelden zich dat het voldoende is de toelaatbaarheid van compromissen *in het algemeen* te erkennen om elke grens tussen het opportunisme, waartegen wij een onverzoenlijke strijd voeren en moeten voeren, en het revolutionaire marxisme of communisme uit te wissen. Als zulke mensen echter nog niet weten dat *alle* grenzen, zowel in de natuur als ook in de maatschappij, beweeglijk en tot op zekere hoogte voorwaardelijk zijn, kunnen zij niet anders worden geholpen dan door langdurige scholing, opvoeding, voorlichting, door politieke en dagelijkse ervaring. Het is belangrijk dat men hierbij temidden van de praktische vraagstukken van de politiek van elk afzonderlijk of bijzonder historisch moment die vraagstukken weet aan te wijzen waarin de voornaamste vorm tot uitdrukking komt van de ontoelaatbare, verraderlijke compromissen, die het voor de revolutionaire klasse noodlottige opportunisme belichamen, en dat alle krachten worden geconcentreerd op het aan de kaak stellen van deze compromissen en op de bestrijding ervan. Tijdens de imperialistische oorlog van 1914 tot 1918 tussen de twee groepen van landen, die gelijkelijk een roof- en veroveringspolitiek voerden, was zo’n voorname, beslissende vorm van het opportunisme het sociaal-chauvinisme, d.w.z. het opkomen voor de ‘verdediging van het vaderland’, die in een *dergelijke* oorlog praktisch gelijk stond aan het verdedigen van de roofzuchtige belangen van de ‘eigen’ bourgeoisie. Na de oorlog waren het de verdediging van de roofzuchtige ‘Volkenbond’, de verdediging van de directe of indirecte bondgenootschappen met de bourgeoisie van het eigen land tegen het revolutionaire proletariaat en de ‘sovjet’beweging, de verdediging van de burgerlijke democratie en van het burgerlijke parlementarisme tegen de ‘sovjetmacht’ die de voornaamste uitingen vormden van die

ontoelaatbare en verraderlijke compromissen, die alles bijeen het voor het revolutionaire proletariaat en zijn zaak noodlottige opportunisme opleverden.

25 In elke klasse, zelfs onder de verhoudingen van het meest verlichte land, zelfs in de verst vooruitgeschreden klasse, die door de tijdsomstandigheden een buitengewoon hoge bloei van alle geestelijke krachten heeft bereikt, zijn er altijd vertegenwoordigers van de klasse — en *zullen er*, zolang er klassen bestaan, zolang de klasseloze maatschappij niet volkomen geconsolideerd en verankerd is en zich op haar eigen grondslag heeft ontwikkeld, onvermijdelijk steeds vertegenwoordigers van de klasse *zijn* —, die *niet* denken en niet in staat zijn te denken. Het kapitalisme zou het kapitalisme niet zijn, dat de massa's onderdrukt, als dat niet zo was. — *Noot van Lenin* "Dientengevolge moet elk compromis met anderen partijen (...) elke politiek van het laveren en pacteren met alle kracht van de hand worden gewezen (...)",

schrijven de Duitse linksen in de brochure van Frankfort.

Het is een wonder dat deze linksen met zulke opvattingen niet het bolsjewisme krachtig veroordelen! Het is toch niet mogelijk dat de Duitse linksen niet weten dat de gehele geschiedenis van het bolsjewisme, zowel voor als na de Oktoberrevolutie, *talrijke* gevallen kent van het laveren, het pacteren van compromissen met andere, waaronder ook burgerlijke partijen!

Oorlog voeren om de internationale bourgeoisie omver te werpen, een oorlog, die honderd keer moeilijker, langduriger, gecompliceerder is dan de hardnekkigste van de gewone oorlogen tussen staten, en dan bij voorbaat afzien van het laveren, van het gebruik maken van (zij het ook tijdelijke) belangentegenstellingen tussen de vijanden, van overeenkomsten en compromissen met mogelijke (zij het ook tijdelijke, onstandvastige, weifelende, voorwaardelijke) bondgenoten — is dat niet het toppunt van belachelijkheid? Is dat niet hetzelfde als wanneer men bij een moeilijke beklimming van een nog niet onderzochte en tot dan toe ontoegankelijke berg er bij voorbaat van zou willen afzien soms een zigzagroute te volgen, soms om te keren, de eens gekozen richting op te geven en verschillende richtingen te proberen? En mensen die van zo wenig inzicht blijk geven en zo onervaren zijn (het is nog wat anders als de jeugd hiervoor als verklaring kan dienen: het is het natuurlijke voorrecht van de jeugd een tijdlang zulke domme dingen te zeggen), hebben bij sommige leden van de Communistische Partij van Holland, hetzij direct of indirect, openlijk of op bedekte wijze, geheel of ten dele, steun kunnen vinden!!

Na de eerste socialistische revolutie van het proletariaat, na de

omverwerping van de bourgeoisie in één land, blijft het proletariaat van dit land *gedurende lange tijd zwakker* dan de bourgeoisie, alleen al wegens de enorme internationale verbindingen van de bourgeoisie, maar allengs ook als gevolg van het elementair en voortdurend plaatsvindende herstel, van de herleving van het kapitalisme en van de bourgeoisie door de kleine warenproducenten van het land dat de bourgeoisie ten val heeft gebracht. Men kan een machtigere tegenstander alleen met de grootste krachtsinspanning overwinnen en alleen dan, wanneer men *onvoorwaardelijk* zo nauwgezet, zorgvuldig, voorzichtig, behendig mogelijk gebruik maakt van iedere, ook van de geringste scheuring tussen de vijanden, van elke belangentegenstelling tussen de bourgeoisie van de verschillende landen, tussen de verschillende groepen of lagen van de bourgeoisie binnen de afzonderlijke landen, evenals van elke, ook de geringste mogelijkheid om een bondgenoot onder de massa's te winnen, ook al is dat een tijdelijke, weifelende, onzekere, onbetrouwbare, voorwaardelijke bondgenoot. Wie dat niet heeft begrepen, die heeft geen snars van het marxisme en van het wetenschappelijke, moderne, socialisme *in het algemeen* begrepen. Wie niet gedurende een vrij aanzienlijke tijdspanne en in vrij uiteenlopende politieke situaties *in de praktijk* heeft bewezen dat hij deze waarheid daadwerkelijk weet toe te passen, die heeft nog niet geleerd de revolutionaire klasse te helpen in haar strijd om de gehele werkende mensheid van haar uitbuiters te bevrijden. En het hier gezegde geldt evenzo *voor* de periode voor en *na* het veroveren van de politieke macht door het proletariaat.

Onze theorie is geen dogma, maar een [26] *leidraad tot handelen* , plachten Marx en Engels te zeggen, en de ernstigste fout, de zwaarste misdaad van zulke 'gepatenteerde' marxisten als Karl Kautsky, Otto Bauer e.a. is daarin gelegen dat zij dat niet hebben begrepen, dat zij deze theorie in de belangrijkste ogenblikken van de revolutie van het proletariaat niet hebben weten toe te passen. "De politieke activiteit is niet het trottoir van de Newski-Prospekt" (het schone, brede, gladde trottoir van de kaarsrechte hoofdstraat van Petersburg), placht N. G. Tsjernysjewski, de grote Russische socialist van de voor-marxistische periode, al te zeggen. De Russische revolutionairen hebben sedert Tsjernysjewski voor het negeren of vergeten van deze waarheid met ontelbare offers betaald. Het is zaak ten koste van alles te bereiken dat de linkse communisten en de aan de arbeidersklasse toegewijde revolutionairen van West-Europa en Amerika *niet zo duur* betalen om zich deze waarheid eigen te maken als de achterlijke Russen dat hebben gedaan.

De Russische revolutionaire sociaal-democraten hebben vóór de omverwerping van het tsarisme herhaaldelijk gebruik gemaakt van de

diensten van de burgerlijke liberalen, d.w.z. zij hebben tal van praktische compromissen met hen gesloten. In de jaren 1901 en 1902, nog voor het ontstaan van het bolsjewisme, sloot de oude redactie van de 'Iskra' (waartoe Plechanov, Axelrod, Zasoelitsj, Martov, Potresow en ik behoorden) een formeel politiek bondgenootschap (alhoewel niet voor lange tijd) met Stroewe, de politieke leider van het burgerlijke liberalisme, maar ze wist tegelijkertijd, zonder onderbreking, een meedogenloze ideologische en politieke strijd te voeren tegen het burgerlijke liberalisme en tegen de geringste uitingen van zijn invloed binnen de arbeidersbeweging. De bolsjewieken zijn deze politiek steeds trouw gebleven. Sedert 1905 zijn zij stelselmatig opgekomen voor een bondgenootschap van de arbeidersklasse met de boeren tegen de liberale bourgeoisie en het tsarisme, zonder tegelijkertijd de ondersteuning van de bourgeoisie tegen het tsarisme (bv. in het tweede stadium van de verkiezingen of bij herstemmingen) ooit van de hand te wijzen en zonder de meedogenloze ideologische en politieke strijd tegen de burgerlijk-revolutionaire boerenpartij, de 'sociaal-revolutionairen', te staken, die door hen als kleinburgerlijke, zich ten onrechte socialisten noemende democraten werden ontmaskerd. In 1907 gingen de bolsjewieken bij de verkiezingen voor de Doema voor korte tijd formeel een politiek blok aan met de 'sociaal-revolutionairen'. Met de mensjewieken waren wij in de jaren 1903-1912 herhaaldelijk verscheidene jaren achtereen formeel in één sociaal-democratische partij verenigd, *zonder ooit* de ideologische en politieke strijd tegen deze opportunisten en wegbereiders van de burgerlijke invloed op het proletariaat te staken. Tijdens de oorlog gingen wij een zeker

26 Bedoeld wordt de passage in de brief van F. Engels aan F.A. Sorge van 29 november 1886, waar Engels de sektarische manier van werken van de Duitse sociaal-democratische immigranten in Amerika kritiseert en zegt dat de theorie voor hen 'credo, geen leidraad tot handelen' is. (Zie Karl Marx/ Friedrich Engels, Ausgewählte Briefe, Dietz, Berlijn 1953, blz. 469.)

compromis aan met de 'kautskyanen', de linkse mensjewieken (Martov) en een deel van de 'sociaal-revolutionairen' (Tsjernov, Natanson), confereerden samen met hen in Zimmerwald en Kienthal en gaven gemeenschappelijke manifesten uit, maar nooit hebben we de ideologische en politieke strijd tegen de 'kautskyanen', tegen de Martovs en Tsjernovs gestaakt of verzwakt (Natanson stierf in 1919 als een heel dicht bij ons staande, met ons nagenoeg solidaire 'revolutionair-communistische' narodnik). Op het moment van de Oktoberomwenteling gingen wij een weliswaar niet formeel, maar zeer belangrijk (en zeer succesvol) politiek blok aan met de kleinburgerlijke boeren, doordat wij het agrarische program van de *sociaal-revolutionairen volledig*, zonder enige verandering, overnamen, dat wil zeggen, dat wij onmiskenbaar een compromis aangingen om

de boeren te bewijzen dat wij niet de baas over hen wilden spelen, maar met hen tot overeenstemming wilden komen. Tegelijkertijd stelden wij de ‘linkse sociaal-revolutionairen’ een (spoedig daarop door ons gerealiseerd) formeel politiek blok voor met inbegrip van deelneming aan de regering. Na het sluiten van de vrede van Brest-Litowsk verbraken de linkse sociaal-revolutionairen dit blok en gingen later, in juli 1918, over tot de gewapende opstand en daarna tot de gewapende strijd tegen ons.

Het is dan ook te begrijpen dat wij de aanvallen van de Duitse linksen op het centraal comité van de Communistische Partij van Duitsland, omdat het de gedachte tolereert van een blok met de ‘Onafhankelijken’ (de ‘Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland’, de kautskyanen), als volstrekt ongegrond beschouwen en er een duidelijk bewijs in zien dat de ‘linksen’ ongelijk hebben. Er zijn bij ons in Rusland ook rechtse mensjewieken geweest (die lid waren van de regering-Kerenski), die overeenkomst vertonen met de Duitse Scheidemanns, en linkse mensjewieken (Martov), die tegenover de rechtse mensjewieken in de oppositie waren en overeenkomst vertonen met de Duitse kautskyanen. In 1917 konden wij duidelijk de geleidelijke overgang van de arbeidersmassa’s van de mensjewieken naar de bolsjewieken waarnemen: op het Eerste Sovjetcongres voor geheel Rusland in juni 1917 hadden wij slechts 13 procent van de stemmen. De sociaal-revolutionairen en de mensjewieken hadden de meerderheid. Op het Tweede Sovjetcongres (op 25 oktober 1917 oude tijdrekening) hadden wij 51 procent van de stemmen. Hoe komt het dat in Duitsland dezelfde, volkomen gelijksoortige drang van de arbeiders van rechts naar links niet dadelijk geleid heeft tot versterking van de communisten, maar allereerst tot versterking van de tussenpartij van de ‘Onafhankelijken’, hoewel deze partij nooit ook maar enige politieke idee van zichzelf heeft bezeten, nooit een zelfstandige politiek heeft gevoerd, maar steeds alleen maar tussen de Scheidemanns en de communisten heen en weer heeft geschommeld?

Een van de oorzaken was klaarblijkelijk de foutieve tactiek van de Duitse communisten, die deze fout onbevreesd en eerlijk moeten toegeven en moeten leren die te corrigeren. De fout zat ‘m daarin dat zij deelneming aan het reactionaire, burgerlijke parlement en aan de reactionaire vakverenigingen hadden verworpen; de fout was gelegen in talrijke uitingen van de ‘linkse’ kinderziekte, die thans openlijk is uitgebroken en daardoor des te grondiger, des te sneller, met des te groter nut voor het organisme zal worden genezen.

De ‘Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland’ vertoont in haar samenstelling een uitgesproken verdeeldheid: naast

de oude opportunistische leiders (Kautsky, Hilferding, in grote mate kennelijk ook Crispien, Ledebour e.a.), die hebben getoond niet bij machte te zijn de betekenis van de sovjetmacht en van de dictatuur van het proletariaat te doorgronden en leiding te geven aan de revolutionaire strijd van het proletariaat, is in deze partij een linkse, proletarische vleugel ontstaan, die verheugend snel groeit. Honderdduizenden leden van deze partij (die, naar ik meen, ongeveer driekwart miljoen leden telt) zijn proletariërs, die Scheidemann de rug toekeren en snel in de richting van het communisme gaan. Deze proletarische vleugel heeft al op het congres van de Onafhankelijken in Leipzig (1919) voorgesteld zich onmiddellijk en onvoorwaardelijk bij de Derde Internationale aan te sluiten. Een 'compromis' met deze vleugel van de partij vrezen zou ronduit belachelijk zijn. Integendeel, de communisten *zijn verplicht* de passende vorm van een compromis met die vleugel te zoeken *en te vinden*, een compromis, dat aan de ene kant de noodzakelijke volledige samensmelting met deze vleugel zou vergemakkelijken en bespoedigen, maar aan de andere kant de communisten op geen enkele wijze zou beletten hun ideologische en politieke strijd tegen de opportunistische rechtervleugel van de 'Onafhankelijken' te voeren. Het zal waarschijnlijk niet gemakkelijk zijn de passende vorm van een compromis te vinden, maar alleen een charlatan zou de Duitse arbeiders en de Duitse communisten een 'gemakkelijke' weg naar de overwinning kunnen beloven.

Het kapitalisme zou geen kapitalisme zijn, wanneer het 'zuivere' proletariaat niet omgeven zou zijn door een massa buitengewoon veelsoortige overgangstypen vanaf de proletariër tot aan de halfproletariër (die voor de helft in zijn levensonderhoud voorziet door de verkoop van zijn arbeidskracht), vanaf de halfproletariër tot aan de kleine boer (en de kleine handwerker, de thuiswerker, de kleine bezitter in het algemeen), vanaf de kleine boer tot aan de middelgrote boer enzovoort, als er binnen het proletariaat zelf geen onderverdelingen zouden bestaan in meer of minder ontwikkelde lagen, als er geen verdeling bestond naar gelang van de streek waaruit men afkomstig is, naar gelang van het beroep, vaak naar geloof enzovoort. Uit dit alles volgt voor de voorhoede van het proletariaat, voor zijn klassenbewuste deel, voor de communistische partij echter volstrekt onontkoombaar de noodzaak, de onvoorwaardelijke noodzaak te laveren, overeenkomsten en compromissen te sluiten met verschillende proletarische groepen, met verschillende partijen van de arbeiders en de kleine bezitters. Het komt er slechts op aan dat men deze tactiek zo *weet* toe te passen dat ze bijdraagt tot het *verhogen* en niet tot het verlagen van het *algemene* peil van het proletarische klassenbewustzijn, van de revolutionaire bezieling, van het vermogen

om te strijden en te overwinnen. Overigens moet worden opgemerkt dat de overwinning van de bolsjewieken op de mensjewieken niet alleen vóór de Oktoberrevolutie van 1917, *maar ook daarna* de toepassing vereiste van de tactiek van het laveren, van overeenkomsten en compromissen, maar uiteraard een zodanig laveren, zodanige overeenkomsten en compromissen, dat de overwinning werd vergemakkelijkt en bespoedigd en de bolsjewieken zich ten koste van de mensjewieken consolideerden en versterkten. De kleinburgerlijke democraten (onder wie ook de mensjewieken) weifelen onvermijdelijk tussen bourgeoisie en proletariaat, tussen burgerlijke democratie en sovjetstelsel, tussen reformisme en revolutionaire gezindheid, tussen liefde voor de arbeiders en vrees voor de proletarische dictatuur enzovoort. De juiste tactiek van de communisten moet zijn van deze weifelingen *gebruik te maken*, maar geenszins eraan voorbij te gaan. Om er gebruik van te maken moet men concessies doen aan die elementen, die zich naar het proletariaat toekeren, en wel op het ogenblik dat zij zich naar het proletariaat toekeren en voor zover zij zich naar het proletariaat toekeren — men moet echter tegelijkertijd strijd voeren tegen diegenen die in de richting van de bourgeoisie zwenken. Het toepassen van de juiste tactiek had tot gevolg dat het mensjewisme bij ons steeds meer in verval raakte, en steeds verder in verval raakt, dat de onverbeterlijke opportunistische leiders worden geïsoleerd en dat de beste arbeiders, de beste elementen uit de kleinburgerlijke democratie aan onze kant komen te staan. Dit is een langdurig proces, en door een overhaast 'besluit': 'generlei compromissen, geen laveren!' kan men de groei van de invloed van het revolutionaire proletariaat en het vermeerderen van zijn krachten alleen maar schade berokkenen.

Een van de ontwijfelbare fouten van de 'linksen' in Duitsland is ten slotte dat zij star blijven vasthouden aan het niet-erkennen van de vrede van Versailles. Hoe 'grondiger' en 'met meer gewicht', hoe 'krachtiger' en categorischer deze opvatting bijvoorbeeld door K. Horner wordt geformuleerd, des te dwazer doet zij aan. Het is niet voldoende zich te distantiëren van de ten hemel schreiende onzin van het 'nationaal-bolsjewisme' (Laufenberg e.a.), dat, onder de tegenwoordige omstandigheden van de internationale proletarische revolutie, zo ver is gekomen een blok met de Duitse bourgeoisie te vormen voor een oorlog tegen de Entente. Men moet begrijpen dat een tactiek die niet wil toegeven dat het voor een Duitse radenrepubliek (als er spoedig een Duitse radenrepubliek mocht ontstaan) beslist noodzakelijk kan zijn de vrede van Versailles gedurende enige tijd te erkennen en zich ernaar te schikken, door en door verkeerd is. Daaruit volgt niet, dat de 'Onafhankelijken' gelijk hadden, die op een tijdstip

dat de Scheidemanns in de regering zaten, toen de radenregering in Hongarije nog niet ten val gebracht was, toen de mogelijkheid nog niet uitgesloten was dat de Hongaarse radenregering door een radenrevolutie in Wenen zou worden ondersteund — die *onder de toenmalige omstandigheden* eisten dat het vredesverdrag van Versailles werd ondertekend. De ‘Onafhankelijken’ laveerden en manoeuvreerden toentertijd zeer slecht, want ze namen min of meer de verantwoordelijkheid op zich voor de verraderlijke Scheidemanns en gleden meer of minder van het standpunt van de onbarmhartige (en koelbloedig gevoerde) klassenoorlog tegen de Scheidemanns af naar een standpunt ‘zonder klassen’ of ‘boven de klassen’.

Tegenwoordig is de toestand echter onmiskenbaar van dien aard dat de communisten van Duitsland zich niet de handen mogen binden en niet mogen beloven dat zij, ingeval van een overwinning van het communisme, het vredesverdrag van Versailles absoluut en onder alle omstandigheden zullen annuleren. Dat zou een domheid zijn. Ze moeten zeggen: de Scheidemanns en de kautskyanen hebben een reeks van verraderlijke daden begaan, die het bondgenootschap met Sovjet-Rusland en met de Hongaarse Radenrepubliek hebben bemoeilijkt (en ten dele rechtstreeks onmogelijk hebben gemaakt). Wij communisten zullen een dergelijk bondgenootschap met alle middelen *vergemakkelijken* en *voorbereiden,* waarbij wij geenszins verplicht zijn de vrede van Versailles onvoorwaardelijk, en nog wel dadelijk, te annuleren. De mogelijkheid van het met succes annuleren van dit verdrag hangt niet alleen van de Duitse, maar ook van de internationale successen van de radenbewcging af. Deze beweging werd door de Scheidemanns en de kautskyanen belemmerd, wij echter stimuleren haar. Dat is de kern van de zaak, dat is het fundamentele verschil. En als onze klassenvijanden, de uitbuiters, en hun lakeien, de Scheidemanns en de kautskyanen, een hele reeks van mogelijkheden voorbij hebben laten gaan om de Duitse zowel als de internationale radenbeweging, de Duitse zowel als de internationale radenrevolutie te versterken, dan ligt de schuld bij hen. De internationale radenbeweging, die het sterkste bolwerk (en het enige betrouwbare, onbedwingbare, internationaal machtige bolwerk) tegen de vrede van Versailles, tegen het internationale imperialisme in het algemeen is, zal door de radenrevolutie in Duitsland versterkt worden. Het onvoorwaardelijk, onder alle omstandigheden en onverwijld vooropstellen van de bevrijding van de vrede van Versailles *vóór het vraagstuk* van de bevrijding van de *andere* door het imperialisme onderdrukte landen van het juk van het imperialisme, is kleinburgerlijk nationalisme (Kautsky, Hilferding, Otto Bauer en Co. waardig), maar geen revolutionair internationalisme. De

omverwerping van de bourgeoisie in het een of andere grote Europese land, waaronder ook in Duitsland, is een zodanig winstpunt voor de internationale revolutie, dat men terwille daarvan — indien het nodig mocht zijn — met *een langere geldigheidsduur vast de vrede van Versailles* kan en moet instemmen. Wanneer Rusland in zijn eentje in staat is geweest ten bate van de revolutie verscheidene maanden lang de vrede van Brest-Litowsk te verduren, dan is het zeker niet onmogelijk, dat een Raden-Duitsland in bondgenootschap met Sovjet-Rusland ten bate van de revolutie een langere geldigheidsduur van de vrede van Versailles verdraagt.

De imperialisten van Frankrijk, Engeland enzovoort provoceren de Duitse communisten, zetten hun een val: "Zeg toch dat jullie de vrede van Versailles niet zullen ondertekenen!" En de linkse communisten lopen als kinderen in de voor hen opgezette val in plaats van handig tegen de arglistige en *op het gegeven moment* sterkere vijand te manoeuvreren, in plaats van tegen hem te zeggen: "Nu zullen wij de vrede van Versailles ondertekenen". Zich bij voorbaat de handen binden tegen de vijand, die vandaag beter gewapend is dan wij, openlijk zeggen of en wanneer wij tegen hem oorlog zullen voeren, is een domheid en geen revolutionaire daad. De strijd aanvaarden wanneer dat duidelijk in het voordeel is van de vijand en niet van ons, is een misdaad, en politici van de revolutionaire klasse, die niet weten "te laveren, overeenkomsten en compromissen te sluiten" om een botsing te ontwijken, die duidelijk in ons nadeel moet zijn, zijn geen knip voor hun neus waard.

IX. Het 'linkse' communisme in Engeland

Er bestaat in Engeland nog geen communistische partij, maar er is onder de arbeiders een frisse, brede, machtige, snel in omvang toenemende communistische beweging, die de beste verwachtingen wettigt; er zijn enkele politieke partijen en organisaties (de 'Britse Socialistische Partij' [27], de 'Socialistische Arbeiderspartij', het 'Socialistische Genootschap van Zuid-Wales', de 'Socialistische Arbeidersfederatie'[28]), die een communistische partij willen oprichten en daarover al met elkaar onderhandelingen voeren. In het blad *The Workers' Dreadnought* (jaargang VI, nr. 48 van 21 februari 1920), het weekblad van de laatstgenoemde organisatie, dat door kameraad Sylvia Pankhurst wordt geredigeerd, treffen we haar artikel aan *Op weg naar een communistische partij*. Het artikel schetst de loop van de onderhandelingen tussen de vier genoemde organisaties over de vorming van één enkele communistische partij op grondslag van de aansluiting bij de Derde Internationale, de erkenning van het sovjetstelsel (in plaats van het parlementarisme) en van de dictatuur van het proletariaat. Het blijkt dat meningsverschillen over het deelnemen aan het parlement en over de aansluiting van de nieuwe communistische partij bij de oude, gildeachtige, overwegend uit trade-unions bestaande opportunistische en sociaal-chauvinistische 'Labour Party' de voornaamste hinderpaal vormen voor het onmiddellijk oprichten van één enkele communistische partij. De 'Socialistische Arbeidersfederatie', zowel als de 'Socialistische Arbeiderspartij' [29], spreekt zich tegen het deelnemen aan parlementsverkiezingen en aan het parlement uit, evenals tegen de aansluiting bij de 'Labour Party'. Hun opvattingen hierover wijken af van

27 De '*Britse Socialistische Partij'* (British Socialist Party) werd in 1911 in Manchester opgericht. Ze voerde propaganda en agitatie in marxistische geest en was "niet opportunistisch, *inderdaad* onafhankelijk van de Liberalen" (Lenin). Het geringe aantal leden en de afgeslotenheid van de massa gaf haar een min of meer sektarisch karakter. Tijdens de Eerste Wereldoorlog tekenden zich in de partij twee stromingen af: aan de ene kant de openlijk sociaal-chauvinistische vleugel met Hyndman e.a. aan het hoofd, aan de andere kant de internationalistische met W. Gallacher, A. Inkpin, J. Maclean, Th. Rothstein e.a. In april 1916 kwam er een scheuring in de partij; Hyndman en zijn aanhangers bleken in de minderheid te zijn en traden uit de partij. De Britse Socialistische Partij verwelkomde de socialistische Oktoberrevolutie. Haar leden speelden een grote rol in de beweging van de Engelse werkers tegen de buitenlandse interventie in Rusland. In 1919 waren de meeste partijorganisaties (98 tegen 4) voor aansluiting bij de Communistische Internationale. De Britse Socialistische Partij speelde, samen met de communistische groep, de hoofdrol bij de oprichting van de Communistische Partij van Groot-Brittannië. Tijdens het in 1920 gehouden congres sloot het overgrote deel van de plaatselijke afdelingen van de BSP zich bij de Communistische Partij aan.

28 De '*Socialistische Arbeiderspartij'* (Socialist Labour Party) was een revolutionaire

marxistische organisatie, die in 1903 door een groep linkse sociaal-democraten, die zich van de Sociaal-democratische Federatie had afgesplitst en overwegend uit Schotten bestond, in Schotland was opgericht. Het ‘*Socialistische Genootschap van Zuid-Wales’* (South Wales Socialist Society) was een kleine groep, in hoofdzaak bestaande uit mijnwerkers. De ‘ *Socialistische Arbeidersfederatie’* (Workers Socialist Federation) was een numeriek zwakke organisatie, die in mei 1918 uit de ‘Vereniging voor Vrouwenkiesrecht’ was ontstaan en voor het merendeel uit vrouwen bestond. Bij de stichting van de Communistische Partij van Groot-Brittannië (het oprichtingscongres vond plaats van 31 juli tot 1 augustus 1920) traden niet alle ‘linkse’ organisaties tot de Communistische Partij toe. Op het congres van de Communistische Partij in januari 1921 verenigden zich het Socialistische Genootschap van Zuid-Wales en de Socialistische Arbeidersfederatie met de Communistische Partij, die van dit moment de naam Verenigde Communistische Partij van Groot-Brittannië voerde. De leiding van de Socialistische Arbeiderspartij weigerde toe te treden. die van alle andere of van de meeste leden van de Britse Socialistische Partij, die in hun ogen de ‘rechtervleugel van de communistische partijen’ in Engeland vormt (blz. 5 van het genoemde artikel van Sylvia Pankhurst).

In de grond van de zaak lopen de meningen dus op dezelfde wijze uiteen als in Duitsland, ondanks de reusachtige verschillen ten aanzien van de vorm waarin de meningsverschillen naar voren komen (in Duitsland vertoont deze vorm veel meer gelijkenis met de ‘Russische’ dan in Engeland), en van een gehele reeks van andere omstandigheden. Laten we nu eens de argumenten van de ‘linksen’ wat nader bekijken.

Ten aanzien van het deelnemen aan het parlement beroept kameraad Sylvia Pankhurst zich op een in hetzelfde nummer gepubliceerd artikel van kameraad W. Gallacher, die uit naam van de ‘Schotse Arbeidersraad’ in Glasgow het volgende schrijft:

“Deze arbeidersraad is beslist antiparlementair ingesteld, en achter hem staat de linkervleugel van verscheidene politieke organisaties. Wij vertegenwoordigen de revolutionaire beweging in Schotland, die er naar streeft binnen de bedrijven (in verschillende industrietakken) een revolutionaire organisatie en in het gehele land een communistische partij op te bouwen, die op sociale comités gebaseerd is. We hebben gedurende vrij lange tijd schermutselingen gehad met de officiële parlementariërs. We hebben het niet noodzakelijk gevonden hun openlijk de oorlog te verklaren, en zij zijn *bevreesd* de aanval tegen ons te beginnen. Deze stand van zaken kan evenwel niet lang duren. Wij zijn over de gehele linie aan de winnende hand.

De gewone leden van de Onafhankelijke Arbeiderspartij in Schotland krijgen een steeds grotere afkeer van de gedachte van het parlement en nagenoeg elke afdeling is voorstander van de sovjets (hier wordt het Russische woord in Engelse transcriptie gebruikt) of van arbeidersraden. Voor de heren die de politiek als een beroep (als bron van inkomen) beschouwen, is dat natuurlijk heel ernstig, en zij

gebruiken dan ook alle mogelijke middelen om hun leden ertoe over te halen in de schoot van het parlementarisme terug te keren. Revolutionaire kameraden *mogen* deze bende *niet* ondersteunen [alle cursiveringen zijn door de schrijver zelf aangebracht]. Onze strijd hier zal een moeilijke worden. Een van de ergste kanten ervan zal het verraad zijn van hen wier persoonlijke ambitie een grotere stuwende kracht is dan hun zorg voor de revolutie. Elk steun aan het parlementarisme helpt alleen maar de macht in handen te leggen van onze Britse Scheidemanns en Noskes. Henderson, Clynes en Co. zijn hopeloos reactionair. De officiële Onafhankelijke Arbeiderspartij komt steeds meer onder de invloed van burgerlijke liberalen, die (...) hun 'geestelijk toevluchtsoord' gevonden hebben in het kamp van de heren MacDonald, Snowden en Co. De officiële Onafhankelijke Arbeiderspartij staat scherp vijandig tegenover de Derde Internationale, terwijl de gewone leden er voor zijn. Elke steun aan de parlementaire opportunisten betekent louter die heren in

29 Het schijnt dat deze partij tegen de aansluiting bij de 'Labour Party' gekant is, maar dat haar leden niet allen tegen het deelnemen aan het parlement zijn. — *Noot van Lenin*

de hand werken. De Britse Socialistische Partij speelt hier helemaal geen rol (...) Wat hier nodig is, dat is een gezonde revolutionaire organisatie in de bedrijven en een communistische partij, die langs duidelijke, welomschreven, wetenschappelijke lijnen werkt. Wanneer onze kameraden ons kunnen helpen bij het opbouwen ervan, dan zullen wij hun hulp graag aanvaarden; als zij ons niet kunnen helpen, laten zij dan in hemelsnaam met hun vingers overal van afblijven als zij de revolutie niet willen verraden door steun te verlenen aan de reactionairen, die zo verlangend zijn naar parlementair 'eerbetoon' (?) [het vraagteken is van de schrijver] en die branden van begeerte om te bewijzen dat zij even goed *kunnen regeren* als de politici uit de klasse van de 'heren' zelf."

Naar mijn mening geeft deze brief aan de redactie op een schitterende wijze uiting aan de stemming en het standpunt van de jonge communisten of van diegenen onder de arbeiders die pas tot het communisme beginnen te komen. Deze stemming is uitermate verheugend en waardevol. Men moet haar naar waarde weten te schatten en te ondersteunen, want zonder haar behoeft men niet te hopen op een overwinning van de proletarische revolutie in Engeland of in welk ander land ook. Met mensen, die aan zo een stemming onder de massa's uitdrukking weten te geven en bij de massa's een dergelijke (zeer vaak sluimerende, nog niet bewuste, nog niet gewekte) stemming weten op te roepen, moet men behoedzaam

omgaan, en men moet hen op alle mogelijke manieren ondersteunen. Maar tegelijkertijd moet men hen onomwonden en openlijk vertellen, dat de stemming *alleen* niet voldoende is om de massa's leiding te geven in de grote revolutionaire strijd, en dat bepaalde fouten, die gemaakt kunnen worden of al gemaakt worden door mensen die de zaak van de revolutie geheel zijn toegedaan, fouten zijn die de revolutie schade kunnen berokkenen. De brief van kameraad Gallacher aan de redactie vertoont zonder enige twijfel de kiemen van *al* die fouten die door de Duitse 'linkse' communisten worden begaan en die door de Russische 'linkse' bolsjewieken in de jaren 1908 en 1918 zijn begaan.

De schrijver van de brief is vervuld van de meest edele proletarische haat jegens de burgerlijke 'klassenpolitici' (een haat die overigens niet alleen door de proletariërs, maar ook door alle andere werkende mensen, door alle, om een Duitse term te gebruiken, 'kleine luiden' begrepen en aangevoeld wordt). Deze haat van de vertegenwoordiger van de onderdrukte en uitgebuite massa's is waarlijk 'het begin van alle wijsheid', de grondslag van elke socialistische en communistische beweging en van haar successen. Maar de schrijver houdt er kennelijk geen rekening mee dat de politiek een wetenschap en kunst is, die niet uit de hemel komt vallen, die je niet in de wieg gelegd krijgt, en dat het proletariaat, als het de bourgeoisie wil overwinnen, zijn *eigen* proletarische 'klassenpolitici' moet voortbrengen, en wel politici die niet slechter mogen zijn dan de burgerlijke politici.

De briefschrijver heeft uitstekend begrepen dat niet het parlement, maar alleen de arbeidersraden het werktuig kunnen zijn, waarmee de doeleinden van het proletariaat kunnen worden bereikt; diegene die dit tot nu toe nog niet heeft begrepen, is de ergste reactionair, al is het ook de grootste geleerde, de meest ervaren politicus, de meest oprechte socialist, de meest belezen marxist, de eerlijkste staatsburger en huisvader. De briefschrijver stelt evenwel niet de vraag, hij denkt zelfs niet na over de noodzaak die vraag te stellen, of men de raden naar de overwinning op het parlement kan leiden zonder 'raden'-politici *binnen* het parlement te hebben, zonder het parlementarisme *van binnenuit* aan te tasten, zonder in de schoot van het parlement er aan te werken dat de raden zullen slagen in de hun toekomende taak van het uiteenjagen van het parlement. De schrijver van de brief brengt intussen de volkomen juiste gedachte tot uiting dat een communistische partij in Engeland volgens *wetenschappelijke* grondslagen zal moeten werken. De wetenschap vereist in de eerste plaats dat men rekening houdt met de ervaring van andere landen, vooral wanneer andere, evenzeer kapitalistische landen een volkomen gelijksoortige ervaring meemaken of onlangs meegemaakt hebben; in

de tweede plaats, dat men rekening houdt met *alle* krachten, groepen, partijen, klassen, massa's, die in het desbetreffende land actief zijn, en dat men de politiek in geen geval bepaalt alleen op grond van de wensen en inzichten, de graad van klassenbewustzijn en de strijdvaardigheid van slechts één groep of partij.

Dat lieden als Henderson, MacDonald en Snowden hopeloos reactionair zijn, klopt. Dat zij de macht in handen willen hebben (waarbij zij overigens de voorkeur geven aan een coalitie met de bourgeoisie), dat zij volgens dezelfde vanouds gebruikelijke burgerlijke regels willen 'regeren', dat zij, eenmaal aan de macht gekomen, zich ontegenzeggelijk net zo zullen gedragen als de Scheidemanns en Noskes, klopt eveneens. Dat klopt allemaal. Maar daar volgt geenszins uit dat het ondersteunen van die mensen verraad aan de revolutie betekent, maar er volgt veeleer uit dat de revolutionairen van de arbeidersklasse in het belang van de revolutie deze lieden een zekere parlementaire steun moeten verlenen. Om deze gedachte te verduidelijken, wil ik twee Engelse politieke documenten uit de laatste tijd aanhalen: 1. de redevoering van minister-president Lloyd George op 18 maart 1920 (volgens het verslag in de *Manchester Guardian* van 19 maart 1920) en 2. de beschouwingen van kameraad Sylvia Pankhurst, een 'linkse' communiste, in haar eerdergenoemde artikel.

Lloyd George polemiseerde in zijn redevoering tegen Asquith (die speciaal voor de vergadering was uitgenodigd, maar geweigerd had te verschijnen) en tegen die Liberalen die geen coalitie met de Conservatieven, maar een toenadering tot de Labour-partij wensen. (In de brief van kameraad Gallacher aan de redactie vinden we eveneens een aanwijzing voor het feit dat Liberalen overstappen naar de Onafhankelijke Arbeiderspartij.) Lloyd George trachtte te bewijzen dat een coalitie van de Liberalen met de Conservatieven, en wel een *nauwe* coalitie, noodzakelijk was, omdat anders de Labour-partij zou kunnen winnen, die Lloyd George Socialistische Partij 'gelieft te noemen' en die naar de 'gemeenschappelijke eigendom' van de productiemiddelen zou streven. "In Frankrijk heette dat communisme", maakte de leider van de Engelse bourgeoisie op een populaire wijze zijn toehoorders duidelijk, de leden van de parlementsfractie van de Liberale partij, die dat tot dan toe vermoedelijk nog niet hadden geweten, "in Duitsland heette het socialisme en in Rusland heet het bolsjewisme." Voor de Liberalen, verklaarde Lloyd George, is dat principieel onaanvaardbaar, want de Liberalen zijn principieel voor de private eigendom. "De beschaving is in gevaar", verklaarde de spreker, en daarom moesten de Liberalen en de Conservatieven samengaan…

“(...) Indien u naar de landbouwstreken gaat”, zei Lloyd George, “zult u de oude partijgroeperingen er net zo sterk als altijd aantreffen. Dat is juist. Zij zijn ver van het gevaar verwijderd. Het gevaar klopt niet aan hun deuren. Mocht het echter zo ver komen, dan zal daar het gevaar even groot zijn als nu in een aantal industriële kiesdistricten. Vier vijfde van ons land is in industrie en handel werkzaam; nauwelijks een vijfde in de landbouw. Dit is een van de dingen die mij voortdurend door de geest waren als ik aan de gevaren van de toekomst hier denk. Frankrijk heeft een agrarische bevolking. Daar heb je een stevige grondslag voor de openbare mening, die niet erg vlug verandert en die niet zo gemakkelijk door revolutionaire bewegingen kan worden opgezweept. Dat is bij ons niet het geval. Ons land is meer topzwaar dan welk ander land ter wereld, en daardoor zal, als het aan het wankelen raakt, de ramp hier groter zijn dan in welk ander land.”

De lezer zal hieruit zien dat de heer Lloyd George niet alleen een zeer verstandige man is, maar ook veel van de marxisten heeft geleerd. Het zal geen kwaad kunnen, als ook wij van Lloyd George leren.

Interessant is nog de volgende episode uit de discussie, die zich na de redevoering van Lloyd George ontwikkelde:

De heer *Wallace*: “Ik zou willen vragen hoe de minister-president de uitwerking van zijn politiek in de industriële kieskringen op de industriearbeiders beoordeelt, van wie er tegenwoordig zeer velen Liberalen zijn en van wie wij zo’n grote steun ontvangen. Zou het gevolg ervan niet kunnen zijn dat de Labour-partij direct een overweldigende toevloed van krachten krijgt van mensen die ons tegenwoordig oprecht ondersteunen?”

De *minister-president*: “Ik heb daarover een volkomen andere mening. Het feit dat Liberalen elkaar bestrijden, drijft ongetwijfeld een zeer aanzienlijk aantal Liberalen uit vertwijfeling naar de Labour-partij, waar men een niet onbelangrijk aantal Liberalen vindt, zeer kundige mannen, wier bezigheid er uit bestaat de regering in diskrediet te brengen. Het gevolg is ongetwijfeld dat de openbare mening in sterke mate ten gunste van de Labour-partij wordt gewijzigd. Ze verandert niet ten gunste van de Liberalen, die buiten de partij staan, maar ten gunste van de Labour-partij. De tussentijdse verkiezingen tonen het aan.”

Terloops moge opgemerkt worden dat deze beschouwing bijzonder duidelijk aantoont hoe de knapste koppen van de bourgeoisie in de war geraakt zijn en onverbiddelijk onherstelbare domheden begaan.

Daaraan zal de bourgeoisie dan ook te gronde gaan. Onze mensen kunnen zich evenwel domheden permitteren (al mogen die domheden niet al te groot zijn en moeten ze tijdig gecorrigeerd worden) en toch zullen ze ten slotte de overwinnaars zijn.

Het andere politieke document bestaat uit de navolgende beschouwingen van een ‘linkse’ communiste, kameraad Sylvia Pankhurst:

“Kameraad Inkpin” (de secretaris van de Britse Socialistische Partij) “noemt de Labour-partij ‘de belangrijkste organisatie van de arbeidersbeweging’. Een andere kameraad van de Britse Socialistische Partij heeft het standpunt van de Britse Socialistische Partij, op de onlangs gehouden bijeenkomst van de Derde Internationale, nog sterker geformuleerd. Hij zei: ‘Wij beschouwen de Labour-partij als de georganiseerde arbeidersklasse’. Wij onderschrijven deze opvatting inzake de Labour-partij niet. De Labour-partij is numeriek zeer groot, hoewel haar leden in grote mate passief en apatisch zijn en uit mannen en vrouwen bestaan die lid geworden zijn van de vakbonden omdat hun arbeidscollega’s lid van de vakbond zijn en omdat zij ook steunuitkeringen willen hebben.

We erkennen echter dat de grote omvang van de Labour-partij ook het gevolg is van het feit dat ze de schepping is van een denkrichting, waarvan de meerderheid van de Britse arbeidersklasse zich nog niet heeft kunnen losmaken, hoewel er grote veranderingen gaande zijn in de hoofden van de mensen, waardoor de stand van zaken spoedig zal veranderen (...) De Britse Labour-partij zal, evenals de sociaal-patriottische organisaties van andere landen, in de loop van de natuurlijke ontwikkeling van de maatschappij onvermijdelijk aan de macht komen. Het is de taak van de communisten de krachten op te bouwen die de sociaal-patriotten ten val zullen brengen, en in dit land mogen we hiermee niet dralen, noch weifelen. We mogen onze energie niet verspillen door de Labour-partij te versterken; ze zal onvermijdelijk aan de macht komen. We moeten ons concentreren op het vormen van een communistische beweging, die haar zal overwinnen. De Labour-partij zal spoedigde vorming van een regering ter hand nemen; de revolutionaire oppositie moet zich gereed houden om haar aan te vallen (...)”

De liberale bourgeoisie geeft dus het historische stelsel van ‘twee partijen’ (van uitbuiters) op, dat door eeuwen van ervaring is geheiligd en voor de uitbuiters buitengewoon voordelig is geweest, en acht het voor deze beide partijen noodzakelijk de krachten te verenigen tegen de Labour-partij. Een aantal Liberalen deserteert naar

de Labour-partij, zoals ratten een zinkend schip verlaten. De linkse communisten zijn van mening dat de macht onvermijdelijk in handen van de Labour-partij zal komen en geven toe dat zij thans door het merendeel van de arbeiders wordt gesteund. Hieruit trekken zij de vreemde conclusie, die kameraad Sylvia Pankburst als volgt formuleert:

"De Communistische Partij mag geen compromissen sluiten (...) De Communistische Partij moet haar leer zuiver en haar onafhankelijkheid van het reformisme ongeschonden houden; het is haar roeping, zonder halt te houden of van de weg af te buigen, vooraan te gaan langs de rechtstreekse weg naar de communistische revolutie."

Integendeel, uit het feit dat de meerderheid van de arbeiders in Engeland nog de Britse Kerenski's of Scheidemanns volgt, dat zij met een regering van die lieden nog niet die ervaringen heeft opgedaan die in Rusland en Duitsland nodig waren opdat de arbeiders op massale wijze naar het communisme overgingen, uit dat feit volgt zonder enige twijfel dat de Engelse communisten aan het parlement *moeten* deelnemen, dat zij *vanuit* het parlement de massa van de arbeiders moeten helpen in de praktijk de resultaten van de regering van de heren Henderson en Snowden te doorzien, dat zij de heren Henderson en Snowden moeten helpen de verenigde krachten van Lloyd George en Churchill te verslaan. Anders optreden betekent de zaak van de revolutie moeilijker maken, want zonder een wijziging in de opvattingen van de meerderheid van de arbeidersklasse is de revolutie onmogelijk; deze wijziging wordt echter door de politieke ervaring van de massa's en nooit door propaganda alleen bereikt. "Voorwaarts zonder compromissen, zonder van de weg af te buigen" — wanneer dit gezegd wordt door een klaarblijkelijk machteloze minderheid van de arbeiders, die weet (of in elk geval zou moeten weten) dat de meerderheid na korte tijd, als de heren Henderson en Snowden de overwinning op Lloyd George en Churchill zullen hebben behaald, door haar leiders teleurgesteld zal zijn en ertoe zal overgaan het communisme te ondersteunen (of in ieder geval tegenover het communisme neutraliteit en voor het grootste deel een welwillende neutraliteit in acht te nemen), dan is deze leuze kennelijk een verkeerde. Het is hetzelfde als wanneer 10.000 soldaten zich tegen 50.000 man van de vijand in de strijd zouden willen storten, in plaats van "halt te houden" en "van de weg af te buigen", ja zelfs een 'compromis' te sluiten om de aankomst van een versterking van 100.000 man af te wachten, die niet dadelijk in actie kunnen komen. Dat is kinderachtig gedoe van intellectuelen, maar geen ernstige tactiek van een revolutionaire klasse.

De grondwet van de revolutie, die door alle revoluties en in het bijzonder door de drie Russische revoluties van de 20e eeuw is bevestigd, bestaat uit het volgende: het is voor de revolutie niet voldoende dat de uitgebuite en onderdrukte massa's zich bewust worden van de onmogelijkheid op de oude manier verder te leven en een verandering eisen; voor de revolutie is het noodzakelijk dat de uitbuiters niet langer op de oude manier kunnen leven en regeren. Pas dan, wanneer de '*onderste lagen*' het oude *niet langer willen* en de 'bovenste lagen' *niet langer op de oude manier kunnen*, pas dan kan de revolutie overwinnen. Men kan deze waarheid met andere woorden aldus uitdrukken: de revolutie is niet mogelijk zonder een algemeen nationale crisis (zowel uitgebuiten als uitbuiters omvattend). Dientengevolge is voor de revolutie noodzakelijk: in de eerste plaats, dat de meerderheid van de arbeiders (of in elk geval de meerderheid van de klassenbewuste, denkende, politiek actieve arbeiders) zich volledig bewust is van de noodzakelijkheid van de omwenteling en bereid is terwille daarvan de dood in te gaan; in de tweede plaats, dat de heersende klassen een regeringscrisis doormaken, die zelfs de meest achtergebleven massa's in de politiek betrekt (het kenmerk van elke werkelijke revolutie is de snelle vertienvoudiging, ja verhonderdvoudiging van het aantal voor de politieke strijd bekwame vertegenwoordigers van de werkende en uitgebuite massa, die tot dan toe apatisch was), de regering krachteloos maakt en de revolutionairen in staat stelt deze regering snel ten val te brengen.

In Engeland worden, zoals dat onder meer juist uit de redevoering van Lloyd George blijkt, onmiskenbaar beide voorwaarden rijp voor een succesvolle proletarische revolutie. En de fouten van de linkse communisten zijn thans juist bijzonder gevaarlijk, omdat bij sommige revolutionairen een niet voldoende doordachte, niet voldoende aandachtige, niet voldoende doelbewuste, niet voldoende afgewogen stellingname ten opzichte van die voorwaarden kan worden waargenomen. Wanneer wij geen revolutionaire groep, maar de partij van de revolutionaire *klasse* zijn, wanneer wij de *massa's* willen meeslepen (doen we dat niet, dan lopen we het risico louter praatjesmakers te blijven), dan moeten wij in de eerste plaats Henderson of Snowden helpen Lloyd George en Churchill te verslaan (juister nog gezegd: hen dwingen ze te verslaan, want de eerstgenoemden *zijn bang voor hun eigen overwinning!*); in de tweede plaats de meerderheid van de arbeiders helpen door eigen ervaring tot de overtuiging te komen dat wij gelijk hebben, d.w.z. tot de overtuiging te komen van de volkomen ondeugdelijkheid van lieden als Henderson en Snowden, van hun kleinburgerlijke en verraderlijke natuur, van de onvermijdelijkheid van hun bankroet; in de derde

plaats het tijdstip naderbij brengen waarop het mogelijk zal zijn *op grond* van de teleurstelling van de meerderheid van de arbeiders over de Hendersons met een serieuze kans op succes met één klap de regering van de Hendersons ten val te brengen, die een nog grotere verwarring en besluiteloosheid ten toon zal spreiden, als men bedenkt dat zelfs de uitermate verstandige en solide, niet kleinburgerlijke, maar grote bourgeois Lloyd George een volledige verwarring aan de dag legt en zich (en de gehele bourgeoisie) steeds meer verzwakt, gisteren door zijn 'wrijvingen' met Churchill, vandaag door zijn 'wrijvingen' met Asquith.

Laat ik het heel concreet zeggen. De Engelse communisten moeten naar mijn mening al hun vier partijen en groepen (ze zijn alle erg zwak, enkele zelfs zeer, zeer zwak) op basis van de beginselen van de Derde Internationale en van de *verplichting* om deel te nemen aan het parlement tot één enkele communistische partij aaneensluiten. De communistische partij stelt de Hendersons en Snowdens een 'compromis', een verkiezingsovereenkomst voor: we strijden gemeenschappelijk tegen het bondgenootschap van Lloyd George en de Conservatieven, verdelen de parlementszetels naar gelang van het door de arbeiders op de Labour-partij, resp. de communisten uitgebrachte aantal stemmen (niet met de verkiezingen, maar in een afzonderlijke stemming), maar behouden ons de *volledige vrijheid* van agitatie, propaganda en politieke activiteit voor. Zonder deze laatstgenoemde voorwaarde mag men natuurlijk niet op het sluiten van een blok ingaan, want dat zou verraad zijn: de Engelse communisten moeten even onvoorwaardelijk vechten voor de volledige vrijheid om de Hendersons en Snowdens te kunnen ontmaskeren, en dit ook bereiken, als de Russische bolsjewieken er (*vijftien jaar lang*, van 1903 tot 1917) tegenover de Russische Hendersons en Snowdens, d.w.z. tegenover de mensjewieken, voor gevochten en het ook bereikt hebben.

Als de Hendersons en Snowdens op deze voorwaarden op het blok ingaan, dan betekent dat winst voor ons, want voor ons is geenszins het aantal parlementszetels belangrijk, wij haken daar niet naar, wij zullen op dat punt toegevend zijn (maar de Hendersons en in het bijzonder hun nieuwe vrienden — of nieuwe bazen —, de Liberalen die naar de Onafhankelijke Arbeiderspartij overgestapt zijn, haken juist daar het meeste naar). Wij zullen erbij winnen, want wij zullen *onze* agitatie onder de *massa's* brengen op een tijdstip dat Lloyd George *zelf* hen 'op stang gejaagd' heeft, en wij zullen niet alleen de Labour-partij helpen sneller haar regering te vormen, maar ook de massa's helpen sneller onze gehele communistische propaganda te begrijpen, die wij zonder enige beperking en zonder iets te verzwijgen

tegen de Hendersons zullen voeren.

Als de Hendersons en Snowdens het blok met ons op deze voorwaarden van de hand wijzen, zullen wij daar nog meer bij winnen. Want wij zullen de *massa's* onmiddellijk daarmee hebben aangetoond (let wel, zelfs binnen de zuiver mensjewistische, volkomen opportunistische Onafhankelijke Arbeiderspartij is de *massa* voor de sovjets), dat de Hendersons de voorkeur geven aan *hun* nauwe relaties tot de kapitalisten boven de aaneenslutiting van alle arbeiders. Wij zullen onmiddellijk gewonnen hebben in de ogen van de *massa's*, die vooral na de schitterende, volkomen juiste en (voor het communisme) uiterst nuttige uiteenzettingen van Lloyd George zullen sympathiseren met een aaneensluiting van alle arbeiders tegen het bondgenootschap van Lloyd George met de Conservatieven. Wij zullen dadelijk gewonnen hebben, want wij zullen de massa's hebben aangetoond dat de heren Henderson en Snowden bevreesd zijn voor een overwinning op Lloyd George, dat zij bevreesd zijn om alleen de macht in handen te nemen, dat zij er naar streven *heimelijk* de steun van Lloyd George te verwerven, die *openlijk* de Conservatieven de hand reikt tegen de Labour-partij. Opgemerkt moet worden dat bij ons in Rusland na de revolutie van 27 februari 1917 (oude tijdrekening) de propaganda van de bolsjewieken tegen de mensjewieken en sociaal-revolutionairen (d.w.z. tegen de Russische Hendersons en Snowdens) juist door een dergelijke omstandigheid de overwinning behaalde. Wij zeiden tot de mensjewieken en sociaal-revolutionairen: neem de macht volledig in handen, zonder de bourgeoisie, want jullie hebben de meerderheid in de sovjets (op het Eerste Sovjetcongres voor geheel Rusland in juni 1917 hadden de bolsjewieken slechts 13 procent van de stemmen). Maar de Russische Hendersons en Snowdens waren er bang voor de macht zonder de bourgeoisie in handen te nemen, en toen de bourgeoisie de verkiezingen voor de Constituerende Vergadering almaar uitstelde, omdat zij heel goed wist dat de verkiezingen de sociaal-revolutionairen en mensjewieken de meerderheid zouden opleveren [30] (beide vormden een zeer nauw politiek blok, want ze vertegenwoordigden praktisch *een en dezelfde* kleinburgerlijke democratie), waren de sociaal-revolutionairen en mensjewieken niet in staat met kracht en consequent tegen dit traineren te vechten.

Als de Hendersons en Snowdens een blok met de communisten van de hand wijzen, zal dat voor de communisten onmiddellijk winst betekenen voor wat het veroveren van de sympathieën van de massa's en het in diskrediet brengen van de Hendersons en Snowdens betreft, en zo wij daardoor enkele parlementszetels mochten verliezen, dan is dat voor ons volstrekt onbelangrijk. Wij zouden onze kandidaten alleen in een zeer gering aantal absoluut zekere kieskringen stellen,

d.w.z. daar waar het stellen van onze kandidaten de Liberalen niet zou helpen de overwinning op de Labour-man te behalen. Wij zouden verkiezingsagitatie voeren, manifesten ten gunste van het communisme verspreiden en in *alle kieskringen*, waar wij geen eigen kandidaat stellen, adviseren *op de kandidaat van de Labour-partij en tegen die van de bourgeoisie te stemmen*. De kameraden Sylvia Pankhurst en Gallacher vergissen zich als zij dit als een verraad aan het communisme beschouwen of als het ontwijken van de strijd tegen de sociaal-verraders. Integendeel, daarmee zou de zaak van de communistische revolutie zonder twijfel winnen.

30 De verkiezingen voor de Constituerende Vergadering in Rusland, in november 1917, leverden volgens gegevens die meer dan 36 miljoen kiezers omvatten, 25 procent van de stemmen voor de bolsjewieken op, 13 procent voor de verschillende partijen van de grootgrondbezitters en van de bourgeoisie, 62 procent voor de kleinburgerlijke democratie, d.w.z. voor de sociaal-revolutionairen en de mensjewieken, naast kleinere, dicht bij hen staande groepen. — *Noot van Lenin*

Het valt de Engelse communisten thans vaak erg moeilijk de massa ook maar te benaderen, ook maar gehoor bij haar te krijgen. Als ik als communist optreed en verklaar dat ik opwek om voor Henderson en tegen Lloyd George te stemmen, zal men zeker naar mij luisteren. En ik zal niet alleen op een populaire manier kunnen verklaren waarom de sovjets beter zijn dan het parlement en waarom de dictatuur van het proletariaat beter is dan de dictatuur van Churchill (die achter het uithangbord van de burgerlijke ‘democratie’ schuilgaat), maar ik zal ook kunnen verklaren dat ik Henderson, door hem mijn stem te geven, op dezelfde manier zou willen steunen als de strop de gehangene steunt; dat, naarmate de Hendersons dichter bij een eigen regering komen, ook de juistheid van mijn standpunt bewezen zal worden, ook de massa’s aan mijn kant zullen komen te staan en ook de politieke dood van de Hendersons en Snowdens zal worden bespoedigd, zoals dat bij hun geestverwanten in Rusland en in Duitsland het geval is geweest.

En als men mij zou willen tegenwerpen dat dit een al te ‘slimme’ of al te ingewikkelde tactiek zou zijn, dat de massa’s haar niet zouden begrijpen, dat ze onze krachten zou verbrokkelen en versnipperen, dat ze ons zou beletten deze krachten op de sovjetrevolutie te concentreren enzovoort, dan zou ik deze ‘linkse’ opponenten willen antwoorden: wentel uw doctrinarisme niet op de massa’s af. In Rusland is het culturele peil van de massa’s beslist niet hoger, maar lager dan in Engeland, en toch hebben de massa’s de bolsjewieken begrepen; en het heeft de bolsjewieken geen schade berokkend, maar hen geholpen, dat zij *aan de vooravond* van de sovjetrevolutie, in september 1917 lijsten opstelden van hun kandidaten voor het burgerlijke parlement (de Constituerende Vergadering) en *daags na* de sovjetrevolutie, in november 1917, aan de verkiezingen voor deze

Constituerende Vergadering deelnamen, waarna ze die op 5 januari 1918 uiteenjoegen.

Ik kan hier niet ingaan op het tweede meningsverschil onder de Engelse communisten, namelijk over de vraag of men lid behoort te worden van de Labour-partij of niet. Ik beschik over te weinig materiaal inzake dit vraagstuk, dat bijzonder gecompliceerd is wegens het uitgesproken zeer eigen karakter van de Britse ‘Arbeiderspartij’, die krachtens heel haar structuur nogal sterk afwijkt van de gebruikelijke politieke partijen op het Europese vasteland. Het staat overigens buiten kijf dat, in de eerste plaats, ook ten aanzien van dit vraagstuk diegene onvermijdelijk de plank zou misslaan die op de gedachte zou komen de tactiek van het revolutionaire proletariaat te moeten afleiden van beginselen als: “De Communistische Partij moet haar leer zuiver en haar onafhankelijkheid van het reformisme ongeschonden houden. Het is haar roeping, zonder halt te houden of van de weg af te buigen, vooraan te gaan langs de rechtstreekse weg naar de communistische revolutie”. Want dergelijke beginselen zijn louter een herhaling van de fouten van de Franse blanquistische communards die in 1874 de ‘afwijzing’ van alle compromissen en van alle tussenstations proclameerden. In de tweede plaats gaat het er ongetwijfeld net als altijd ook hier om dat men de algemene en fundamentele principes van het communisme weet toe te passen op die *eigenaardigheid* van de verhoudingen tussen de klassen en partijen, op die *eigenaardigheid* van de objectieve ontwikkeling naar het communisme, zoals die in elk land afzonderlijk voorkomt en die men moet kunnen bestuderen, ontdekken en gissen.

Daarover moet men echter niet alleen in verband met het Engelse communisme spreken, maar ook in verband met de algemene conclusies die betrekking hebben op de ontwikkeling van het communisme in alle kapitalistische landen. Dit onderwerp zullen wij nu behandelen.

X. Enkele conclusies

In de Russische burgerlijke revolutie van 1905 trad een buitengewoon eigenaardige wending van de wereldgeschiedenis aan de dag: in een van de achterlijkste kapitalistische landen van de wereld bereikte de stakingsbeweging een omvang en een kracht als nooit tevoren in de wereld. *Alleen al in de eerste maand* van 1905 bedroeg het aantal stakers het tienvoudige van het *jaarlijkse* gemiddelde aantal stakers in

de daaraan voorafgaande tien jaren (1895-1904), en van januari tot oktober 1905 namen de stakingen ononderbroken en in een reusachtige omvang toe. Onder de invloed van een reeks zeer eigenaardige historische omstandigheden demonstreerde het achterlijke Rusland de wereld als eerste land niet alleen een sprongsgewijze toenemen van de activiteit van de onderdrukte massa's gedurende de revolutie (wat in alle grote revoluties het geval is geweest), maar ook de betekenis van het proletariaat, die oneindig groter was dan het aandeel van het proletariaat in de bevolking; voorts de verbinding van de economische met de politieke staking, waarbij laatstgenoemde omsloeg in de gewapende opstand, en het ontstaan van de sovjets als een nieuwe vorm van massastrijd en van massaorganisatie van de door het kapitalisme onderdrukte klassen.

De revolutie van februari en die van oktober 1917 hebben ertoe geleid dat de sovjets zich in het gehele land alzijdig konden ontwikkelen en daarna de overwinning in de proletarische, socialistische omwenteling behaalden. En in nauwelijks twee jaar tijd openbaarde zich het internationale karakter van de sovjets, de uitbreiding van deze strijd- en organisatievorm tot de arbeidersbeweging van de gehele wereld, openbaarde zich de historische missie van de sovjets, de doodgraver, erfgenaam, opvolger van het burgerlijke parlementarisme en van de burgerlijke democratie in het algemeen te zijn.

Dat is echter nog niet alles. De geschiedenis laat nu zien dat de arbeidersbeweging in alle landen voor de taak komt te staan (en er reeds aan is begonnen), de strijd door te maken van het groeiende, sterker wordende, naar de overwinning voorwaarts gaande communisme vooral en in hoofdzaak tegen het *eigen* 'mensjewisme' (in ieder land), d.w.z. tegen het opportunisme en sociaal-chauvinisme, en in de tweede plaats — om zo te zeggen ter aanvulling — tegen het 'linkse' communisme. Eerstgenoemde strijd is in alle landen, blijkbaar zonder enige uitzondering, als strijd tussen de (vandaag al praktisch ter ziele zijnde) Tweede en de Derde Internationale tot ontwikkeling gekomen. De als tweede genoemde strijd kan men waarnemen in Duitsland zowel als in Engeland, in Italië zowel als in Amerika (althans een bepaald *deel* van de 'Industriearbeiders van de Wereld' en van de anarcho-syndicalistische stromingen verdedigt de fouten van het linkse communisme, terwijl tegelijkertijd nagenoeg algemeen, nagenoeg onverdeeld instemming wordt betuigd met het sovjetstelsel) en in Frankrijk (de houding van een deel van de voormalige syndicalisten ten opzichte van de politieke partij en het parlementarisme, waarbij wederom het sovjetstelsel wordt erkend), d.w.z. zonder enige twijfel niet alleen op internationale, maar op wereldschaal.

Terwijl evenwel de arbeidersbeweging overal een in wezen gelijksoortige voorbereidende school voor de overwinning op de bourgeoisie doormaakt, voltrekt deze ontwikkeling zich in elk land op *haar eigen wijze*. De grote, ontwikkelde kapitalistische landen gaan daarbij *veel sneller* langs deze weg voorwaarts dan het bolsjewisme, dat van de geschiedenis een termijn van vijftien jaar had gekregen om zich als georganiseerde politieke stroming op de overwinning voor te bereiden. De Derde Internationale heeft in een zo kort tijdsbestek als één jaar reeds een beslissende overwinning behaald. Ze heeft de gele, sociaal-chauvinistische Tweede Internationale verslagen, die nog maar enkele maanden geleden onvergelijkelijk sterker was dan de Derde Internationale, die hecht en machtig scheen te zijn, die in elk opzicht — direct en indirect, materieel (ministerposten, paspoorten, pers) en ideologisch — de steun van de wereldbourgeoisie genoot.

Het komt er nu helemaal op aan dat de communisten van elk land zich een zeer duidelijk beeld vormen zowel van de voornaamste principiële taken van de strijd tegen het opportunisme en het 'linkse' doctrinarisme, als van de *concrete bijzonderheden* die deze strijd in elk land afzonderlijk aanneemt en onvermijdelijk moet aannemen op grond van het bijzondere karakter van zijn economie, politiek en cultuur, zijn nationale samenstelling (Ierland enzovoort), zijn koloniën, zijn godsdienstige indeling enzovoort, enzovoort. Overal bespeurt men een zich verbreidende en toenemende ontevredenheid over de Tweede Internationale, zowel wegens haar opportunisme, alsook wegens haar onmacht of haar onbekwaamheid een werkelijk gecentraliseerd, werkelijk leidinggevend centrum tot stand te brengen, dat leiding zou kunnen geven aan de internationale tactiek van het revolutionaire proletariaat in zijn strijd voor een de gehele wereld omspannende sovjetrepubliek. Men moet zich er duidelijk rekenschap van geven dat zo een leidinggevend centrum in geen geval kan worden opgebouwd op het in starre schema's vastleggen, mechanisch gelijkstellen en vereenzelvigen van de tactische regels voor de strijd. Zolang er nationale en staatkundige verschillen tussen de volken en landen bestaan — deze verschillen zullen echter nog zeer, zeer lang blijven bestaan, zelfs na het verwerkelijken van de dictatuur van het proletariaat op wereldschaal —, vereist de eenheid van de internationale tactiek van de communistische arbeidersbeweging van alle landen niet het afschaffen van de veelvormigheid, niet het opheffen van de nationale verschillen (dat zou op dit moment een zinloze dagdromerij zijn), maar het toepassen van de *fundamentele* beginselen van het communisme (sovjetmacht en dictatuur van het proletariaat) op zodanige wijze dat deze beginselen, *op onderdelen juist gevarieerd* en aan de nationale en staatkundige verschillen juist

aangepast, er juist op toegepast worden. Het opsporen, bestuderen, aan het licht brengen, gissen en aanvoelen van het nationaal bijzondere, het nationaal specifieke bij het *concreet* aanpakken door elk land van de uitvoering van de *voor alle landen gelijke* internationale taak, van de overwinning op het opportunisme en het linkse doctrinarisme binnen de arbeidersbeweging, van het omverwerpen van de bourgeoisie, van de oprichting van de sovjetrepubliek en de proletarische dictatuur — dat is de voornaamste taak van het historische moment, dat alle ontwikkelde (en niet alleen de ontwikkelde) landen tegenwoordig doormaken. Voor het winnen van de voorhoede van de arbeidersklasse, voor haar overgang naar de kant van de sovjetmacht tegen het parlementarisme, naar de kant van de dictatuur van het proletariaat tegen de burgerlijke democratie is het belangrijkste (natuurlijk bij lange na nog niet alles, maar toch wel het belangrijkste) al gedaan. Het is nu zaak alle krachten, de gehele aandacht te concentreren op de *volgende* stap, die minder belangrijk schijnt te zijn — en dat vanuit een bepaald standpunt ook inderdaad is —, maar feitelijk dichter bij de concrete oplossing van de taak staat, namelijk het opsporen van de vorm van de *overgang* naar de proletarische revolutie of van het *aanpakken* ervan.

Ideologisch is de proletarische voorhoede gewonnen. Dat is de hoofdzaak. Zonder deze eerste voorwaarde kan men niet eens de eerste stap naar de overwinning zetten. Van hieraf tot aan de overwinning is het evenwel nog tamelijk ver. Met de voorhoede alleen kan men niet overwinnen. De voorhoede alleen in de beslissende strijd werpen, zolang de gehele klasse, zolang de brede massa's niet het standpunt hebben ingenomen dat zij de voorhoede hetzij directe steun verlenen, hetzij op zijn minst er een welwillende neutraliteit tegenover in acht nemen en de tegenstander van de voorhoede elke mogelijke steun ontzeggen, zou niet alleen een domheid, maar ook een misdaad zijn. Opdat echter werkelijk de gehele klasse, opdat werkelijk de brede massa's werkende en door het kapitaal onderdrukte mensen tot dat standpunt komen, is propaganda alleen, is agitatie alleen onvoldoende. Daar is de eigen politieke ervaring van deze massa's voor nodig. Deze wet ligt aan alle grote revoluties ten grondslag, hetgeen thans met een verbazingwekkende kracht en overtuiging niet alleen in Rusland, maar ook in Duitsland bevestigd is. Het waren niet alleen de op een laag cultureel peil staande, veelal ongeletterde massa's van Rusland, maar ook de op een hoog cultureel peil staande, in het algemeen geletterde massa's van Duitsland, die eerst aan het eigen lijf heel de machteloosheid, heel de karakterloosheid, heel de hulpeloosheid, heel de pluimstrijkerij tegenover de bourgeoisie, heel de gemeenheid van een regering van

de ridders van de Tweede Internationale, heel de onvermijdelijkheid van een dictatuur van de extreme reactionairen (Kornilov [31] in Rusland, Kapp en Co.[32] in Duitsland) als enige alternatief van de dictatuur van het proletariaat hebben

31 *Kornilov*: tsaristisch generaal die de contrarevolutionaire putsch van de bourgeoisie en de grootgrondbezitters in augustus 1917 leidde. Het doel was Petrograd te bezetten, de bolsjewistische partij te vernietigen, de militaire dictatuur in het land te vestigen om aldus het herstel van de monarchie voor te bereiden.

32 *Kapp en Co.*: bedoeld wordt de Kapp-putsch, een militair-monarchistische staatsgreep in Duitsland, onder leiding van Kapp moeten ervaren om zich overtuigd tot het communisme te wenden.

De eerstkomende taak van de klassenbewuste voorhoede in de internationale arbeidersbeweging, d.w.z. van de communistische partijen, groepen en stromingen, bestaat erin dat zij de brede (thans merendeels nog sluimerende, apatische, door overgeleverde denkbeelden bevangen, trage, nog niet wakker geschudde) massa's *naar* haar nieuwe positie weet te *leiden*, juister gezegd, dat zij *niet alleen* de eigen partij, maar ook deze massa's leiding weet te geven, terwijl zij naar de nieuwe positie overgaan, de nieuwe positie innemen. Wanneer de eerste historische taak (het winnen van de klassenbewuste voorhoede van het proletariaat voor de sovjetmacht en de dictatuur van de arbeidersklasse) niet volbracht kon worden zonder de volledige ideologische en politieke overwinning op het opportunisme en sociaal-chauvinisme, kan de tweede taak, die nu de eerstkomende wordt en bestaat uit het vermogen de *massa's* de nieuwe positie te doen innemen, die de overwinning van de voorhoede in de revolutie kan verzekeren, niet volbracht worden, zonder dat er een einde gemaakt wordt aan het linkse doctrinarisme, zonder dat men de fouten ervan volledig te boven komt en zich ervan bevrijdt.

Zolang het erom ging (en voor zover het er nog om gaat) de voorhoede van het proletariaat voor het communisme te winnen, stond en staat de propaganda op de eerste plaats. Zelfs propagandacirkels met alle daaraan vastklevende zwakten zijn in zo'n geval nuttig en leveren vruchtbare resultaten op. Als het gaat om het praktisch in actie komen van de massa's, om het rangschikken — als men het zo mag zeggen — van miljoenenlegers, om het groeperen van *alle* klassenkrachten van een gegeven maatschappij *voor de laatste en beslissende slag,* kan men met propagandistische bedrevenheid alleen, met het herhalen van de waarheden van het 'zuivere' communisme alleen niets meer uitrichten. Het is hier zaak niet met honderden en duizenden te rekenen, zoals dat in de grond van de zaak wordt gedaan door de propagandist, die als lid van een kleine groep nog geen

massa's heeft aangevoerd; men moet hier met miljoenen en nog eens met miljoenen rekenen. Men moet zich hier niet alleen de vraag stellen of wij de voorhoede van de revolutionaire klasse hebben overtuigd, maar bovendien ook of de historisch werkzame krachten van *alle* klassen, van onvoorwaardelijk alle klassen van de gegeven maatschappij zonder uitzondering, zodanig opgesteld zijn dat de beslissende slag al volkomen rijp geworden is, en wel zo dat 1. alle ons vijandige klassekrachten voldoende in verwarring zijn geraakt, voldoende met elkaar overhoop liggen, zich door de strijd, die hun krachten te boven gaat, voldoende verzwakt hebben; dat 2. alle weifelende, onzekere, onstandvastige tussenelementen, d.w.z. de kleine burgerij, de kleinburgerlijke democratie, die wij van de bourgeoisie onderscheiden, zich voor de ogen van het volk voldoende hebben ontmaskerd, zich door hun bankroet in de praktijk voldoende te schande hebben gemaakt; dat 3. in het proletariaat de stemming van de massa's is omgeslagen ten gunste van steun aan de meest vastberaden, grenzeloos stoutmoedige, revolutionaire acties tegen de bourgeoisie en zich machtig ontwikkelt. Als dat het geval is, is de tijd voor en generaal Luttwitz, die door de reactionaire kringen van het Duitse monopoliekapitaal en het grootgrondbezit werd georganiseerd. Op 13 maart 1920 werden troepen naar Berlijn gestuurd, waarop de regering naar Stuttgart vluchtte en door de militaristen voor afgezet werd verklaard. Er werd een nieuwe regering gevormd, hetgeen door de arbeiders met machtige demonstraties en stakingen werd beantwoord. Reeds op 17 maart werd de regering-Kapp tot aftreden gedwongen. de revolutie rijp, dan is — wanneer wij alle bovengenoemde, in het kort geschetste voorwaarden juist hebben beoordeeld en het tijdstip juist hebben gekozen — onze overwinning zeker.

De meningsverschillen tussen de Churchills en Lloyd Georges — deze politieke types zijn er, met geringe nationale verschillen, in *alle* landen — aan de ene kant en tussen de Hendersons en de Lloyd Georges aan de andere kant zijn vanuit het standpunt van het zuivere, d.w.z. abstracte, d.w.z. nog niet tot praktische politieke massa-actie gerijpte communisme volstrekt onbelangrijk en onbetekenend. Maar gezien vanuit het standpunt van deze praktische actie van de massa's zijn deze verschillen uiterst en uiterst belangrijk. Er rekening mee te houden om het tijdstip vast te stellen waarop de onder deze 'vrienden' onvermijdelijke conflicten, door welke *al deze 'vrienden' bijeengenomen* worden verzwakt en ontkracht, volledig tot rijpheid zullen zijn gekomen — daaruit bestaat de taak, de gehele activiteit van de communist, die niet alleen een bewuste, overtuigde, van de idee doordrongen propagandist wil zijn, maar ook een praktische leider van de *massa's* in de revolutie. Men moet volstrekte trouw aan de ideeën van het communisme verenigen met het vermogen alle noodzakelijke praktische compromissen te sluiten, te laveren, te

pacteren, in zigzaglijn voorwaarts te gaan, de terugtocht te aanvaarden en dergelijke, om het ogenblik sneller dichterbij te brengen waarop de Hendersons (de helden van de Tweede Internationale, om maar geen namen van afzonderlijke personen te noemen, die vertegenwoordigers van de kleinburgerlijke democratie zijn, maar zich socialist noemen) de politieke macht in handen nemen en zich eraan uitputten; om hun onvermijdelijke bankroet in de praktijk te bespoedigen, waardoor de massa's juist in onze geest, juist in de richting van het communisme opgeklaard worden; om de onvermijdelijke wrijvingen, twisten, conflicten, de volledige breuk tussen de Hendersons, Lloyd Georges en Churchills (de mensjewieken en sociaal-revolutionairen, de Kadetten, de monarchisten; de Scheidemanns, de bourgeoisie, de Kapp-lieden enzovoort) te bespoedigen en het juiste ogenblik te bepalen, waarop de onenigheid tussen al deze 'steunpilaren van de heilige private eigendom' haar hoogtepunt zal hebben bereikt, opdat het proletariaat door een vastberaden aanval hen allen verslaat en de politieke macht verovert.

De geschiedenis in het algemeen en de geschiedenis van de revoluties in het bijzonder is steeds rijker van inhoud, steeds gevarieerder, veelzijdiger, levendiger, grilliger dan de beste partijen, de meest klassenbewuste voorhoeden van de verst ontwikkelde klassen zich dit voorstellen. Dat is ook begrijpelijk, want de beste voorhoeden brengen het bewustzijn, de wil, de hartstocht, de fantasie van tienduizenden tot uitdrukking, terwijl daarentegen de revolutie op momenten van een bijzondere opleving en van een bijzondere inspanning van alle menselijke vermogens wordt verwezenlijkt door het bewustzijn, de wil, de hartstocht, de fantasie van vele miljoenen, die door de scherpste klassenstrijd opgezweept worden. Hieruit volgen twee zeer belangrijke praktische conclusies: ten eerste, dat de revolutionaire klasse, wanneer zij haar taak wil volbrengen, *alle* vormen of kanten van de maatschappelijke activiteit zonder enige uitzondering moet weten te beheersen (waarbij zij na het veroveren van de politieke macht, soms met groot risico en onder reusachtig gevaar, datgene voltooit wat zij voordien niet voltooid heeft); ten tweede, dat de revolutionaire klasse erop moet zijn voorbereid zo snel mogelijk en onverwacht de ene vorm te vervangen door de andere.

Eenieder zal toegeven dat het onverstandig, zelfs misdadig is, wanneer een leger zich er niet op voorbereidt alle soorten wapens, alle strijdmiddelen en strijdmethoden, waarover de vijand beschikt of kan beschikken, te beheersen. Voor de politiek geldt dit echter nog meer dan voor het krijgswezen. Het is in de politiek in nog mindere mate mogelijk van te voren te weten welk strijdmiddel onder deze of gene toekomstige omstandigheden voor ons bruikbaar en voordelig zal zijn.

Als wij niet alle strijdmiddelen onder de knie hebben, kunnen wij een zware — soms zelfs een beslissende — nederlaag lijden, wanneer van onze wil onafhankelijke veranderingen in de situatie van de andere klassen een vorm van optreden op de agenda plaatsen, waarin wij bijzonder zwak zijn. Als wij alle strijdmiddelen beheersen, zullen wij beslist de overwinning behalen, want wij vertegenwoordigen de belangen van de werkelijk vooruitstrevende, werkelijk revolutionaire klasse; wij zullen zelfs dan overwinnen, wanneer de omstandigheden het ons niet mogelijk maken dat wapen te gebruiken dat voor de vijand het gevaarlijkst is, het wapen waarmee het snelst dodelijke slagen kunnen worden toegebracht. Onervaren revolutionairen zijn vaak van mening dat legale strijdmiddelen opportunistisch zijn, omdat de bourgeoisie de arbeiders op dit gebied bijzonder vaak (meestal in 'vreedzame', niet-revolutionaire tijden) heeft bedrogen en in de luren gelegd, terwijl illegale strijdmiddelen daarentegen revolutionair zouden zijn. Dat is evenwel onjuist. Het is juist dat die partijen en leiders opportunisten en verraders van de arbeidersklasse zijn die niet in staat of bereid zijn (zeg niet: ik kan niet, zeg liever: ik wil niet!) illegale strijdmiddelen te gebruiken, bv. onder omstandigheden zoals ze tijdens de imperialistische oorlog van 1914-1918 bestonden, toen de bourgeoisie van de meest vrije, democratische landen de arbeiders met een ongekende brutaliteit en wreedheid bedroog en niet toestond dat de waarheid over het roofzuchtige karakter van de oorlog werd gezegd. Maar revolutionairen die de illegale strijdvormen niet met *alle* legale vormen weten te verbinden, zijn zeer slechte revolutionairen. Het is niet moeilijk een revolutionair te zijn wanneer de revolutie al uitgebroken en ontbrand is, wanneer jan en alleman zich bij de revolutie aansluit, louter uit dweperij, omdat het mode is, soms ook om redenen van persoonlijke baantjesjagerij. Het proletariaat heeft naderhand, na zijn overwinning, de grootste moeite, men zou kunnen zeggen er zijn handen vol aan, zich van zulke quasi-revolutionairen 'te bevrijden'. Het is veel moeilijker — en veel waardevoller — de kunst te verstaan een revolutionair te zijn wanneer de voorwaarden voor een directe, openlijke, werkelijk door de massa's gesteunde, werkelijk revolutionaire strijd *nog niet* voorhanden zijn, de kunst te verstaan de belangen van de revolutie (propagandistisch, agitatorisch, organisatorisch) te verdedigen in niet-revolutionaire, vaak zelfs direct reactionaire instellingen, in een niet-revolutionaire situatie, temidden van een massa die de noodzaak van revolutionaire methoden van optreden niet onmiddellijk weet te begrijpen. Het vermogen de concrete weg of het bijzondere keerpunt van de gebeurtenissen, waardoor de massa's *dichter* bij de werkelijke, beslissende, laatste, grote revolutionaire strijd *worden gebracht*, op te sporen, aan te voelen, juist te bepalen — dat is de voornaamste taak van het tegenwoordige

communisme in West-Europa en Amerika.

Een voorbeeld: Engeland. Wij kunnen niet weten — en niemand is in staat dit vooruit te bepalen — hoe spoedig daar de werkelijke proletarische revolutie zal uitbreken en *welke aanleiding* zeer brede, thans nog sluimerende massa's het sterkst zal wakker schudden, in vuur zal zetten, tot de strijd zal opstuwen. Wij zijn daarom verplicht heel ons voorbereidende werk zodanig te verrichten dat we (zoals Plechanov placht te zeggen toen hij nog marxist en revolutionair was) "in elk opzicht goed beslagen ten ijs komen". Het is mogelijk dat een parlementscrisis de "doorbraak zal brengen", het "ijs zal breken"; misschien zal het een crisis zijn die het gevolg is van de hopeloos verwarde, steeds pijnlijker wordende en zich steeds meer toespitsende koloniale en imperialistische tegenstellingen; mogelijk ligt de aanleiding elders enzovoort. Wij hebben het er niet over welke strijd het lot van de proletarische revolutie in Engeland zal *beslissen* (deze kwestie roept bij geen enkele communist twijfels op, deze kwestie is voor ons allen beslist en wel ondubbelzinnig beslist), wij hebben het over de *aanleiding*, die de thans nog sluimerende proletarische massa's in beweging en tot dicht bij de revolutie zal brengen. Laten we niet vergeten, dat bv. in de burgerlijke Franse republiek in een situatie die internationaal alsook wat de binnenlandse politiek betreft honderd keer minder revolutionair was dan de huidige, een zo 'onverwachte' en 'onbeduidende' aanleiding als een van de ontelbare eerloze manipulaties van de reactionaire militaire kliek (de zaak-Dreyfus [33]) voldoende was om het volk aan de rand van de burgeroorlog te brengen!

De communisten moeten in Engeland ononderbroken, onophoudelijk, hardnekkig gebruik maken zowel van de parlemenstverkiezingen, alsook van alle wisselvalligheden van de Ierse, de koloniale, de gehele internationale imperialistische politiek van de Britse regering, en evenzeer van alle overige gebieden, sferen en kanten van het maatschappelijke leven, en op al deze terreinen op een nieuwe, op communistische wijze in de geest niet van de Tweede, maar van de Derde Internationale werken. Het ontbreekt me hier aan tijd en ruimte om de methoden van de 'Russische', de 'bolsjewistische' deelneming aan de parlementsverkiezingen en aan de strijd in het parlement weer te geven, maar ik kan de buitenlandse communisten de verzekering geven dat dit niets weg had van de gewone West-Europese verkiezingscampagnes. Daaruit trekt men vaak de conclusie: "Oké, dat was bij jullie in Rusland zo, maar bij ons is het parlementarisme anders". Dit is een verkeerde conclusie. Er zijn in de wereld immers communisten, aanhangers van de Derde Internationale in alle landen, juist om over de gehele linie, op alle terreinen van het leven de oude

socialistische, trade-unionistische, syndicalistische, parlementaire wijze van werken *om te vormen* tot een *nieuwe*, communistische. Ook bij onze verkiezingen hebben we steeds 33 *De zaak-Dreyfus*: een door reactionaire monarchistische kringen van de Franse militaire kliek ontketend proces tegen de joodse officier van de generale staf A. Dreyfus, die op valse beschuldiging van spionage en hoogverraad tot levenslange verbanning naar Duivelseiland werd veroordeeld. Dit proces werd door reactionaire kringen in Frankrijk aangegrepen om het antisemitisme aan te wakkeren en het republikeinse regiem en de burgerlijke democratie aan te vallen. Toen in 1898 vertegenwoordigers van de burgerlijke democratie (o.a. Emile Zola, Jean Jaurès, Anatole France) een beweging organiseerden om de zaak-Dreyfus opnieuw te doen onderzoeken, nam deze beweging een uitgesproken politiek karakter aan, waardoor twee partijen ontstonden, enerzijds de republikeinen en democraten, anderzijds de monarchisten, klerikalen, antisemieten en nationalisten. In 1899 werd Dreyfus onder de druk van de openbare mening vrijgelaten en in 1906, na een nieuw onderzoek van zijn zaak, onschuldig bevonden en in eer hersteld.

meer dan genoeg te maken gehad met opportunistisch, zuiver burgerlijk, commercieel, schurkachtig kapitalistisch gedoe. De communisten in West-Europa en in Amerika moeten leren een nieuw, een ander parlementarisme tot leven te brengen, dat niets van doen heeft met opportunisme en baantjesjagerij. Het moet zo zijn dat de partij van de communisten haar leuzen uitgeeft en dat echte proletariërs met de hulp van de ongeorganiseerde en terneergedrukte armsten der armen manifesten uitdelen en verspreiden, de woningen van de arbeiders, de hutten van de dorpsproletariërs en de in uithoeken van de wereld levende boeren opzoeken (er zijn in Europa gelukkig veel minder uithoeken van de wereld op het platteland dan bij ons, en in Engeland zo goed als geen), de kroegen ingaan waar de heel eenvoudige mensen verkeren en zich toegang verschaffen tot bonden, verenigingen, toevallige vergaderingen van het gewone volk. Ze mogen met het volk niet in een geleerde (en niet in een al te ‘parlementaire’) taal spreken, ze mogen in geen geval uit zijn op een ‘zetel’ in het parlement, maar moeten overal het denken wakker schudden, de massa in beweging brengen, de bourgeoisie aan haar woord houden, gebruik maken van het door de bourgeoisie tot stand gebrachte apparaat, van de door haar uitgeschreven verkiezingen, van de door haar aan het gehele volk gerichte oproepen, en het volk met het bolsjewisme vertrouwd maken op een manier zoals dat (onder de heerschappij van de bourgeoisie) nooit mogelijk is geweest behalve tijdens verkiezingscampagnes (afgezien natuurlijk van tijden van grote stakingen, toen bij ons *net zo’n* apparaat van een het gehele volk omvattende agitatie op nog intensievere wijze werkzaam was). Dit in West-Europa en Amerika ten uitvoer leggen is zeer moeilijk, onvoorstelbaar moeilijk, maar het kan en moet gedaan worden, want zonder moeite kunnen de taken van het communisme nu eenmaal niet volbracht worden. De moeite moet echter gericht zijn op het volbrengen van de steeds veelvuldigere *praktische* taken, die steeds

meer vervlochten zijn met alle takken van het openbare leven en door middel waarvan meer en meer de ene tak na de andere, het ene gebied na het andere *aan de bourgeoisie ontworsteld* wordt.

Om op Engeland terug te komen — men moet daar het werk van de propaganda, de agitatie, de organisatie in het leger en onder de onderdrukte en niet gelijkgerechtigde nationaliteiten van de ‘ *eigen*’ staat (Ierland, de koloniën) ook op een nieuwe wijze (niet socialistisch, maar communistisch, niet reformistisch, maar revolutionair) aanpakken. Want op al deze terreinen van het openbare leven wordt in het tijdperk van het imperialisme in het algemeen en thans, na de oorlog die de volken volledig heeft uitgeput en hun snel de ogen voor de waarheid opent (voor de waarheid namelijk dat miljoenen en nog eens miljoenen mensen zijn gedood en verminkt, alleen maar om uit te maken of de Engelse of de Duitse rovers meer landen zullen uitplunderen) — op al deze terreinen van het openbare leven wordt bijzonder veel brandstof opgehoopt en ontstaan er bijzonder veel aanleidingen tot conflicten, tot crises en tot verscherping van de klassenstrijd. Wij weten niet, en kunnen niet weten, welke vonk — uit de ontelbaar vele vonken, die nu in alle landen onder invloed van de economische en politieke wereldcrisis rondstuiven — in staat zal zijn de brand in die zin te doen ontsteken, dat de massa’s bijzonder krachtig wakker geschud worden. Wij zijn dan ook verplicht met onze nieuwe, communistische beginselen de ‘bewerking’ van alle mogelijke, zelfs van de oudste, meest muffe en schijnbaar hopeloze gebieden ter hand te nemen, want anders zullen wij niet tegen onze taak opgewassen zijn, zullen wij niet alzijdig zijn, zullen wij niet alle soorten wapens onder de knie hebben, zullen wij niet zijn toegerust voor de overwinning op de bourgeoisie (die alle terreinen van het openbare leven op een burgerlijke wijze heeft georganiseerd, nu echter ook heeft gedesorganiseerd), en evenmin voor de komende communistische reorganisatie van het gehele leven na deze overwinning.

Na de proletarische revolutie in Rusland en de, voor de bourgeoisie en filisters, onverwachte overwinning van deze revolutie op internationale schaal is de gehele wereld thans een andere geworden, is ook de bourgeoisie overal een andere geworden. Het ‘bolsjewisme’ heeft haar schrik aangejaagd en de haat tegen het bolsjewisme heeft haar bijna tot waanzin gedreven. Juist daarom bespoedigt zij enerzijds de ontwikkeling van de gebeurtenissen en concentreert zij anderzijds haar aandacht op het met geweld neerslaan van het bolsjewisme, waardoor zij haar positie op een gehele reeks van andere gebieden zwakker maakt. Met deze beide omstandigheden moeten de communisten van alle ontwikkelde landen bij het bepalen van hun

tactiek rekening houden.

Toen de Russische Kadetten en Kerenski een woeste ophitsingscampagne tegen de bolsjewieken op touw zetten — in het bijzonder na april 1917 en meer nog in juni en juli 1917 —, “bakten ze het te bruin”. Miljoenen exemplaren van de burgerlijke kranten, die in alle toonaarden tegen de bolsjewieken te keer gingen, droegen ertoe bij dat de massa’s zich een oordeel over het bolsjewisme vormden; het gehele openbare leven was, afgezien nog van de kranten, vervuld van discussies over het bolsjewisme, dankzij de ‘ijver’ van de bourgeoisie. Op internationale schaal gedragen de miljonairs van alle landen zich thans zodanig dat wij hen van harte dankbaar moeten zijn. Zij hitsen tegen het bolsjewisme met dezelfde ijver waarmee Kerenski en Co. dat deden; ook zij “bakken ze daarbij te bruin” en *helpen* ons op dezelfde manier als waarop Kerenski het deed. Wanneer de Franse bourgeoisie het bolsjewisme tot middelpunt van haar verkiezingsagitatie maakt en betrekkelijk gematigde of weifelende socialisten van bolsjewisme beticht; wanneer de Amerikaanse bourgeoisie, die haar hoofd volledig kwijt is geraakt, duizenden en nog eens duizenden mensen van bolsjewisme verdenkt en arresteert, overal berichten verbreidt over bolsjewistische samenzweringen en daardoor een sfeer van paniek veroorzaakt; wanneer de ‘meest solide’ bourgeoisie ter wereld, de Engelse, ondanks al haar wijsheid en ervaring, ongelooflijke domheden begaat, met zeer ruime geldmiddelen voorziene ‘verenigingen ter bestrijding van het bolsjewisme’ opricht, speciale literatuur over het bolsjewisme uitgeeft en nog meer geleerden, agitatoren en geestelijken voor de strijd tegen het bolsjewisme huurt — moeten wij voor de heren kapitalisten een beleefde buiging maken en hen dank zeggen. Ze werken voor ons. Ze helpen ons bij de massa’s belangstelling te wekken voor de vraag naar het wezen en de betekenis van het bolsjewisme. En ze kunnen niet anders handelen, want het bolsjewisme ‘doodzwijgen’, het verstikken, dat is hun *reeds* mislukt.

Tegelijkertijd evenwel ziet de bourgeoisie nagenoeg alleen de ene kant van het bolsjewisme: opstand, geweld, terreur. De bourgeoisie is er daarom op uit zich vooral op *dit* gebied op de afweer en het verzet voor te bereiden. Het is mogelijk dat haar dit in enkele gevallen, in enkele landen, voor deze of gene korte tijdspanne zal lukken. Met deze mogelijkheid moet men rekening houden; mocht het haar lukken, dan zit daar voor ons niets schrikwekkends in. Het communisme ‘groeit’ letterlijk uit alle takken van het openbare leven op, zijn loten kan men beslist overal vinden, de ‘besmetting’ (om de geliefde uitdrukking van de bourgeoisie en de burgerlijke politie en de voor hen ‘meest aangename’ vergelijking te gebruiken) is zeer diep in het

organisme doorgedrongen en heeft het gehele organisme aangetast. Als een van de kanalen overijverig ‘geblokkeerd’ wordt, breekt de ‘besmetting’ op een andere, soms geheel onverwachte plek uit. Het leven gaat zijn gang. De bourgeoisie mag dan al te keer gaan, razen als een krankzinnige, overdrijven, domheden begaan, zich bij voorbaat wreken op de bolsjewieken en trachten nieuwe honderden, duizenden, honderdduizenden mensen, die gisteren bolsjewieken zijn geworden of het morgen zullen zijn, te vermoorden (in India, Hongarije, Duitsland enzovoort); als de bourgeoisie dat doet, handelt zij als alle door de geschiedenis ten ondergang gedoemde klassen. De communisten moeten weten dat hun in elk geval de toekomst behoort en daarom kunnen (en moeten) wij in de geweldige historische strijd de grootst mogelijke hartstochtelijkheid verbinden met het zo koelbloedig en nuchter mogelijk incalculeren van de aanvallen van razernij van de bourgeoisie. De Russische revolutie is in 1905 op een gruwelijke wijze neergeslagen; de Russische bolsjewieken zijn in juli 1917 verslagen; door middel van listige provocaties en handige manoeuvres hebben Scheidemann en Noske, hand in hand met de bourgeoisie en de monarchistische generaals, meer dan 5.000 Duitse communisten afgeslacht; in Finland en Hongarije woedt de witte terreur. Maar in alle gevallen en in alle landen wordt het communisme gestaald en ontwikkelt het zich; het is zo diep geworteld dat de vervolgingen het niet verzwakken en krachteloos maken, maar versterken. Ons ontbreekt slechts één ding om met vaste tred en vol vertrouwen de overwinning tegemoet te gaan: namelijk dat alle communisten in alle landen algemeen en volledig tot het inzicht komen dat hun tactiek uiterst *elastisch* moet zijn. Vooral in de ontwikkelde landen mist het zich op grootse wijze ontwikkelende communisme dit inzicht, evenals het vermogen dit inzicht in de praktijk toe te passen.

Een nuttige les zou datgene kunnen (en moeten) zijn, wat zo hooggeleerde marxisten en het socialisme zo toegewijde leiders van de Tweede Internationale als Kautsky, Otto Bauer e.a. is overkomen. Zij waren zich ten volle bewust van de noodzaak van een elastische tactiek, zij hadden de marxistische dialectiek bestudeerd en ze anderen bijgebracht (en veel van datgene wat zij in dit opzicht hebben gedaan, zal voor altijd een waardevolle bijdrage aan de socialistische literatuur blijven), maar maakten *bij het toepassen* van deze dialectiek zo een fout of bleken in de praktijk zulke niet-dialectici te zijn, mensen, die maar niet vermochten te begrijpen hoe snel de vormen veranderen en de oude vormen een nieuwe inhoud verwerven, dat hun lot niet veel benijdenswaardiger is dan dat van een Hyndman, Guesde en Plechanov. De voornaamste oorzaak van hun bankroet was daarin gelegen dat zij zich ‘blind staarden’ op één bepaalde vorm van

groei van de arbeidersbeweging en van het socialisme, de eenzijdigheid ervan vergaten, vreesden de plotselinge ommekeer te zien, die krachtens de objectieve verhoudingen onvermijdelijk was geworden, en voortgingen simpele, uit het hoofd geleerde, op het eerste gezicht onweerlegbare waarheden te herhalen als: drie is meer dan twee. Maar de politiek lijkt meer op algebra dan op rekenkunde en nog meer op hogere dan op lagere wiskunde. In werkelijkheid hadden alle oude vormen van de socialistische beweging een nieuwe inhoud gekregen en voor de getallen was daarmee een nieuw symbool gekomen: het 'minteken'; onze wijsneuzen echter bleven (en blijven) hardnekkig doorgaan zichzelf en anderen wijs te maken, dat 'min drie' meer is dan 'min twee'.

Er moet voor gezorgd worden dat dezelfde fout, alleen dan van een andere kant, zich bij de communisten niet herhaalt of, juister gezegd, dat *dezelfde fout*, die de 'linkse' communisten, maar dan vanaf een andere kant, begaan, zo snel mogelijk wordt gecorrigeerd en voor het organisme zo snel en pijnloos mogelijk wordt overwonnen. Het linkse doctrinarisme is evenzeer een fout als het rechtse doctrinarisme. Uiteraard is de fout van het linkse doctrinarisme in het communisme tegenwoordig duizend keer minder gevaarlijk en minder betekenisvol dan de fout van het rechtse doctrinarisme (d.w.z. het sociaal-chauvinisme en het Kautskyanisme), maar alleen maar doordat het linkse communisme een heel jonge stroming is, die pas bezig is te ontstaan. Alleen daardoor kan deze ziekte onder bepaalde omstandigheden gemakkelijk genezen worden, en men moet met de grootst mogelijke energie aan de slag om haar te genezen.

De oude vormen zijn gebarsten, want het is gebleken dat hun nieuwe inhoud — een antiproletarische, reactionaire inhoud — tot buitensporige omvang was uitgedijd. We hebben thans, gezien vanuit het standpunt van de ontwikkeling van het internationale communisme, zo een hechte, zo een sterke, zo een machtige inhoud voor ons werk (voor de sovjetmacht, voor de dictatuur van het proletariaat), dat die zich in elke willekeurige vorm, in de nieuwe, zowel als in de oude, kan en *moet* openbaren, dat hij alle vormen, niet alleen de nieuwe, maar ook de oude, kan en moet ombuigen, overwinnen, aan zich onderwerpen — niet om zich met het oude te verzoenen, maar om alle, zonder uitzondering alle vormen, de nieuwe, zowel als de oude, in dienst te stellen van de volledige en definitieve, beslissende en onherroepelijke overwinning van het communisme.

De communisten moeten alle krachten inspannen om de arbeidersbeweging en de maatschappelijke ontwikkeling in het algemeen langs de meest directe en snelle weg naar de overwinning

van de sovjetmacht en naar de dictatuur van het proletariaat in de gehele wereld te leiden. Dat is een onbetwistbare waarheid. Men behoeft echter slechts een heel kleine stap verder te doen — zo op het oog een stap in dezelfde richting —, en de waarheid verandert in een vergissing. Men behoeft alleen maar als de Duitse en Engelse linkse communisten te zeggen dat wij slechts één enkele weg, alleen maar de rechte weg erkennen, dat wij geen laveren, geen pacteren, geen compromissen toelaten — en men heeft al een fout die het communisme de grootste schade kan berokkenen, ten dele heeft berokkend en nog zal berokkenen. Het rechtse doctrinarisme blijft er halsstarrig aan vasthouden alleen en uitsluitend de oude vormen te erkennen, en het is volkomen bankroet gegaan omdat het de nieuwe inhoud niet heeft opgemerkt. Het linkse doctrinarisme houdt er halsstarrig aan vast bepaalde oude vormen beslist van de hand te wijzen, omdat het niet ziet dat de nieuwe inhoud zich door alle mogelijke vormen heen baan breekt, dat het onze plicht is als communisten alle vormen te beheersen en te leren met de grootst mogelijke snelheid de ene vorm met de andere aan te vullen, de ene vorm door de andere te vervangen, onze tactiek aan te passen aan iedere verandering, die niet door onze klasse of niet door onze inspanningen in het leven is geroepen.

De wereldrevolutie is door de verschrikkingen, gemeenheden en afschuwelijkheden van de imperialistische wereldoorlog, door het uitzichtloze van de door de oorlog geschapen toestand op een dermate machtige wijze voorwaarts gestuwd en bespoedigd, deze revolutie ontwikkelt zich in een dermate geweldig tempo, met een dermate wonderbaarlijke rijkdom aan veranderende vormen in de breedte en de diepte, ze weerlegt in de praktijk op zo een leerzame wijze elk mogelijk doctrinarisme, dat wij alle reden hebben om op een snel en volledig herstel van de internationale communistische beweging van de kinderziekte van het 'linkse' communisme te hopen.

27 april 1920

Aanhangsel

Voordat de uitgeverijen van ons land — dat door de imperialisten van hele wereld uit wraak voor de proletarische revolutie leeggeroofd is en ongeacht alle aan hun arbeiders gegeven beloften nog steeds

leeggeroofd en geblokkeerd wordt —, voordat onze uitgeverijen mijn brochure hadden kunnen uitgeven, arriveerde er uit het buitenland aanvullend materiaal. Aangezien ik er geenszins aanspraak op maak in mijn brochure meer te bieden dan vluchtige aantekeningen van een publicist, wil ik enkele punten in het kort aanroeren.

I. De scheuring onder de Duitse communisten

De scheuring onder de communisten in Duitsland is een feit geworden. De 'linksen' of de 'principiële oppositie' hebben een afzonderlijke 'Communistische Arbeiderspartij' gevormd ter onderscheiding van de 'Communistische Partij'. In Italië schijnt het ook tot een scheuring te komen — ik zeg schijnt het, want ik ben slechts in het bezit van de nieuwe nummers (nr. 7 en 8) van het linkse blad *Il Soviet*, waarin openlijk gesproken wordt over de mogelijkheid en noodzakelijkheid van scheuring en waarbij ook sprake is van een conferentie van de fractie van de 'Astensionisten' (of boycottisten, d.w.z. tegenstanders van het deelnemen aan het parlement); deze fractie behoort tot vandaag aan toe nog tot de Italiaanse Socialistische Partij.

Het valt te vrezen dat de afsplitsing van de 'linkse' antiparlementariërs (die ten dele ook tegenstanders van alle politiek, van politieke partijen en van het werken in de vakverenigingen zijn) een internationaal verschijnsel zal worden, net als de afsplitsing van de 'centristen' (de kautskyanen, Longuetisten, 'Onafhankelijken' enzovoort). Het zij zo! Scheuring is altijd nog beter dan verwarring, die een hinderpaal vormt voor de ideologische, theoretische, revolutionaire groei, voor het rijpingsproces van de partij, evenals voor haar eensgezinde, werkelijk georganiseerde, werkelijk de dictatuur van het proletariaat voorbereidende, praktische arbeid.

Laten de 'linksen' hun krachten maar beproeven in de praktische arbeid, op nationale en internationale schaal, laat hen maar proberen zonder een streng gecentraliseerde partij met een ijzeren discipline, zonder het vermogen alle terreinen, alle takken en varianten van het politieke en culturele werk te beheersen, de dictatuur van het proletariaat voor te bereiden (en dan ook te realiseren). De praktische ervaring zal hen snel tot een beter inzicht brengen.

Alleen moet alles in het werk worden gesteld om er voor te zorgen dat de in de naaste toekomst onvermijdelijk voor de deur staande en noodzakelijke samensmelting van alle deelnemers aan de arbeidersbeweging, die oprecht en eerlijk opkomen voor de sovjetmacht en de dictatuur van het proletariaat, tot één partij niet bemoeilijkt wordt of zo weinig mogelijk bemoeilijkt wordt door het

afsplitsen van de ‘linksen’. Het is het bijzondere geluk van de bolsjewieken in Rusland geweest dat zij vijftien jaar de tijd hadden om, lang voor de directe strijd van de massa’s voor de dictatuur van het proletariaat, een systematische en consequente strijd te voeren zowel tegen de mensjewieken (d.w.z. tegen de opportunisten en ‘centristen’), als tegen de ‘linksen’. In Europa en Amerika moeten we nu hetzelfde werk in ‘geforceerde marsen’ verrichten. Afzonderlijke personen, vooral onder de mislukte pretendenten van leidersrollen, kunnen (wanneer zij proletarische gedisciplineerdheid en ‘eerlijkheid tegenover zichzelf’ ontberen) lange tijd in hun fouten volharden, maar de arbeidersmassa’s zullen, wanneer het moment rijp geworden zal zijn, snel en gemakkelijk zichzelf en alle oprechte communisten in een eensgezinde partij aaneensluiten, die in staat is het sovjetsysteem en de dictatuur van het proletariaat tot stand te brengen.[34]

34 Ten aanzien van de kwestie van de toekomstige samensmelting van de ‘linkse’ communisten, van de antiparlementariërs, met de communisten in het algemeen, wil ik nog het volgende opmerken. Voor zover ik aan de hand van de kranten van de ‘linkse’ communisten en in het algemeen van de communisten in Duitsland, die ik ter inzage heb gekregen, kan oordelen, hebben de eerstgenoemden op de anderen voor dat zij onder de massa’s beter agitatie weten te bedrijven. In de geschiedenis van de bolsjewistische partij heb ik herhaaldelijk iets dergelijks waargenomen, zij het in een geringere omvang en in afzonderlijke plaatselijke organisaties, maar niet op landelijke schaal. In de jaren 1907 en 1908 bijvoorbeeld ageerden de ‘linkse’ bolsjewieken soms en op diverse plaatsen met meer succes onder de massa’s dan wij. Dat moet gedeeltelijk daaraan worden toegeschreven dat het op een revolutionair moment of wanneer de herinneringen aan de revolutie nog levendig zijn, gemakkelijker is de massa’s met de tactiek van de ‘eenvoudige’ ontkenning te benaderen. Dat is echter nog geen bewijs van de juistheid van deze tactiek. In elk geval kan er niet het minst aan worden getwijfeld dat een communistische *partij*, die daadwerkelijk de voorhoede, het voorste detachement van de revolutionaire *klasse*, van het proletariaat wil zijn en die daarenboven wil leren leiding te geven niet alleen aan de brede proletarische, maar ook aan de *niet-proletarische massa’s*, de

II. De communisten en de Onafhankelijken in Duitsland

Ik heb in deze brochure de mening uitgesproken dat een compromis tussen de communisten en de linkervleugel van de Onafhankelijken voor het communisme noodzakelijk en nuttig is, maar dat het niet gemakkelijk zal zijn dit tot stand te brengen. De kranten die ik ondertussen heb ontvangen, hebben zowel het een als het ander bevestigd. In nr. 32 van *De Rode Vaan*, het centrale orgaan van de Communistische Partij van Duitsland (‘Die Rote Fahne’, Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands, Spartakusbund, van 26 maart 1920) vinden we een ‘verklaring’ van het partijbestuur van deze partij over de ‘militaire putsch’ van Kapp en Luttwitz en over de ‘socialistische regering’. De verklaring is zowel wat haar voornaamste gedachte, als wat haar praktische conclusie betreft, volkomen juist. De voornaamste gedachte is dat ‘de objectieve grondslagen’ voor de dictatuur van het proletariaat op het gegeven moment niet aanwezig

zijn, omdat ‘de stedelijke arbeiders in hun meerderheid’ de Onafhankelijken volgen. Conclusie: aan een ‘socialistische regering onder uitsluiting van de burgerlijk-kapitalistische partijen’ wordt een ‘loyale oppositie’ beloofd (d.w.z. er wordt afgezien van de voorbereiding tot de ‘gewelddadige omverwerping’).

Ongetwijfeld is deze tactiek in wezen juist. Maar al behoeft men ook niet in te gaan op onbelangrijke onnauwkeurigheden in de formulering, men kan er toch niet stilzwijgend aan voorbijgaan dat (in de officiële verklaring van een communistische partij) een regering van sociaal-verraders niet ‘socialistisch’ genoemd mag worden, dat niet gesproken mag worden van de uitsluiting van de ‘burgerlijk-kapitalistische partijen’, als immers de partijen zowel van Scheidemann als van Kautsky en Crispien kleinburgerlijk-democratische partijen zijn, en dat men geen dingen mag schrijven als punt 4 van de verklaring, die luidt:

“Voor het verder veroveren van de proletarische massa’s voor het communisme is een toestand, waarin op een onbeperkte wijze gebruik kan worden gemaakt van de politieke vrijheid, waarin de burgerlijke democratie niet kan optreden als dictatuur van het kapitaal, van het grootste belang voor de ontwikkeling in de richting van de proletarische dictatuur (...)”

Zo een toestand is onmogelijk. De kleinburgerlijke leiders, de Duitse Hendersons (Scheidemanns) en Snowdens (Crispiens), treden niet en kunnen niet buiten het kader van de burgerlijke democratie treden, die van haar kant niets anders kan zijn dan een dictatuur van het kapitaal. Om tot het praktische resultaat te komen, waarnaar door het partijbestuur van de Communistische Partij volkomen terecht wordt gestreefd, had men deze principieel verkeerde en politiek schadelijke dingen in het geheel niet hoeven te schrijven. Het zou voldoende geweest zijn te zeggen (als men zich dan al in parlementaire beleefdheden had willen uitputten): zolang de stedelijke arbeiders in hun meerderheid de Onafhankelijken volgen, kunnen wij communisten deze arbeiders niet beletten hun laatste kleinburgerlijk-democratische (d.w.z. ook ‘burgerlijk-kapitalistische’) illusies te boven te komen door de ervaring met ‘hun’ regering. Dat is massa’s van de werkende en uitgebuite mensen, dat die partij zowel voor de ‘straat’, in de steden en fabriekswijken, alsook voor het dorp in de meest bevattelijke, begrijpelijke, duidelijke en levendige wijze propaganda moet weten te maken, moet weten te agiteren en te organiseren. — *Noot van Lenin* voldoende ter motivering van een compromis, dat inderdaad noodzakelijk is en dat daaruit moet bestaan dat men gedurende een bepaalde tijd afziet van pogingen om een regering, die het vertrouwen geniet van de meerderheid van de arbeiders in de

steden, op gewelddadige wijze omver te werpen. In de dagelijkse agitatie onder de massa's evenwel, bij welke men niet aan de officiële, parlementaire beleefdheid gebonden is, kan men er natuurlijk aan toevoegen: laten zulke schurken als de Scheidemanns en zulke filisters als de Kautsky's en Crispiens maar in de praktijk onthullen hoezeer ze zelf voor de gek gehouden worden en hoezeer zij de arbeiders voor de gek houden; hun 'zuivere' regering zal deze 'zuivering' van de Augiasstallen van het socialisme, van het sociaal-democratisme en van andere varianten van het sociale verraad 'het zuiverst' ten uitvoer leggen.

De ware aard van de tegenwoordige leiders van de 'Onafhankelijke Sociaal-democratische Partij van Duitsland' (leiders, van wie ten onrechte wordt gezegd dat ze al elke invloed hebben ingeboet, en die in werkelijkheid voor het proletariaat nog gevaarlijker zijn dan de Hongaarse sociaal-democraten, die zich communist noemden en beloofden de dictatuur van het proletariaat 'te ondersteunen') is tijdens de Duitse Kornilov-putsch, d.w.z. tijdens de putsch van de heren Kapp en Lüttwitz, keer op keer aan de dag getreden[35]. Een kleine, maar aanschouwelijke illustratie vormen de artikeltjes van Karl Kautsky *Beslissende uren* ('Entscheidende Stunden') in de *Freiheit* (het orgaan van de Onafhankelijken, 'Vrijheid') van 30 maart 1920, en van Arthur Crispien *Over de politieke toestand* (terzelfder plaatse, 14 april 1920). Deze heren zijn absoluut niet in staat als revolutionairen te denken en te oordelen. Het zijn huilerige kleinburgerlijke democraten, die voor het proletariaat nog duizend keer gevaarlijker zijn als ze zich uitgeven voor aanhangers van de radenmacht en van de dictatuur van het proletariaat, want in werkelijkheid zullen zij op ieder moeilijk en gevaarlijk ogenblik vast en zeker verraad plegen... in de 'oprechte' overtuiging verkerend het proletariaat te helpen!

Ook de Hongaarse sociaal-democraten, die zich tot communisten hadden omgedoopt, wilden immers het proletariaat 'helpen', toen zij uit lafheid en karakterloosheid de toestand van de radenregering in Hongarije als hopeloos beschouwden en weeklagend naar de agenten van de Entente-kapitalisten en van de Entente-beulen liepen.

III. Turati en Co. in Italië

De eerdergenoemde exemplaren van het Italiaanse blad *Il Soviet* bevestigen volledig wat ik in deze brochure over de fout van de Italiaanse Socialistische Partij heb gezegd, die dergelijke leden en zelfs een dergelijke groep parlementsleden in haar gelederen duldt. Nog sterker wordt dit bevestigd door een niet belanghebbende getuige als de Romeinse correspondent van het Engelse burgerlijk-liberale

dagblad *The Manchester Guardian*, die in het blad van 12 maart 1920 een interview met Turati heeft publiceerd:

35 Hierop wordt overigens op een ongemeen heldere, korte en bondige, marxistische wijze het licht geworpen in de voortreffelijke krant van de Communistische Partij van Oostenrijk. (*Die Rote Fahne*, Wenen, nr. 266 en 267 van 28 en 30 maart 1920, L. L.: 'Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution'. — *Noot van Lenin* "(...) Het is de mening van de heer Turati dat het revolutionaire gevaar niet van dien aard is dat het in Italië gegronde vrees verwekt. De maximalisten wakkeren het vuur van de sovjettheorieën alleen maar aan om de massa's in een levendige en opgewonden stemming te houden. Deze theorieën zijn evenwel louter legendarische begrippen, onrijpe programs, ongeschikt voor praktisch gebruik. Ze schijnen alleen goed te zijn om de werkende klassen in een toestand van verwachting te houden. Dezelfde lieden die deze theorieën als een lokmiddel gebruiken om de proletariërs te verblinden, zien zich gedwongen dag in dag uit een strijd te voeren voor het afdwingen van enkele, veelal onbetekenende economische verbeteringen, teneinde het moment uit te stellen waarop de werkende klassen hun illusies en het vertrouwen in hun langgekoesterde sprookjes zullen hebben verloren. Vandaar een aaneenschakeling van stakingen van elke mogelijke omvang en om de meest uiteenlopende redenen, tot aan de jongste stakingen bij de posterijen en de spoorwegen aan toe — stakingen, die de toch al moeilijke omstandigheden van het land nog moeilijker maken. Het land is geïrriteerd als gevolg van de moeilijkheden in verband met het Adriatische vraagstuk, het gaat gebukt onder zijn buitenlandse schuld en de inflatoire circulatie van papiergeld, en toch is het nog lang niet aan het besef toe dat het noodzakelijk is zich die arbeidsdiscipline eigen te maken, die als enige orde en welvaart kan herstellen (...)"

Het is zonneklaar dat de Engelse correspondent zich de waarheid heeft laten ontvallen, die waarschijnlijk zowel door Turati zelf als door zijn burgerlijke verdedigers, handlangers en inspirators in Italië verzwegen en vergoelijkt wordt. Die waarheid is dat de ideeën en het politieke werk van de heren Turati, Treves, Modigliani, Dugoni en Co. werkelijk zo zijn en precies zo zijn als de Engelse correspondent ze schetst. Dat is klinkklaar sociaal verraad. Neem nu alleen maar die prediking van orde en discipline aan het adres van de arbeiders, die loonslaven zijn en voor de winst van de kapitalisten werken! Hoe vertrouwd klinken ons Russen al die mensjewistische praatjes in de oren! Hoe waardevol is de bekentenis dat de massa's *voor* de sovjetmacht zijn! Hoe stompzinnig en banaal burgerlijk is het gebrek aan begrip voor de revolutionaire rol van de met elementaire kracht aanzwellende

stakingen! Ja, ja, de Engelse correspondent van het burgerlijk-liberale blad heeft de heren Turati en Co. een slechte dienst bewezen en op schitterende wijze bevestigd hoezeer kameraad Bordiga en zijn vrienden van het blad *Il Soviet* gelijk hebben, wanneer zij eisen dat de Italiaanse Socialistische Partij, voor het geval ze werkelijk *voor* de Derde Internationale wil zijn, de heren Turati en Co. met smaad en schande uit haar gelederen moet verjagen en zowel wat haar naam, als wat haar daden betreft een communistische partij moet worden.

IV. Verkeerde gevolgtrekkingen uit juiste onderstellingen

Kameraad Bordiga en zijn ‘linkse’ vrienden trekken uit hun juiste kritiek op de heren Turati en Co. echter de verkeerde conclusie dat elk deelnemen aan het parlement schadelijk is. De Italiaanse ‘linksen’ kunnen ter verdediging van deze opvatting nog geen schijn van een ernstig argument aanvoeren. Ze hebben eenvoudig geen weet van de internationale voorbeelden van een waarlijk revolutionair en communistisch, voor de voorbereiding van de proletarische revolutie ongetwijfeld waardevol gebruik van de burgerlijke parlementen (of trachten die te vergeten). Ze kunnen zich eenvoudigweg niets ‘nieuws’ voorstellen en gaan, eindeloos in herhalingen vervallend, te keer over het ‘oude’, onbolsjewistische gebruik van het parlementarisme.

Daarin ligt dan ook hun principiële fout. Het communisme *moet* niet alleen op het gebied van het parlementaire werk, maar op *alle* terreinen van activiteit iets principieel nieuws *brengen* (en zonder langdurige, hardnekkige, vasthoudende arbeid *zal het dat niet* kunnen doen), dat radicaal breekt met de tradities van de Tweede Internationale (en tegelijkertijd datgene behoudt en verder ontwikkelt wat ze aan goeds heeft voortgebracht).

Nemen we bijvoorbeeld het journalistieke werk. Kranten, brochures en vlugschriften zijn voor de propaganda, agitatie en organisatie noodzakelijk. Geen enkele massabeweging kan het in een enigszins beschaafd land zonder een journalistiek apparaat stellen. En geen getier tegen de ‘leiders’, geen dure eden dat men de massa’s zal vrijwaren van de invloed van de leiders, zullen ons ontslaan van de noodzaak voor dit werk intellectuelen te gebruiken, die uit de burgerij zijn voortgekomen, zullen ons bevrijden van de burgerlijk-democratische atmosfeer, van de ‘bezitters’-atmosfeer en van het milieu, waarin dit werk onder het kapitalisme wordt verricht. Zelfs tweeëneenhalf jaar na het ten val brengen van de bourgeoisie, na het veroveren van de politieke macht door het proletariaat voelen we deze atmosfeer, dit milieu van in de massa’s (boeren, handwerkers)

wortelende burgerlijk-democratische betrekkingen van bezitters om ons heen.

Het parlementarisme is één vorm van activiteit, de journalistiek een andere. De inhoud van beide kan communistisch zijn en moet communistisch zijn, wanneer op het ene zowel als op het andere gebied werkelijke communisten, werkelijke leden van een proletarische massapartij werkzaam zijn. Maar noch op het ene, noch op het andere gebied — *en op geen enkel willekeurig arbeidsterrein* onder het kapitalisme en bij de overgang van het kapitalisme naar het socialisme — is het mogelijk opzij te gaan voor de moeilijkheden, die het proletariaat te boven moet komen, voor de zeer bijzondere taken die het moet volbrengen om de uit de burgerij voortkomende intellectuelen voor zijn doeleinden te gebruiken, de burgerlijk-intellectualistische vooroordelen en invloeden te overwinnen en het verzet van het kleinburgerlijke milieu te verzwakken (en het in de loop van de tijd volkomen om te vormen).

Hebben we er voor de oorlog van 1914-1918 in alle landen soms niet een ontelbaar aantal voorbeelden van gezien hoe heel erg ‘linkse’ anarchisten, syndicalisten en anderen het parlementarisme verdoemden, de spot dreven met de burgerlijk-vervlakte socialistische parlementariërs, hun baantjesjagerij striemden enzovoort, enzovoort, maar zelf *door middel van* de journalistiek, *door middel van* hun werk in de syndicaten (vakverenigingen) *precies zo’n* burgerlijke carrière maakten? Zijn de voorbeelden van de heren Jouhaux en Merrheim, als men zich tot Frankrijk wil beperken, soms niet typerend?

De kinderachtigheid van het ‘afwijzen’ van deelneming aan het parlement is nu juist daarin gelegen dat men de moeilijke taak van de strijd tegen de burgerlijk-democratische invloeden *binnen* de arbeidersbeweging op een zo ‘eenvoudige’, ‘gemakkelijke’, zogenaamd revolutionaire wijze meent te kunnen ‘*oplossen*’, maar in werkelijkheid alleen voor zijn eigen schaduw op de loop gaat, alleen de ogen voor de moeilijkheid sluit en louter met woorden daar overheen tracht te komen. Schaamteloze baantjesjagerij, het op burgerlijke wijze gebruik maken van de parlementszeteltjes, een ten hemel schreiende reformistische verminking van het werk in het parlement, platte kleinburgerlijke sleur — dat zijn ongetwijfeld de gebruikelijke en overwegend karakteristieke trekken die het kapitalisme overal, niet alleen buiten, maar ook binnen de arbeidersbeweging voortbrengt. Dit kapitalisme en de daardoor geschapen burgerlijke toestanden (die na de omverwerping van de bourgeoisie slechts zeer langzaam verdwijnen, want uit de boeren komt steeds weer een bourgeoisie voort) brengen echter op ronduit alle terreinen van de arbeid en het

leven in de grond van de zaak dezelfde, alleen maar naar de vorm een weinig verschillende, burgerlijke baantjesjagerij en hetzelfde nationale chauvinisme voort, dezelfde kleinburgerlijke vervlakking enzovoort, enzovoort.

Jullie denken van jezelf dat jullie ‘verschrikkelijk revolutionair’ zijn, beste boycottisten en antiparlementariërs, maar in werkelijkheid zijn *jullie bang geworden* voor de naar verhouding geringe moeilijkheden van de strijd tegen de burgerlijke invloeden binnen de arbeidersbeweging, hoewel jullie overwinning, d.w.z. de omverwerping van de bourgeoisie en de verovering van de politieke macht door het proletariaat, *dezelfde* moeilijkheden echter in een nog grotere, onmetelijk grotere omvang zal scheppen. Jullie zijn als kinderen bang geworden voor een kleine moeilijkheid, waar jullie vandaag voor gesteld zijn, en begrijpen niet dat jullie morgen of overmorgen ondanks alles zullen moeten leren, definitief zullen moeten leren, deze zelfde moeilijkheden in een onmetelijk grotere omvang te boven te komen.

Onder de sovjetmacht zullen nog meer intellectuelen uit de burgerij trachten in jullie en in onze proletarische partij binnen te dringen. Ze zullen ook in de sovjets, in de rechtbanken en in het bestuur binnendringen, want men kan het communisme niet anders en met niets anders opbouwen dan met het mensenmateriaal dat het kapitalisme heeft geschapen; men kan de burgerlijke intellectuelen niet wegjagen en vernietigen, maar moet hen overwinnen, omvormen, veranderen, heropvoeden, net zoals men in langdurige stukken strijd, op grondslag van de dictatuur van het proletariaat, ook de proletariërs zelf moet heropvoeden die hun eigen kleinburgerlijke vooroordelen niet in één keer, niet door een wonder, niet op voorspraak van de moeder gods, niet op grond van een leuze, een resolutie, een decreet van zich af kunnen schudden, maar alleen in langdurige en moeilijke stukken strijd van de massa’s tegen de invloed van het kleinburgerdom op de massa’s. Wij komen onder de sovjetmacht voor dezelfde taken te staan, die de antiparlementariër thans zo trots, zo hoogmoedig, zo lichtvaardig, zo kinderlijk met een handbeweging van zich afschuift — *dezelfde* taken *binnen* de sovjets, binnen het sovjetbestuur, binnen de sovjetinstellingen voor ‘rechtskundige adviseurs’ (we hebben in Rusland de burgerlijke advocatuur afgeschaft en terecht, maar onder de dekmantel van ‘Sovjetrussische rechtskundige adviseurs’ [36] leeft ze

36 De ‘*Sovjetrussische rechtskundige adviseurs*’: een college van adviseurs voor rechtskundige bijstand, in februari 1918 bij bij ons weer op). Onder de Sovjetingenieurs, onder de Sovjetonderwijzers, onder de bevoorrechte, d.w.z. meest

geschoolde en best gesitueerde *arbeiders* in de Sovjetfabrieken zien we een voortdurende herleving van ronduit *alle* negatieve kenmerken die het burgerlijke parlementarisme eigen zijn, en alleen door een herhaalde, onvermoeide, langdurige, hardnekkige strijd, door proletarische georganiseerdheid en discipline zullen wij — geleidelijk aan — dit euvel de baas worden.

Zeker, onder de heerschappij van de bourgeoisie is het zeer 'moeilijk' de burgerlijke gewoonten in de eigen partij, d.w.z. in de arbeiderspartij, te boven te komen: het is 'moeilijk' de vertrouwde, door burgerlijke vooroordelen hopeloos verdorven parlementaire leiders uit de partij te verdrijven, het is 'moeilijk' een absoluut noodzakelijk (een zeer bepaald, hoewel ook zeer beperkt) aantal mensen, die uit de burgerij komen, aan de proletarische discipline ondergeschikt te maken; het is 'moeilijk' in het burgerlijke parlement een communistische fractie te vormen die de arbeidersklasse ten volle waardig is; het is 'moeilijk' te bereiken dat de communistische parlementsleden hun tijd niet verdoen met burgerlijk-parlementaire beuzelarijen, maar zich bezighouden met het zo enorm dringende werk van propaganda, agitatie en organisatie onder de massa's. Dit alles is 'moeilijk', wie zou het willen ontkennen; het was moeilijk in Rusland en het zal nog onvergelijkelijk moeilijker zijn in West-Europa en Amerika, waar de bourgeoisie veel sterker is, waar de burgerlijk-democratische tradities en dergelijke sterker zijn.

Maar al deze 'moeilijkheden' zijn gewoonweg kinderspel vergeleken met de taken van precies *dezelfde aard*, die het proletariaat hoe dan ook onvermijdelijk zal moeten oplossen, zowel om te overwinnen, alsook gedurende de proletarische revolutie en na het in bezit nemen van de macht door het proletariaat. Vergeleken bij *deze* waarlijk gigantische taken, waarbij men onder de dictatuur van het proletariaat miljoenen boeren en kleine zelfstandigen, honderdduizenden employés, ambtenaren, burgerlijke intellectuelen zal moeten heropvoeden en hen allen onder het gezag van de proletarische staat en van de proletarische leiding zal moeten brengen en de burgerlijke gewoonten en tradities in hen zal moeten overwinnen — vergeleken bij deze gigantische taken is het kinderlijk eenvoudig onder de heerschappij van de bourgeoisie, in het burgerlijke parlement een werkelijk communistische fractie van een werkelijk proletarische partij tot stand te brengen.

Wanneer de kameraden 'linksen' en antiparlementariërs niet leren vandaag zelfs een zo geringe moeilijkheid te boven te komen, kan met zekerheid worden gezegd dat zij hetzij niet in staat zullen zijn de dictatuur van het proletariaat te verwezenlijken, niet bij machte zullen

zijn de burgerlijke intellectuelen en de burgerlijke instellingen op grote schaal aan zich ondergeschikt te maken en om te vormen, hetzij dit alles *in de grootste haast achteraf zullen moeten leren* en door deze haast het proletariaat geweldige schade zullen berokkenen, meer fouten dan normaal zullen begaan, meer zwakten en onbekwaamheden dan in doorsnee aan de dag zullen leggen enzovoort, enzovoort.

de Sovjets van Arbeiders-, Soldaten-, Boeren- en Kozakkenafgevaardigden gesticht. Aangezien zich in deze colleges sterk

de invloed van burgerlijke advocaten liet gelden, die de grondslagen van het Sovjetrecht trachtten te ondermijnen en

overtredingen toelieten, werden de colleges in oktober 1920 opgeheven.

Zolang de bourgeoisie niet ten val is gebracht en zolang voorts het kleinbedrijf en de kleine warenproductie niet volledig zijn verdwenen, zullen burgerlijke toestanden, bezittersgewoonten en kleinburgerlijke tradities de proletarische arbeid zowel van buitenaf als van binnenuit de arbeidersbeweging schade toebrengen, niet alleen op het terrein van de parlementaire activiteit, maar onvermijdelijk ook op elk ander gebied van de maatschappelijke activiteit, op alle culturele en politieke werkterreinen zonder uitzondering. En een uitermate ernstige fout, waarvoor wij later absoluut zullen moeten boeten, is de poging één van de ‘onaangename’ taken of moeilijkheden op een bepaald arbeidsterrein uit de weg te gaan, er niets van te willen weten. Men moet leren alle terreinen van arbeid en activiteit zonder uitzondering onder de knie te krijgen en te beheersen, overal en op elk gebied alle moeilijkheden en alle burgerlijke praktijken, tradities en gewoonten te boven te komen. Het probleem anders stellen zou eenvoudigweg niet serieus zijn, zou eenvoudigweg kinderlijk gedoe zijn.

12 mei 1920

V

In de Russische uitgave van dit boekje heb ik de houding van de Communistische Partij van Holland in haar totaliteit ten aanzien van vraagstukken van de internationale revolutionaire politiek niet geheel juist belicht. Daarom maak ik van deze gelegenheid gebruik de hiernavolgende brief van onze Nederlandse kameraden over deze kwestie te publiceren en verder de in de Russische tekst door mij

gebruikte uitdrukking ‘Hollandse Tribunisten’ te verbeteren en te vervangen door de woorden ‘enkele leden van de Communistische Partij van Holland’.

N. Lenin

Een brief van Wijnkoop

Moskou, 30 juni 1920

Waarde kameraad Lenin,

Dankzij uw welwillendheid konden wij, leden van de Nederlandse delegatie naar het Tweede Congres van de Communistische Internationale, uw boek *De ‘linkse stroming’, een kinderziekte van het communisme* inzien voordat de vertalingen in de West-Europese talen zijn gedrukt. In dit boek geeft u bij herhaling met nadruk van uw afkeuring blijk over de rol die enkele leden van de Communistische Partij van Holland in de internationale politiek hebben gespeeld.

Wij moeten er evenwel tegen protesteren dat u de Communistische Partij verantwoordelijk stelt voor de houding van deze partijgenoten. Dat is uitermate onnauwkeurig. Meer nog, het is ongerechtvaardigd, want deze leden van de Communistische Partij van Holland nemen nauwelijks of in het geheel niet aan de dagelijkse strijd van onze partij deel. Zij trachten bovendien direct of indirect in de Communistische Partij oppositionele leuzen ingang te doen vinden, waartegen de Communistische Partij van Holland en ieder van haar organen met al hun energie hebben gevochten en waartegen zij tot vandaag aan toe vechten.

Met broederlijke groet (voor de Nederlandse delegatie)

D. J. Wijnkoop